

Nəriman Həsənzadə

Seçilmiş əsərləri

I

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

I CİLD

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

SEÇİLMİŞ ƏSƏRLƏRİ

I CİLD

*Mənim kitabımı ucux eləyin,
tələbələr üçün, fəhlələr üçün,
hardasa, lap kasıb bir nəfər üçün,
maası aşağı olanlar üçün,
şəhərdə kirayə qalanlar üçün,
oxumaqdan ötrü olanlar üçün,
çörək qiymətinə, dux qiymətinə,
goy sonra gələsən o öz qiymətinə.*

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

SEÇİLMİŞ
ƏSƏRLƏRİ

I CİLD

BAKİ-2022

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin 1 aprel 2021-ci il tarixli 33-f nömrəli əmri ilə təsdiq olunmuş Nəşr Planının Tərtibi və Nəşriyyat Məhsullarının Satın alınması üzrə Komissiyanın qərarına əsasən çap olunub.

H59 Həsənzadə Nəriman. Seçilmiş əsərləri. I cild.

Bakı, "Aspoliqraf", 2022, 400 səh.

Azərbaycan ədəbiyyatının XX əsr poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən olan Nəriman Həsənzadənin müxtəlif illərdə qələmə aldığı qəlboxşayan, ruha sığalçəkən, Vətən məhəbbətini tərənnüm edən, dövrün siyasi ab-havasını əks etdirən əsərləri yenidən oxucuların ixtiyarına verilib. 60 ildən artıq böyük bir oxucu ordusunun dilinin əzbərinə çevrilən, yaddaşına həkk olunan bu poeziya nümunələri inanırıq ki, yeni nəslin də zövqünü oxşayacaq, doğma poeziyamızı onlara sevdirecək.

H $\frac{4702060202}{053}$ 2022

ISBN: 978-9952-564-11-2

© Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, 2022

TALEYİ ÖZÜ İLƏ DOĞULAN NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

(Ön söz)

Dünyaya gəliş və dünyadan gediş arasındakı müddət real bir həyatdır. O da real bir həyatdır ki, dünyadan gedənlərin bəzilərinin yeni həyatı başlayır. Yeni başlayan belə həyatda xatirələr, duyğular, yaranmışlar... baş qaldırır, nəsillərdən nəsillərə yaşayır, əsrlərdən əsrlərə gedib çıxır, həyatımızın özünü müşayiət edir. Bütün klassiklərimizin həyatını belə həyat hesab edirik, onların yaradıcılığına olan tələbatımızı da bu səbəbdən görürük. Nizaminin, Füzulinin, Xətəinin, Cavidin, Vurğunun... həyatı da belədir.

Hər əsr öz ələyi ilə ələyib seçdiklərinə əbədi yaşamaq pasportu verir. Artıq iki əsrin ələyindən üzüağ çıxmış, müasir olduğu qədər də klassikləşmiş, imzası imzalar içərisində seçilən, çağdaş poeziyamızın görkəmli nümayəndələrindən biri də Əməkdar incəsənət xadimi, Xalq şairi Nəriman Həsənzadədir. Nəriman Həsənzadə XX əsrin 60-cı illərində ədəbiyyatımızın ədəbi üfüqlərində parlayan sənətkarlarımızdandır. Taleyi özü ilə doğulan, butası doğulduğu gündən verilən Nəriman Həsənzadə ilk şeirini altıncı sinifdə oxuyarkən M.V.Vidadinin "Ağlaram" şeirinin təsirilə yazmışdır. Nəriman Həsənzadənin ilhamı, özünün dediyi

kimi, şair Çoban Əfqandan gəlir. O Çoban Əfqan ki, o, Kür qırağında qoyun otararmış və onun xeyli şeiri olubdur. 1920-ci ilə qədər yaşayan bu çobanın şeirlərini Nəriman Həsənzadə bir yerə toplayıb çap etdiribdir. Həmin bu çoban əvvəlcə N.Həsənzadənin anasının yuxusuna girib və ona deyib: “Sənin oğlun şairdi, ona ilhamı mən verirəm. Oğluna denən, mənə bir şeir yazsın”. N.Həsənzadə müsahibələrinin birində qeyd edib ki, belə bir yuxunu rəhmətlik Şahmar Əkbərzadə də görüb.

Adətən, buta kim tərəfindən verilsə, o şəxs buta verilən adama gizli qalır. Bizim nağıllarımızda, dastanlarımızda, mifologiyamızda əsl həqiqət də belədir. Ancaq bir müddətdən sonra buta verən şəxs buta alanın gözünə görünür, ən çətin məqamlarda yuxusuna girir, ona yol göstərir. Bunu da N.Həsənzadənin taleyində görürük.

Yenə də N.Həsənzadənin müsahibələrinin birində, daha doğrusu, “Bəs Çoban Əfqan öz yuxunuza girməyibmi?” sualına o belə bir cavab vermişdir: “Düz 70-i haqlayanda gördüm onu yuxuda. Ortayaşlı, saqqallı bir kişinin “Çoban Əfqan mənəm” sözlərini xatırlayanda elə bilirəm, hələ də yuxudayam. “Damcılı bulaq”dan bir dolça su doldurub mənə uzatdı ki, iç. Bəzi şeylər var ki, onu dillə deyə bilmərəm... Görün neçə ildir, bu şəxs mənimlədir? Artıq Çoban Əfqan mənim qəhrəmanıma çevrilib”.

Deməli, N.Həsənzadə öz butası ilə ədəbiyyatımıza gələn, ilham pərisi bu butadan qaynaqlanan və ədəbi taleyi təbli olan sənətkarlarımızdan biridir. Heç şübhəsiz ki, Azərbaycan ədəbiyyatındakı korifeylərin hər biri butalıdır, onlara istiqamət verən, yol göstərən və yaradıcılığını stimullaşdıran çoxlarının düşünmədiyi, əhəmiyyət vermədiyi, bəzən də ağına gəlmədiyi butalardır.

N.Həsənzadənin yaradıcılığında mövzu rəngarəngliyi var. Onun məhəbbət şeirlərini oxuyanda məhəbbət dastanlarımızın daha müasir, real yaşamış ömrünü vərəqləmiş olursan. “Leyli və Məcnun”, “Abbas və Gülgəz”, “Aşıq Qərib”, “Əsli və Kərəm” dastanları öz dövrünün məhəbbətini tərənnüm edibdirsə, N.Həsənzadə də məhəbbət mövzulu şeirlərində müasir dünyamızın, çağdaş dünyamızın məhəbbət dastanını yaradıbdır. Maraqlıdır ki, N.Həsənzadə öz həyat yoldaşının sağlığında ona bir dənə də olsun şeir yazmamışdır. Ancaq onun ölümündən sonra ithaf etdiyi şeirlərin hər biri dastandır. Ancaq yığcam, səlis, lakonik, poetiktutumlu bir dastandır. Fikir verin:

*Mənim nikahımı pozdu təbiət,
Köklədi simləri xeyir-şər üstə.
Sənə – məzar boyda yeraltı zülmət,
Qurulu ev qoydu mənə yer üstə.*

Yaxud onun “Mən səni sevdim ki”, “Qızmaz”, “Dözüm”, “Daşı sevməliyik biz indən belə”, “Sağ canımda ağrıyan yerim”, “Qadınsız həyat” və s. şeirləri poetik tələblərə tam cavab verən müasir dünyanın, müasir insanın, məhz N.Həsənzadənin şəxsən özünün, taleyinin məhəbbət dastanıdır.

Bir daha qeyd edək ki, Nəriman Həsənzadənin sevgisi, məhəbbəti müasir dünyamızın dastanıdır. “Qurbani”, “Abbas və Gülgəz”, “Aşıq Qərib” və digər məhəbbət mövzusunda olan dastanlar sevilə-sevilə oxunur, onların əsasında operalar yazılmışdır. Bu sırada tərəddüd etmədən deyə bilərik ki, bir “Nəriman və Sara” dastanı da vardır. Bu dastanın ayrı-ayrı süjet xəttini, epizodlarını Nəriman Həsənzadə qələmə alsada, onu bir dastan formasına zamanın özü

salacaqdır. Dastan yaradıcılığı üçün, adətən, qayda belədir: hadisələr bir müddət xalqın hafizəsində yaşayır, dildən-dilə keçir, dastan şəklinə düşür. Xalq öz istək və arzularını da əlavə etməklə “Nəriman və Sara” dastanını yaradacaq, heç şübhəsiz, onun variantları da formalaşacaqdır.

Nəriman Həsənzadə “Nəriman və Sara” dastanının ayrı-ayrı qollarını yazdığı şeirlərdə nəzmə çəkmişdir. Burada onun ümidi, inamı ilə yanaşı, məhəbbətinə sadıqlığı və dözümlü, taleyi ilə barışmağı, ərşə çəkilən yuxuları oxucunu özünə çəkir, dərddli şairin dərdinə həmdərd olmaq hissini aşılayır. “İnam”, “Qoymaram”, “Gözə gətirdim səni”, “Mən səni sevdim ki...”, “Sən köçdün dünyadan”, “Ürəyim ananı istəyir, qızım”, “Ayrılıq”, “Daşı sevməliyik biz innən belə”, “Qızmaz”, “Mənim nikahımı pozdu təbiət” və s. şeirlər bu qəbildəndir. Bir daha qeyd edək ki, bu şeirlər “Nəriman və Sara” dastanının qollarıdır, budaqlarıdır.

N.Həsənzadəyə görə, kişi qadınlardan yetim qalır. Bu onun məhəbbət dastanının qəlibləşmiş aforizmidir. Müdriklərdən biri deyib ki, əgər uşağı ağlayan görürsənsə, heç nə görməmişən. Qadını ağlayan görürsənsə, yenə də heç nə görməmişən. Kişini ağlayan görürsənsə, bax əsl faciə budur. N.Həsənzadənin ədəbi-bədii düşüncəsi belə normaları qəbul etmir. O, uşağı da, qadını da əslində imkanı olsa, ağlamaqdan xilas edər, kişilərə gəlincə, onları qadının məhəbbətinə – təmiz məhəbbətə, qadının, ən azı, isti nəfəsinə tabe edər. Çünki N.Həsənzadə şair kimi məhz haqlı olaraq ülvî hissələrin, duyğuların təsiri altında düşünür ki, qadın özü həyatdır və müsahibələrinin birində deyir: “...Qadınlar dünyanın ən zərif məxluqudur. Həyatda qadinsız yaşamaq olmur. Mən deyərdim ki, qadın – yerdəki ilahi varlıqdır. Qadın olmayan yerdə həyat yoxdur...”. Budur N.Həsənzadənin

müasir dünyada qadınla, məhəbbətlə bağlı yaratdığı dastan. Bu dastanı oxumaq üçün N.Həsənzadənin tərcümeyi-halını vərəqləmək lazımdır, onun bu günə qədərki həyatını öyrənmək lazımdır.

Ölüm qaçılmazdır, dünyaya bir gün gələn bir gün də bu dünyadan köçəcəkdir. Bəlkə də, taleyin bu qismətinə görə insanlar bir-birinə bənzəyirlər. Ancaq məqamı olduğu üçün bu bənzərlikdən deyil, taleyin ayrı bir bənzərliyindən bəhs etməyə bilmirəm. Bu da Nəriman Həsənzadə ilə Türkiyənin yazarı, şairi İsa Kayacanın talelərinin bənzərliyidir. Hər iki şairin tale bənzərliyi barəsində 2006-cı ilin 28 yanvarında Türkiyədə “24 saat” qəzetində çap olunmuş “Benim nika-hımı bozdu təbiət (və ya ben sensiz ölürüm)” məqaləsində çox maraqlı müqayisələr aparılmışdır. Belə ki, hər ikisi sevib seçdikləri qızla evlənmişdir. Hər ikisinin sevimli xanımı, ömür-gün yoldaşı birdən-birə ölümün qurbanı olmuşdur. Hər ikisi ömür-gün yoldaşından, öz sevimli qadınından yetim qalmışdır. Hər ikisinin ömür-gün yoldaşının – qadınının, xanımının əbədi mənzili olan məzar onlar üçün təsəlli yerinə çevrilmişdir. Hər ikisi öz qadınının məzarını hər dəfə ziyarət etməklə ömür-gün yoldaşının yoxluğunu unutmağa çalışır və bəlkə də, bu soyuq məzardan özlərinə, evlərinə bir hənir, istilik aparır. Hər ikisi qadınının məzarını ziyarət etməklə sevgisinə, məhəbbətinə sadıqlığını yaşadır və bundan başqa, xanımına sadıqlığı yolunda əllərindən ayrı bir iş gəlmir. Hər ikisinin məhəbbəti dillər əzbəri oldu və Azərbaycanın “Nəriman və Sara”, Türkiyənin “İsa və Sabahat” eşqini əbədi olaraq yaddaşlara həkk elədi. Məncə, bu eşqə, məhəbbətə hörmət, qiblə əlaməti olaraq çoxları Nəriman Həsənzadənin və İsa Kayacanın öz qadını barəsində yazdıqlarını sevə-sevə oxuyaraq həm də onlar haqqında öz

qoşqularını da söyləyəcəklər. Bax, bu da beləcə zaman-zaman “Nəriman və Sara”, “İsa və Sabahat” dastanını və onun müxtəlif qollarını yaradacaqdır...

N.Həsənzadə yaradıcılığında qadın, ana, qız, bir sözlə, bu zərif məxluqun yerini tapırsan. Şairin bu zərif məxluqlara nə qədər diqqətli, həssas olduğunu görürsən.

*Belə gözəl, belə zərif, belə pak
səni harda bəsləyiblər qız, belə?
Hansı evə qədəmlərin dəyəcək,
o evdə də yeri belə, göz belə.*

*Nəfəsini çiçək alır, gül duyur,
ona görə güllər gözəl qoxuyur.
Səni görüb qəfəsdə quş oxuyur,
quş – könlümdü, sinəmdə qəfəs belə.*

*Bu dünyanın qışı qışdı, yayı yay,
bu ayları, bu günləri sayhasay.
Aramızı yaş kəsibdi, ay haray,
ha çağırısam, çatan deyil səs belə.*

Gördüyünü – gerçəkliyi və onun poetik effektini natural bir şəkildə əks etdirmək N.Həsənzadənin şair həssaslığının təzahür formasıdır.

Hələ Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun tələbəsi ikən şairin yaradıcılığı ilə maraqlanan Balkar Xalq şairi Kaysın Kuliyev yazırdı ki, “Mən Nəriman Həsənzadənin şeirlərini görəndə məhz ona görə sevindim ki, onlarda (şeirlərdə – B.X.) ritorikadan, təmtəraqlı, bəzəkli ibarələrdən uzaq, təmiz, pak insan səsi hiss etdim”.

Türk dünyasının başqa bir böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadə N.Həsənzadənin kitabına yazdığı böyük məqaləsində "...o, ürək dilində danışır" deyə qələm dostunun əsərlərinə yüksək qiymət verirdi.

Nəriman Həsənzadə sevgi adlı gəmiyə minib Azərbaycan ədəbiyyatının sularına gedir. Gəmiyə minənlər çoxdur, ancaq sevgi gəmisində gəzmək milyonların içərisində bir neçəsinin alın yazısı və taleyidir. Bu bir neçələrin içərisində Nəriman Həsənzadənin kimliyi seçilir. O hər şeydən əvvəl şairdir, içərisi sevgi ilə dolu olan şairdir. O bu sevgini misralara paylamaqla sevilir, sevgi vasitəsilə həyatın bütün məqamlarında nicat tapır. Onda sevgi olmasa, heç yaza da bilməz, onda sevgi olmasa, heç sevgi adlı gəmiyə minə də bilməz, onda sevgi olmasa, heç sevilməz də... Nəriman Həsənzadə sevgisini adi bir sevgi kimi qəbul etmək, ən azı, ədalətsizlik, ən azı, onun şair kimliyini dərk etməməkdir. Odur ki, onun sevgisi sevən hər bir kəsin istinad etdiyi sevgidir, onun sevgisi sevginin yükünü və ağırlığını insanların boynuna yük kimi qoyan sevgidir, onun sevgisi dünyanı bəzəyən sevgidir, onun sevgisi təmizliyi, saflığı, həlimliyi bir pay kimi insanlara paylayan sevgidir. Nəriman Həsənzadənin sevgisi heç kəsin sevgisinə (təbii ki, şairlər nəzərdə tutulur) bənzəməyən, məhz Nəriman Həsənzadənin özünə, təbiətinə, ruhuna uyarlı bir sevgidir. Nəriman Həsənzadə bir şair kimi öz sevgisinin (geniş mənada) quludur. Sevgi onun başına tacdır, ürəyinə məlhəmdir, oxucularına təskinlikdir, sevənlərə ümid yeridir. Kim öz sevgisində yarımayıbsa, Nəriman Həsənzadəni oxusun, kim öz sevgisinə çatmayıbsa, yenə də Nəriman Həsənzadəni oxusun, kim öz sevgisinə qovuşubsa, Nəriman Həsənzadəni daha çox oxusun, kim öz sevgisini axtarırsa, Nəriman Həsənzadənin kitablarını stol-

üstü kitabı etsin, kim həlim, həssas, duyğulu, zərifxarakterli olmaq istəyirsə, Nəriman Həsənzadə yaradıcılığına üz tutsun, kim sevgidə müasirliyin tələblərini axtarırsa, Nəriman Həsənzadənin kitablarını oxumaqdan əl çəkməsin, kim sevgidə hörmətli olmaq istəyirsə, Nəriman Həsənzadənin şeirlərinə üz tutsun... Bunun səbəbi onunla bağlıdır ki, sevgi Nəriman Həsənzadəyə İlahidən verilmiş bir sevgidir. Açıqı, Nəriman Həsənzadənin istedadının gücü həm də sevgidədir. O yazır:

*Mən səni sevəndə yaz havasıydı,
neyləyim, taleyin gözü tökülsün.
Həyatım əlində quş yuvasıydı,
Quran özün oldun, uçurdan özün.*

Yaxud:

*Məhəbbət qaranquş yuvası qurur,
o da ilham kimi qısqancdı, gülüm.
Məhəbbət ürəkdən ürəyə yoldur,
ürək də ürəyə möhtacdı, gülüm.*

* * *

Nəriman Həsənzadənin yaradıcılığında cənub mövzusu xüsusi yer tutur. Canı, qanı, dili və dini ayrı olmayan cənublu qardaşlarımızı öz şeirləri ilə salamlayan şair yazır:

*Sərhəddə haray salır
Ürək vətəndən ötrü.
Məndən qabaq çəkilib
Bu sərhəd – məndən ötrü.*

Şair öz hissiyyatını gizlədə bilmir, tikanlı məftilləri lənətləyir, bu məftilləri “kəşf” edənləri məzəmmət edir, insanları bir-birindən ayıranlara narazılığını bildirir. Cənub mövzusunda yazdığı şeirlərində Şəhriyarla Bəxtiyarı, Arazla Kürü, Təbrizlə Bakını, bir sözlə, Azərbaycanın şimalı ilə cənubunu, yaxşı mənada, qarşılaşdırır və oxucu görür ki, şairin öz sözləri ilə desək, “Ayrılmayan ayrılara salam var”:

*Yer dindirir, burda yerə nə deyim,
Baxa-baxa, görə-görə nə deyim?
Şəhidlərdən-şəhidlərə nə deyim? –
Ayrılmayan ayrılara salam var.*

XX əsrin 80-ci illərinin sonlarında başlayan oyanış, ictimai-siyasi həyatdakı dəyişikliklər, insanlarımızın uzun illər arzuladıqlarını öz gözləri ilə görmələri – bütün bunların hamısı Nəriman Həsənzadənin yaradıcılığında bir tarix kimi vərəqlənir. Onun “Tikanlı məftillər”, “Şəhriyar”, “Keçdim Arazı”, “Təbriz”, “Salam, Azərbaycan”, “Qardaş”, “Mən su gətirdim”, “Salam var”, “Gördüm”, “Vətən qalır yadigar”, “Kür axır”, “Çadralı qızlar”, “Səs ver Bakıya, Təbriz”, “Azər-oğlu” və s. şeirlərini oxuyan hər bir kəs şairin vətəndaş mövqeyini, kövrək qəlbini, istək və arzusunu aydın şəkildə görür.

Şairlər haqqın, ədalətin carçılarıdır. Bu yolda dar ağacından asılan da olub, dərisi soyulan da olub, zindana salınan da olub, ancaq haqqın, ədalətin naminə şairlər sınımayıb, haqq yolundan çəkinməyiblər. Məhz bu mənada Nəriman Həsənzadə haqqə, ədalətə bağlı olan zərif, incəruhlı şairlərimizdən biridir və hazırda yaradıcılığının ahıl dövründə

yaşayır. O, cənub mövzusunda yazdığı şeirlərin hər birində millətimizin, xalqımızın ruhunu oxşayan, onların birliyinə çalışan məqamlara toxunur, hisslərimizə, duyğularımıza hakim kəsilir. Onun bu işinə bir şair kimi kömək edən cəhətlərdən biri də hissiyyat və duyğudur. Nəriman Həsənzadədə olan hissiyyat və duyğu başqalarından fərqlənir, heç kəsə bənzəmir. O heç bir siyasi – ideoloji məqam axtarmır, bununla da hissiyyatını gizlətmir və milləti, xalqı birləşdirən tarixi dəyərləri poeziyaya gətirir. Həqiqəti poeziyanın dilində poetikləşdirir. Bununla da həqiqət poetik dildə, poetik forma və üslubda səslənir:

Nadir şah kim olub?

Türk.

Fətəli şah?

O da türk.

Şah İsmayıl, şah Abbas, Nəsrəddin şah, ya Qacar?

Bütün bu sülalələr?!

Türkdü, türkdü, – dedilər.

Türklər kimdi?

Müsəlman.

Farslar kimdi?

Müsəlman.

İran kimindi, İran?

İran, fəqət farsların.

Dünyaya boylan, yazıq, içindən bu hasarın.

Şairlərdə, adətən, müşahidə qabiliyyəti daha güclü olur. Belə olmasa, onlar yazıb yarada bilməzlər. Çoxlarının və böyük əksəriyyətin biganə yanaşdığı mövzular, hadisələr şairləri tutur, onlardan əl çəkmir. Şairlər belə mə-

qamlarda tək qalır, bir qələm, bir kağıza gücləri çatır. Bu mənada Nəriman Həsənzadə “Gecələr dünyada mən tək qalıram” misrasını təsadüfi demir. Belə məqamlar, görünür ki, Nəriman Həsənzadənin həyat tərzidir, gündəlik məişətinin bir hissəsidir. Görünür ki, Nəriman Həsənzadə bu ovqat altında öz-özünü sorğu-suala tutur, bəzilərinə bəraət qazandırır, bəzilərinə müttəhim kürsüsündə əyləşdirir, bəzilərinə vəsf edir, bəzilərinin günahlarını onlara başa salmağa çalışır. Bunun üçün hər şeydən əvvəl, Nəriman Həsənzadənin köməyinə onun ilhamı çatır. Şairin ilhamı sinəsində şam kimi yanır və qarşı tərəfə qəti şəkildə belə söyləyir:

*Mənim ilhamıma sən daş atırsan,
nəğməli ürəkdən xəbərin varmı?
Kimin süfrəsinə əl uzadırsan,
kəsdinin çörəkdən xəbərin varmı?*

Nəriman Həsənzadənin şeirlərinin mövzusu çox konkretir. Şair mücərrədlikdən, hadisənin məzmununu dəyişməkdən, uydurma süjet xətti qurmaqdan, yalançı bəzək-düzəkdən çox-çox uzaqdır. Deyilənlər “Ey Füzuli”, “Hüseyn Cavid”, “Həyat ol”, “Mənim tarixim”, “Hardasan”, “Tank yeridi”, “Qara xəbər, ağ yalan”, “Sən oğul de torpağa”, “Azərbaycan harayı”, “Dünya kimisən”, “Məni nə gözləyir” və s. şeirlərdə öz təsdiqini tapır.

Açıq, qeyd edək ki, Nəriman Həsənzadə nədən yazır yazsın, o, sevgini, sevgi isə onu tərk etmir. Hər ikisi bir-birinə o qədər qaynayıb qarışır ki, hətta şair sevgi zarafatlarından da uzaq qaçmır.

*Bir dostumu görürəm,
Rəis çağırır məni.
Qıza görüş verirəm,
Rəis çağırır məni.*

Yaxud:

*Mən evlənə bilmirəm:
Qız inciyib bərişmır,
Qız qaynayıb qarışmır.
Mən evlənə bilmirəm:
Qız görüşə çağırır,
Rəis işə çağırır...*

N.Həsənzadə hissiyatlı, həzin və kövrək notlar üzərində söz deməyi bacaran emosional şairdir. Onun xarakterindəki, davranışındakı nəzakət, diqqət, kövrəklik və səmimiyyət bütövlükdə yaradıcılığının canına, qanına hopubdur. Ona görə də o, həyatda, məişətdə nə qədər səmimidirsə, poeziyasında da bir o qədər səmimi və sadədir. Hissiyatını, emosiyalarını təbiiliyinin təsiri altında poetik normaya çevirməyi bacarır. Və bu mənada yazır:

*...Gəl görüm...
gəl görüm...
gəl görüm səni.
Necə darıxmışam bir qılıq üçün,
Sonra evinizə ötürürəm səni,
Qurbanın olaram yaxşılıq üçün.*

Nəriman Həsənzadənin sevgisi koordinatları məlum olan sevgidir. Həmin sevgi gah alovdan görkəm alır. Məs.:

*Sənə bir vaxt demişdim mən, –
Sən alovсан!*

və ya:

*Biz qəmə şərikik, sevincə şərik,
biz hey düşünürük, fikirləşirik.
Biz nə ayrılırıq, nə birləşirik,
ünümüz çatmayır bir yana, gülüm.*

O, gah yalnız və yalnız birini seçir və ömrü boyu bu sevgiyə sadıq qalır. Məs.:

*Desələr, seç birini,
seçəram düşünmədən.
Sənlə – əsil insanam,
sənsiz – soyuq bir bədən.*

Gah da onun sevgisi qismətində belə yer tutur:

*Yaşayır dünyada bir ilk məhəbbət,
Atalı-analı yetimlər kimi.*

Nəriman Həsənzadəyə mövzunu Azərbaycan adlı məmləkətin özü verir. O, Lerik dağlarını, Yardımlını, Buzovnanı, Mərdəkanı, Poylu stansiyasını, Cəbrayılı, Gəncəni, Qız qalasını, Ağdamı, Bərdəni, Xocalını, Qubadlıyı, Bakını və digər yerləri bədxahlara, nankorlara, xəbislərə – bizə qarşı torpaq iddiasında olan namərdlərə bir daha tanıtmək üçün şeirdən çələng hörür. “Lerik dağları”, “Yardımlının dağlarına qalxıram”, “Tək çinar”, “Gəncə üsyanı”, “Qız qalası”, “Cəbhə bayatıları” və s. şeirləri ilə oxucu qəlbinə yol tapmaqla kifayətlənmir, insanı düşünməyə vadar edir:

*Arxada uçurum, qabaqda zaman,
İnsandan insanlıq istəyir insan.*

Şairlər ovqat adamı olduqları üçün onların yazıb yaratmalarında ovqat böyük rol oynayır. Ovqatın təsiri altında Nəriman Həsənzadə Belarusdan, Brüsseldən, Lüksemburqdan, Qara dəniz sahilindən, Yunan qızından, Oddessadan, Dehlidən, Moskvadan, Berlindən, Romadan, Drezdendən, Ankaradan və adını çəkmədiyimiz yüzlərlə digər yerlərdən yazır. “Doqquz milyon və yaralı ağaclar”, “Yuxularda yanan şəhər”, “Yerin tarixi”, “Şair”, “Rəşid Brüsseldə”, “Nizami Avropada”, “Göyərçin”, “Gəzməyə qürbət”, “Çağırış”, “Minarə”, “Tacmahal”, “Ziyafət” və s. şeirlər, inanırıq ki, bu qəbildən olan şeirlər kimi oxucunun diqqətini daha çox özünə çəkə bilər.

Şairlər peyğəmbərlərdən sonra Allaha yaxın olan adamlardır. Allaha yaxın olanlar həmişə insanları Allahın yolunda olmağa çağırmışlar. Bu, Allah tərəfindən onların çiyinlərinə qoyulmuş ağır bir yük olubdur. Ağır yükdür, ona görə ki, insanları Allahın yoluna dəvət edənləri həmişə hamı başa düşməyibdir. Bəziləri bu yola dəvət edənləri hətta daşa tutublar, ələ salıblar, hörmətdən salmağa çalışıblar. Allahın yoluna dəvət edənlər isə öz əqidələrindən dönməyiblər, ətrafdakılar tərəfindən Allah adamı kimi tanınıblar. Xalq şairi Nəriman Həsənzadə də belə Allah adamlarından biridir. O, hərisliyi, qərəzi, iddianı, iştahanı, paxıllığı, mərəzi, bədxahlığı poeziyası ilə atəşə tutur, bu hissləri insanların içərisində öldürməyə çalışır:

*Bu qədər Hərislik,
Bu qədər Qərəz,*

*Bu qədər İddia,
Bu qədər İştah,
Bu qədər Paxıllıq,
Bu qədər Mərəz,
Bu qədər Bədxahlıq,
Hardandır, Allah!*

Məhz buna görədir ki, şairin şeirlərində sağlam və səfərbəredici ruh güclüdür. Böyük ədəbiyyat uğrunda mübarizə aparan şair, böyük ideallarla da yaşayır və yazır:

*Vətən oddan keçib, alovdan keçib,
dönmə, vətən oğlu, bu yoldan, and iç.
İstiqlal yolunda millət and içib,
and içən millətə, Nəriman, and iç.*

Nəriman Həsənzadənin şeirlərinə Nizaminin, Füzulinin, Yunus Əmrənin, Sabirin, Cavidin, Hadinin, Vurğunun, Müşfiqin, şair dostu Şahmar Əkbərzadənin, Əli Tudənin, Bəxtiyar Vahabzadənin, Məmməd Arazın, ona şairlik ilhamı verən Çoban Əfqanın və bir çoxlarının ruhu sığal çəkir, misraları cilalı vəziyyətə gətirir. Həm də bunun sayəsində Nəriman Həsənzadənin şeirləri oxucunun qəlbinə yol tapır. Bu mənada Nəriman müəllimin “Yavaş de, qızım”, “İstiqlal laylası”, “Mir Cəlal hey...” “Çoban Əfqan”, “Məhəbbət”, “Yaşamaq öyrədir təbiət bizə”, “Ən şirin nemət”, “Müşfiqin oğlu”, “Ehtiyat”, “Cavidin”, “Yanına gəlmişəm”, “Qızlardan oğlanlara”, “Dünyanın ən sakit yeri” və s. şeirlərini oxumaq oxucunun qazancı ola bilər. Bu şeirlər oxucunun vaxtını itirmir, əksinə, Nəriman Həsənzadə öz vaxtını, səhəti itirərək bunları yazıb, oxucuların ixtiyarına veribdir.

Nəriman Həsənzadə etiraf etməyi bacaran şairdir. Etiraf etməyin özü də bir qabiliyyətdir, böyük bir mədəniyyətdir, özünə inamdır, başqalarına hörmətdir, insanlara insan kimi baxmaq, insan kimi yaşamaq bacarığıdır. O yazır:

*Əvvəlki həvəslə döyünür ürək,
İndi bir həqiqət kəşf etdim, inan:
Sevməyi kişidən öyrənmək gərək,
Əsil sədaqəti – ancaq qadından.*

Yaxud:

*Özgənin yanında darıxdın, yetər,
Tək təkin yanına getsə, sevinər.
Sonra gecikərsən, dünyadı, dönər,
Köçərim, qalmaram, gəl, yanıma, gəl.*

Nəriman Həsənzadənin etirafları bir deyil, beş deyil, on deyil, yüzlərlədir: “Atanın övlada ehtiyacı var”, “Ağzın bir dada ehtiyacı var”, “Xosrovun Fərhadə ehtiyacı var”, “Ocağın bir oda ehtiyacı var” və sair və ilaxır. “Ehtiyacı var” şeirində yazır:

*Tələsmə, bir məqam düşsə əlinə,
İnanma dünyanın gəlhagəlinə.
Arvadın – uşağa, qıza, gəlinə,
Kişinin – arvada ehtiyacı var.*

Nəriman Həsənzadə nəğmələr şairidir. Onun yazdığı şeirlərə çoxlu sayda nəğmələr bəstələnibdir. Onun şeirlərinə bəstələnmiş nəğmələri belə qruplaşdırmaq olar: Tofiq Quliyevin, Emin Sabitoğlunun, Ramiz Mirişlinin, Oktay

Kazımovun, Rəşid Nəsiboğlunun, Xəyyam Mirzəzadənin, Rüstəm Rüstəmzadənin, Ramiz Mustafayevin, Nəriman Məmmədovun, Ələkbər Tağıyevin, Sevda İbrahimovanın, Qənbər Hüseynlinin, Adil Bəbirovun, Şəfiqə Axundovanın, Əbədiyyə Rəhmətovanın, Niyaməddin Musayevin, Bəxtiyar Kərimovun, İsmayıl Quliyevin, Tahir Eminovun, Mahir Tahiroğlunun, Firudin Allahverdiyevin bəstələdiyi nəğmələr.

Bu mahnıların hər birində Nəriman Həsənzadənin ürək döyüntüləri yaşayır, alın təri ilə yazdığı misraların ətri, tərəvəti duyulur, hisslərin, duyğuların yaşantıları dil açır, sözlərin, kəlmələrin mənalara səyahət olunur... Bu mahnıların hər biri – “Fikir eləmə”, “Tələsmə”, “Sən bağışladın”, “Yox deyə-deyə”, “Kaş”, “Sənsən həyatım”, “Gül bir az”, “Ana” və s. hər birimizin yaddaşına əbədi həkk olub, qəlbimizə yol tapıb. Nəriman Həsənzadənin sözlərinə bəstələnmiş bu mahnılar Azərbaycan musiqisinin inciləri sırasında durur.

Nəriman Həsənzadənin uşaq şeirləri də az deyildir. Onun uşaqlar üçün yazdığı şeirlərdə uşaq qədər təmizliyini, sadəliyini görürük. Uşaq şeirləri içərisində “Qızım”, “Hazır-cavab”, “Bir həyətdə beş uşağın söhbəti”, “Xatirə”, “Heç nə istəməyən qız”, “Heykəl”, “Şeytan qız”, “Nazım”, “Arı və Alı” və s. şeirlərini nəinki uşaqlar, elə böyüklərin özü də həvəslə oxuyurlar. “Arı və Alı” şeirini “r” və “l” səslərini bir-biri ilə qarışdıran uşaqların dili ilə yazır:

Mən deyirəm: Arıdı,

Xanım deyir: Alıdı.

Mən deyirəm: “R” de, “R”.

Xanım deyir: “L”, “L”, “L”.

*Alı – insandı, insan,
Arı da – balqayıran.
Mən deyirəm: Arıdı,
Xanım deyir: Alıdı.*

N.Həsənzadə təqiblərə, təzyiqlərə müqavimətli şairdir. Təqibə, təzyiqə qarşı müqavimət deyəndə mən sosializm realizm metoduna müqaviməti nəzərdə tuturam. Bu da N.Həsənzadənin milliliyindən, yaddaşına və kökünə sadıqlıyından irəli gəlir. Bir sözlə, o, milli yaddaşına, tarixi-etnik kökünə, ədəbi-bədii düşüncəsinin təcrübəsinə istinad edən şairdir. Bu mənada N.Həsənzadənin poetik düşüncəsi real həyat sınaqlarından çıxmaqla yanaşı, həm də dünyagörüşün, bir insan ömrünün gəldiyi qənaətdir. Elə onun poeziyasının bir gücü də bundadır. Və aşağıdakı şeiri də bunu təsdiq edir:

*Yaş gəlib yetişir əlliya, yüzə,
Ürək həssas olur əyriyə, düzə.
Qulağın bir səsə, gözüün bir üçə,
Ağızın bir dada ehtiyacı var.*

N.Həsənzadə olduqca azad düşüncəli olmaqla həyata, mühitə, ədəbiyyatın özünə biganə deyildir. O, bu cəhətdən də ağı qaradan, yaxşını pisdən, həqiqi ədəbiyyatı qaragüruhçuluqdan yaxşı fərqləndirir. O bu cəhətdən şair missiyasından əlavə, ədəbiyyatşünas, ədəbi tənqid missiyasını da öz üzərinə götürür. Məsələn:

*Şekspirin əsəri
tamaşaya qoyuldu.
Nə məqalə yazdılar,
nə xoş söz deyən oldu.*

*Müasir müəllifi
gətirdilər səhnəyə.
Məşqindən başladılar
ona tərif deməyə.*

Mənə elə gəlir ki, N.Həsənzadənin belə bir missiyada çıxış etməsi onun vətəndaşlığından, doğma yurda bağlılığından irəli gəlir. Yeri gəlmişkən, N.Həsənzadənin publisistikası da bu deyilənləri təsdiq edir. Bu mənada “Birlik andımızdır”, “Torpaq ağrısı”, “...Can, Azərbaycan”, “Vətən sərhəddən başlayır”, “Şəhidlərimiz, şahidlərimiz” və s. publisistik yazıları N.Həsənzadənin vətəndaş mövqeyindən xəbər verir.

N.Həsənzadə tariximizə, dilimizə, milli-mənəvi dəyərlərimizə təəssübkeşliklə yanaşan şairdir. O, Azərbaycan tarixinin düzgün, obyektiv yazılmasını, tarixi həqiqətlərin düzgün olaraq tarixləşməsini təkcə istəyə çevirmir, həm də “Atabəylər”, “Pompeyin Qafqaza yürüşü”, “Zümrüd quşu”, “Bütün Şərq bilsin”, “Nizami”, “Cavid” və s. kimi əsərlərini yazmaqla şair-tarixçi rolunda çıxış edir. Və bu əsərlər təkcə bədiiyyat üzərində qurulmur, həm də elmi axtarışların nəticəsi kimi meydana çıxır. O yazır:

*Tarix bizim olubdu,
tarix yazan özgələr.
Tarixə düşməyibdi
bizim tarixi hünər,
bizim tarixi kədər.*

N.Həsənzadənin tarixi mövzulara müraciəti ilə bağlı yaranmış əsərlərində bədiiyyatla elmlilik bir-birini tamamlayır. O sadəcə olaraq bədii təxəyyülünün məhsulunu oxucuya

çatdırmır, həm də özünün şəxsən mənbələrdən öyrəndiklərini, tarixçi alim rolunda çıxış edərək arayıb tapdıqlarını sintez etməyi bacarır. Ona görə də onun tarixi mövzuda yazdığı əsərlərə təkcə bədii nümunə kimi deyil, həm də tarixi və elmi əsər kimi yanaşmaq lazım gəlir. O, öz oxucusunu, məhz tarixçi oxucusunu, ziyalı oxucusunu mənbələri öyrənməyə, tədqiq etməyə, tariximizə biganə qalmamağa çağırır və poeziyanın dili ilə bu işi stimullaşdırır. Bu mənada “Zümrüd quşu” poemasında oxuyuruq:

*Dünyada hər zamanın
öz sualı, tələbi.
Herodot,
Strabon,
Plutarx,
Katib Çələbi.
Nüfuzlu tarixçilər,
təfəkkür sahibləri.
Neçə qədim müəllif,
neçə çərxi-fələyin müəllifsiz əsəri.
Nə yazıblar tarixə?
Harda Bakı sözü var?
Harda Atropatena,
Albaniya,
Midiya,
Urmiya yazıbdılar?
Neçə adda, ünvanda
düşmüşük kitablara.
Bizim eradan qabaq,
bizim eradan sonra.*

N.Həsənzadə Ağstafa rayonunun Poylu stansiyasında anadan olsa da, bütöv Azərbaycan, bütün Türk dünyasına mənsub oldu. Bəşəri mənəvi dəyərlərin carçısına çevrildi. O bunu həyatı, fəaliyyəti, yaradıcılığı, milli mənsubluğuna sadıqlığı ilə qazandı. O bunu H.Cavid, S.Vurğun, M.Müşfiq dünyasına baş vuraraq, onların şeirlərinə qəlbən bağlana-bağlana, Sofoklun, Evripidin, Şekspirin dramaturgiyasını oxuya-oxuya, Plutarxın əsərlərinə bələd olaraq, musiqi alətimiz olan saz qulaq asa-asa, Bakı, Gəncə şəhərlərini, Azərbaycan adlı ölkəsini sevə-sevə qazandı. Nəyi oxudusa, nəyi yazdısa, nəyi öyrəndisə, yalnız milli düşüncəmizə və milli maraqlarımıza xeyir gətirən dəyərlərə üstünlük verdi. O həm milli-etnik dəyərlərimizi sevdi, həm də özünü sevdirdi. Adilik, sadəlik, səmimilik içərisində millətimizin gözündə böyüdü. Görkəmli sənətkara çevrildi.

Müdriklərdən birinin (F.Bekonun) belə bir fikri var: “Biz tarixdən müdriklik, poeziyadan hazırcavablıq, riyaziyyatdan bəsirət, təbiət elmlərindən dərinlik, fəlsəfədən ciddilik, məntiq və ritorikadan mübahisə etmək bacarığı əxz edirik”. Yerinə düşər, deyək ki, biz N.Həsənzadədən və onun yaradıcılığından şairliyin necə olduğunu, yaddaşa, tarixə, milli-etnik kökə sadıq olan müasirliyi, bütöv millətin qəlbindən keçənləri demək bacarığını, hadisələrə, eləcə də tarixə obyektiv yanaşmaq qabiliyyətini, sadədən sadə olmaq keyfiyyətini əxz edirik.

Nəriman Həsənzadə nədən yazırsa, ürəyini yükləyir, bir də şairlik istedadına arxalanır. Onun yeddi cildə daxil edilən əsərlərinin hər birinin taleyi belədir.

Nəhayət, görkəmli ədəbiyyatşünas alim, AMEA-nın müxbir üzvü Nizami Cəfərovun fikirlərini misal gətirmək istəyirəm: “Nəriman Həsənzadə yalnız bu günün şair-mü-

Nəriman Həsənzadə _____

təfəkkiri deyil, o, Tarixin övladıdır, onun yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatının məhz hadisəsidir”, – deyəndə də haqlıdır.

İnanırıq ki, Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin çoxcildliyi oxucuların maraq və istəyində olacaqdır. Ona mübarək olsun söyləyirik və yeni-yeni cildlərin çap olunmasını gözləmək ümidi ilə hələlik deyirik.

Buludxan Xəlilov,
filologiya elmləri doktoru,
professor

Mən səni

sevdim ki...

...Məhəbbət...–

*Nə deyim bu ülvî ada,
hamıya bir gözlə baxmayır o da.
Birinə ömür-gün yoldaşı verir,
başqa birisinə göz yaşı verir...*

MƏN SƏNİ SEVDİM Kİ...

Mən səni sevəndə yaz havasıydı,
neyləyim, taleyin gözü tökülsün.
Həyatım əlində quş yuvasıydı,
quran özün oldun, uçurdan özün.

Mən səni sevdim ki, yoldaş olasan,
həyatın ən ağır, dar yollarında.
Demədim, axırda bir daş olasan,
qədim qəbristanda, yol kənarında.

Mən səni sevdim ki, yüyür, qaç, oyna,
yenə seçilməsin ətrin bahardan.
Demədim təzədən gizlənpaç oyna,
axsam yuxuma gir, səhər qaç ordan.

Yadıma nə düşür? – sənin ad günün,
biz qoca deyirdik, dünya təzəymiş.
İli yox, həyatda insan ömrünün
anı da tarixi bir hadisəymiş.

1986

ÜRƏYİM ANANI İSTƏYİR, QIZIM

Ürəyim ananı istəyir, qızım,
sən yaşa dünyada qəmsiz, kədərsiz.
Bir səs qulağıma döz deyir, qızım,
mən dözdüm, yaş ötdü məndən xəbərsiz.

Qaşlarım qaradı, saçlarım ağdı,
təbiət şəklimi çəkir yenidən.
Hamı bu dünyada qocalacaqdı,
amma tək qocalmaq dərd verir hərdən.

“Dağlar” deyə-deyə mən dağ aşmışam,
Hanı tale dostum, ürəkdən gülən?!
Dünyada yaşayıb dünyalaşmışam,
dünyayla düz gəlmir daha mən deyən.

Daddım acısını şirin həyatın,
Hələ bu acıdan doyan olmayıb.
Qızım, qardaşınla sən olmasaydın,
–deyərdim, dünyada anan olmayıb.

Daha yaş artdıqca səbrim azalır,
yaş yaşdı... neyləsən, yaş əyir, qızım.
Qadınsız – kişi də kimsəsiz qalır,
ürəyim ananı istəyir, qızım...

1999

AY HƏKİM

Ağzın bəd xəbərə açıldı sənin,
indi necə gülüm, necə, ay həkim.
Səsin ürəyimə sancıldı sənin,
həkimlik buydumu, səncə, ay həkim.

Sən güldün, yanında susub ağladım,
yenə ümidimi sənə bağladım.
Sağ ikən insana mən yas saxladım,
verdin əməyimi heçə, ay həkim.

Bir qapı bağladın, yüz qapı açdım,
qışın soyuğunda ölkə dolaşdım.
Həkimin əlindən həkimə qaçdım,
hanı diplomunun gücü, ay həkim.

Qəbula gələndə bivaxt düşmüşəm,
bu evdən-eşikdən uzaq düşmüşəm,
Mən sənin əlindən qaçaq düşmüşəm,
həkimləri seçə-seçə, ay həkim.
şəhər-şəhər, küçə-küçə, ay həkim.

1985

İNAM

Saradan nə deyim, Nəmidə xanım,
sizə inanmışdı İlahi kimi.
Bıçağın altına getdi, inanın, –
qadın paltarında fədai kimi.

Neyləyim, yox idi başqa əlacım,
sizə inanmışdım o dəmdə yalnız.
Adam tanımayıb yanılar, bacım,
siz onu tanıyıb yanılmışdınız.

Cərrah da yanıldı əlində bıçaq,
yalvardım, o çıxıb dinməz gedəndə.
Həkimlər bir dəfə yanılır ancaq,
– xalatı kəfənlə əvəz edəndə!

Bir şirin gülüşü uçdu üzündən,
həkimin “qəsdini” o hələ bilmir.
Gülməyi üstündə danlardım hərdən,
– indi yalvarıram: gül!
Gülə bilmir.

Bir dünya sevinci itib dünyanın,
bir evə qəm köçüb yurd salmaq üçün.
Dərdi dərdimizdi Sara ananın,
– bu dərd kifayətli qocalmaq üçün.

YOXDU

“Xəstə yox, xəstədi xəstəyə baxan” –
atalar sözünün əvəzi yoxdu.
Təbiət gücsüzdü, həkim köməksiz,
kimin ki yaşamaq həvəsi yoxdu.

Xəstə var, dindirsən, yaxşıyam – deyər,
xəstə var, səni də xəstə eləyər.
Oturub inləyər, qalxıb inləyər,
dilində bir həyat nəğməsi yoxdu.

Hardasa əyilmir, məğrurdu insan,
bir ömür nədir ki, qorxasan ondan.
Azalır bu yandan, artır o yandan,
hələ qanunların təzəsi yoxdu.

İnsan var, yaşayır yüz il, yüz beş il,
həyata çağırır hər təzə fəsil.
Ömür – imtahanı, danış, ya kəsil,
həyatın heç kəslə qərəzi yoxdu.

Dünyaya gələnə dünya dar deyil,
dünyadan gedənə günahkar deyil.
Eşidir şairi, dünya kar deyil,
görünür, bir özgə çarəsi yoxdu.

ƏN XOŞBƏXT GÜNLƏRİM

Yanıma gəlmişdilər
yaxın qələm dostlarım.
Kefini soruşdular,
mənim könül dildarım.

Sən onlarla nə qədər
görüşmüşən Bakıda.
Süfrəyə xörək çəkib,
çay süzmüşən Bakıda.

Sənin sözün, söhbətin,
ərkyana zarafatın;
ən böyük mənasıymış
bu mənasız həyatın.

Ailəmiz, uşaqlar,
sadəcə çay süfrəmiz...
Xoşbəxtlik axtarmışdıq
xoşbəxt ola-ola biz.

Bir nəğmə istəyirəm
indi, ya da bir gülüş.
Sənin səsin, nəfəsin
həyatın özü imiş.

Necə təkəm yanında,
güc eləyib dərd-ələm.
Sənin xəstəliyini
yarı bölə bilmirəm.

Qəfildən aç qapmı,
dəyiş əynini, bəzən.
Ən xoşbəxt günlərimə
qaytar məni təzədən.

YANIMDA SƏN OL

Pensiyaya yazdılar,
sənə qurban, səni də,
əlillər cərgəsinə, –
gördüm
vəsiqəni də!
Mərhaba, bu dünyaya,
dünyanın vəfasına.
Biz dözdük ikilikdə
bir ömrün cəfasına.
Desəydilər, saçların
ağaracaq ağappaq;
inanardım, nə var ki,
qara saç ağaracaq.
Desəydilər, küsübsən,
əbədi dönüb üzün;
inanardım, bir dəfə
qorxmuşdum səndən, düzü.
Sən məni danlayardın:
“Yazıqsan, özünə bax,
həkimin sözünə bax...”
Sən-sappasağ, maşallah!
Nə bilim, buz baltası.
Bu da mən, sənə qurban,
sağlamlığın xatası!

Mənim heykəl qadınım,
qalx, heykəllər uzanmaz.
Ətirlən,
sırğanı as,
Üzüyü
barmaqlara,
bilərziyi –
biləyə,
gedək üzü küləyə.
Çətindi tutduğum yol,
sən ol, yanımda sən ol!

TORPAĞA BÜRÜNDÜ

İlahi!

Moskva nə soyuq idi,
əlcəyin içində donurdu əlim.
Yerin hərarəti yerdə yoxuydu,
dedim: Qoy kürkünü gedim gətirim.
Təzəcə almışıq, geyin əyninə,
Başını buladın:
Nə deyim sənə.
Qalxım... Moskvada kimdi tanıyan.
Bir az da danladın:
Baha alıbsan.

Ehtiyac görmüşdü, ona görəmi,
qarışıq düşmüşdü sevinci, qəmi.
Elə ki əyninə təzə geyirdi,
biz mübarək: özü hayıf deyirdi.
Amma nə geyinsə, onu tuturdu,
dediyi sözləri unutdururdu.

Torpağa büründü kürk əvəzinə,
yer qızındı onun od nəfəsinə.
Sən getdin, nə qaldı mənə, əzizim.
İnsandan savayı dünyada heç nə,
heç nə hayıf olmur, heç nə, əzizim!

SUSAN PİANİNO

Evimdə pianino
çalınmır nə zamandı.
Divan kimi, taxt kimi
yer tutub, peşimandı.

Harda, nə vaxt qarğıyıb
yaradan usta əli?!
Divar kimi lal qalıb,
divara söykənəli.

Nə qulaq asanı var,
nə gedib dindirəni.
Nə bir nəğməsi gəzir
diyar-diyar ölkəni.

Hanı, silib tozunu
üstə gül qoyan əllər.
Evdə gündən, soyuqdan
onu qoruyan əllər?!

Susubdu pianino,
müəllifsiz, əsərsiz.
Yaşayırıq bir evdə,
pianodan xəbərsiz.

SARA... SARA...

Ekran da müğənnilər–
italyalı ər-arvad,
bir mahnı oxuyurlar:
“Sara... Sara”
nəqərat!
Mənim məhəbbətimi
kimsə alıb qələmə,
cər çəkibdi aləmə.

Müğənnilər oxuyur:
arvadı ərə: Sara!
əri arvada: Sara!
Mənim dediklərimdi,
özün sal yada, Sara.
Gör necə həyat verir
təkrar təkrara, Sara.
Deyilənlər düzüymüş,–
dilin tərcüməçisi
indi bildim gözüymüş.
Sarası yanında,
oxuyur ər arvada.
Mən evdə Sarasızam,
Sara– xəstəxanada.
Bir ümid var arada,
minnətdaram həyata.

Moskva, iyun 1985

QOYMARAM

*Gedin deyin Xançobana,
gəlməsin bu il Muğana.
Muğan batıb nəhaq qana,
apardı sellər Saranı,
bir alagözlü balanı.*

Nəbati

*Gedin deyin Nərimana,
sıxır məni xəstəxana.
Xəstəxana batıb qana,
aparır sellər Saranı,
ağlasın ellər Saranı.*

Sara

Dözümün azalıb, nə olub yenə,
belə görməmişdim, ay Sara, səni.
Oxuma yanımda qəm mahnısını,
qoymaram o sellər apara səni.
Özüm aparacam gör hara səni.

Yenə bir çəməndə süfrə açarıq,
yemlik yığa-yığa arxı aşarıq.
Saçımız çallaşıb, cavanlaşarıq.
Bir az dincələrik bulaqlar üstə,
quşlar mahnı deyər budaqlar üstə.

Biz ömür sürmüşük ləyaqət ilə,
biz həyat görmüşük nə minnət ilə.
Ev-eşik qurmuşuq əziyyət ilə,
bir-bir daş üstünə biz daş qoymuşuq,
bir halal yastığa biz baş qoymuşuq.

Axşam teatrda qoşa oturaq,
gündüz artistlərə şən məclis quraq,
hələ "Pompey" durur, biz də bərk duraq,
onu bu səhnədə görək, ay Sara,
bir az səbrin olsun gərək, ay Sara.

Hələ nə görmüşük biz bu dünyada,
quş havada yaşar, balıq deryada.
Yağışlar, küləklər döyüb səhrada,
dünya düzəngahmış, heç bilməmişəm,
sənə sığınmışam, Sara demişəm.

Dözümün azalıb, həyatım mənim,
belə görməmişdim, ay Sara, səni.
Oxuma yanımda qəm mahnısını,
qoymaram o sellər apara səni,
özüm aparacam dağlara səni.

DÖZMÜR NƏRİMAN

Sən məni bu qədər gözlətməmişdin,
belə qoymamışdın gözümü yolda.
Bu qədər özünü gizlətməmişdin,
gizlənpaç oynayan vaxtımızda da.

Hayana getsən də, dönmüştün yenə,
qayıdıb gəlmişdin mənsiz darıxıb.
Bu dəfə bilmirəm, nə olub sənə,
gedibsən, qayıtmaq yadından çıxıb.

Qalıb evimizdə palın-paltarın,
tələsik gedəndə kimə deyibsən?!
Qapının ağzında başmaq tayların,
yolda ayağına bəs nə geyibsən?!

Solub pianonun üstündə güllər,
təzə pərdələri yandırırbdı gün.
Sənin bişirdiyin o mürəbbələr
içilib qurtarıb, hardasan özün?

Bu axşam qəribə bir hiss keçirdik,
nə tez ömür ötdü, yaş əlli oldu.
Sənin ad gününü sənsiz keçirdik,
şəkilin yeganə təsəlli oldu.

Şirin söhbətindən olmayıb doyan,
çağır qonşuları doyunca gülək:
Mənsiz, gördünüzümü, dözmür Nəriman...
Sənə qurban olum,
sən görmədin tək.

KAŞ O DEYƏN OLSUN

Dünən Sara xalan bir paltar alıb,
toyuna geyəcək, Altay, bil, oğlum.
Xəstəlik aparıb yatağa salıb,
çaşmışıq hamımız beyqəfil, oğlum.

Deyir nə olub ki, məndən qorxmayın,
az qalıb, qoy bircə ayağa qalxım.
Dünya həvəsi var Sara xalayın,
dünya xətrimizə dəyibdi, oğlum.

Bəlkə, doğrudan da, paxıldı həyat,
qurudur, görsə ki, ağac bar verir.
Gülmək istəyəni ağladır həyat,
namərdin əlinə ixtiyar verir.

Hərdən ufuldanır, halı pis olur,
sonra gülümsəyib baxır üzümə.
Elə ki, ağrıdan səbirsiz olur,
başını söykəyir dərdli köksümə.

Yanır meşələrin cökəsi kimi,
küzərə-küzərə yanıb həsdəyir.
Bəxti yıxılıbdı kölgəsi kimi,
özü ayaq üstə qalxmaq istəyir.

Onun bu sevinci mənə dərd verir,
yenə də ürəkdi gizli mələyən.
O sənin toyuna hazırlıq görür,
kaş o deyən olsun: mən yox, o deyən.

TALEYİM

Yollar, izlər bağlanıbdı üzümə,
yaxşı desəm, yaman deyir taleyim.
Öz əlimdən hara qaçım bilmirəm,
tutub məni dayan deyir taleyim.

Məndən soruş nədir indi dərd-ələm,
köməyimə nə söz çatır, nə qələm.
İstəyirəm, bir az yatıb dincələm,
silkələyib oyan deyir taleyim.

Heç igiddən bəxtin üzü dönməsin,
ocağının odu-közü sönməsin.
Gözə kölgə, üzə bulud enməsin,
yalvardıqca qan-qan deyir taleyim.

Dərin-dərin dəryalarda üzərdim,
səhralarda külək olub əsərdim.
Namərd mənə hər nə desə, dözərdim,
indi mənə yalan deyir taleyim.

Evim durur, könlüm evi talandı,
mənim bəxtim məni gözdən salandı.
İnanmıram, deyilənlər yalandı,
yalanlara inan deyir taleyim.

GÖZƏ GƏTİRDİM SƏNİ

Şeir-söz məclisiydi,
soruşdu bir müəllim:
–Xoşbəxtsənmi?
–Xoşbəxtəm.
Əl çaldılar, sevindim.

Adını xəbər aldı
qadınlardan bir nəfər.
Sonra qabaq cərgədən
səs eşitdim: bəxtəvər!

Yozdular bu eşqimi
xeyirliyə, şərliyə.
Yəqin, özüm-özümü
saldım bəxtəvərliyə.

Düz çevirib o axşam
üzərrik yandırmadıq.
Gözə gətirdim səni,
heç sirrinə varmadıq.

Gərək gizli saxlasın
insan məhəbbətini.
Gör harda biz unutduq
bizim el adətini.

* * *

Yox oldu o güləriz,
o ağ, bakirə bədən.
Evdə də gizlədərdin
özünü öz ərindən.

Sən həya saxlayırdın, –
arada abır, ismət.
Səni mənim əlimdən
torpaq aldı, nəhayət.

İtaliya, dekabr 1986

* * *

Gözləyirəm gələn yoxdu,
gözüm yollarda qalıbdı.
Bilə-bilə soruşuram:
gör anan harda qalıbdı?

Yolu-izi çaşar birdən,
qonşulardan soruş, öyrən.
Tək darıxır evdə hərdən,
o gedib darda qalıbdı?!

Qulağıma gəlmir səsi,
sönüb ürəyin həvəsi.
Evdən köçüb ev yiyəsi,
şəkli divarda qalıbdı.

SƏNİ GÖZLƏYİRƏM

Təkəm, burda təkəm mən,
Qəlbimi sıxır bu qəm.
Çörək yeyəndə də tək,
Çay içəndə də təkəm.

Çaydana əl vururam,
Əliyin ətri gəlir,
Darağı götürürəm,
Teliyin ətri gəlir.

Gözümə görünürsən,
Gözüm yun şalındadı.
Nəfəsiyin ətri də
Əl-üz dəsmalındadı.

Adın dildə dolaşır,
Sözüm dodaqda qalıb,
Ürəyim intizarda,
Əlim varaqda qalıb.

Otaq səni gözləyir,
Varaq səni gözləyir.
Gəl, telini darayım,
Daraq səni gözləyir.

Moskva, 1958

YAŞAMAQ ÜÇÜN

Gəl görüm...
gəl görüm...
gəl görüm səni,
necə darıxmışam bir qılıq üçün.
Sonra evinizə ötürrəm səni,
qurbanın olaram yaxşılıq üçün.

Yollar naxışlansın ayaq izindən,
Yüz günün sevinci bir gündə olsun.
Bəzi adamların qaçım gözündən,
təki sənin gözün üstümdə olsun.

Xətrimə dəyiblər yenə, qadası, xətrim,
bilirsənmi, sığal istəyir.
Mənim ürəyimdə ilham ağrısı
ilhamsız kəslərdən macal istəyir.

Qulaq as efirdən gələn bir səsə:
"Səadət hər kəsin öz əlindədi".
Səadət hər kəsin öz əlindəsə,
bizim çəkdiyimiz izzətdən nədir?!

Deyirlər, dağ çapar, insan istəsə,
həyatın əzəli qanunu budur.
Biz ki istəyirik, amma nə isə
həyatda yenə də biz deyən olmur.

Gəl, görüm...
gəl, görüm...
gəl, görüm səni,
necə darıxmışam bir qılıq üçün.
Sonra evinizə ötürərəm səni,
səni görməliyəm yaşamaq üçün.

1970

GƏL, ƏZİZİM

Gəl əzizim,
xoş səsinlə,
qızıdır soyuq divarları
nəfəsinlə.
Gəl evini sahmana sal,
köməkləşək,
gəbəmizi divana sal.
Pərdələrin
pəncərədə gündən yanıb.
Güzgü kimi parketlərin
ayaqlanıb.
Götürülüb çarpayılar
dağıdılıb çarpayımız,
stullarla doldurulub
otağımız.
Qab-qacağın hərəsi bir yana düşüb.
şkaflar eyvana düşüb.
Samovarlar qoşa-qoşa.
Sən teatr aşiqiydin,
bu da başqa bir tamaşa!
Baş qəhrəman
burda sənsən,
bu faciə bəşəridi.
–Yox... Bakıda göstərilən
bu ikinci əsərindi.
Gör nə qədər
tamaşaçı axıb gəlir,
demə kimsən, –
dramaturqum, şairimsən.
Hansı səhnə, hansı əsər
tamaşaçı görüb belə,
bir bu qədər?!

Мөн
Хиэрсэвү энэ бэсүүн
севердүүлэ.

Ону оуянда, дэрдүүлэ
онүүлэ бэлдүүлэ.

Мөн бу кийдэс бэр
гэрдэн кидэл көтүрдүн,

бэлмэдүүлэн илүүлэн дэ
гэрдүүлэн илүүлэн онүүлэ
Мөн дэ дэрдүүлэн онүүлэ
боллоор...

Тэсн-дэс С.

24 феврал.
1964

Текст печатается
по рукописи: Н. А. Некрасов. Сочинения
Государственное издательство
„Художественная литература“
Ленинград 1937

Sara xanımın N.A.Nekrasovun
"Seçilmiş əsərləri"nə yazdığı avtoqraf.

"Mən Nekrasovu qız vaxtı sevirdim. Onu oxuyanda, dərdimi onunla bölürdüm. Mən bu kitabı bir yerdən gizli götürdüm, bilmədim ki, mənim də yoldaşım şair olacaq. Mən də dərdimi onunla böləcəyəm".

Həsənzadə S.
24 fevral 1961-ci il

Bacarsaydım,
 əl çalardım,
 alqışlardım.
Gör nə qədər çiçək gəlib,
 artistlərə bağışlardım.
Yəqin, təşkil eləyibsən,-
 deyəcəklər,
 xatirinə dəyəcəklər.
Fikir vermə, mən ki sağam...
Sağ olsaydın, nəydi dərdim!
Çiçəkləri
 evimizə göndərərdim.
Sən gülləri iyləyərdin,
bu güllər də, gülüm, səni.
Allah, Allah
 ayırırdı: həyat məni,
 ölüm səni.

1986

* * *

Küsülüydün, mən çıxdım,
nə danışdın, nə dindin.
Doldurub dolçamızı,
tez dalımca su səpdin.
Öpdün gül körpəmizi,
alandə qucağımdan.
Astaca söylədin ki,
“Əl elə, gedir atan”.
Niyə yerə zilləndi
bir an sənəin gözlərin?
Əl edən körpən oldu,
dolan sənəin gözlərin.
Mən çıxdım gülə-gülə,
sənəin üzün gülmədi.
Mən çıxdım, dalımca da
qapımız örtülmədi.
Küsülüydün sən, gülüm,
ah, nəydi bu “qəzəb, kin?”
Küsülü vaxtında da
sən heç dəyişməmişdin...

1960

AĞRI

(Asya xanıma)

"Can verən o idi, canı çıxan sən..."

Məktubdan

Böyük bir alimin həyat yoldaşı
təzədən duz səpib bu yaram üstə.
Deyirlər, qurumur gözünün yaşı,
oxuyub ağlayır hər misram üstə.

Elə qurban olum, el saxlayandı,
yıxılsan, əlindən tez tutar sənini.
Təkləyib əysələr– qucaqlayandı,
saymasan – el özü unudar səni.

Qanadlı bir quşdu ömür, sən demə,
tez sınır, bu qanad o qanad deyil.
Hardasa qəm gəldi mənim şerimə,
qəm də sevinc kimi mənə yad deyil.

Qəzetdə şeirimi görüb bir nəfər,
mənim göz yaşına gülüb deyirlər.
Şikayət eləyib: gör nələr yazır,
ölən arvadına şeirlər yazır...

Nə deyim duyğusuz yaşayan kəsə,
yeyir süfrəmizdə çörəyimizdən–
Biz qulaq asdıqca o ürəksizə,
o da nişan alır ürəyimizdən.

Evdən, ailədən başlayır Vətən,
qadından başlayır, gərək biləydi.
Gərək millət oğlu əvvəlcə qəlbən,
Millətin qızına heyfslənəydi.

Çəkiddə yüngüldü, bəlkə də, almaz,
torpağın varıdı, yerin qiyməti.
Qadinsız kişiylə ər deyən olmaz,
qadındı kişinin ər ləyaqəti.

Sənsə ağlayıbsan... o qəlbə əhsən,
insanda insanı duymayan bir kəs,–
ədalət naminə kömək istəsən
o hər kim olsa da, rəhm edə bilməz!

Bir şeyə inandım mən bu dünyada,
bu bir həqiqətdi– üzə deyilmir;
Elin arxası var – şairdi o da,
şair yas tutanda el dözə bilmir.

YANIMDA BİR QADIN

Bir ömür sürdün, şair,
özündən ixtiyarsız.
Ölənə– sədaqətlə,
qalana– etinasız.
Yalvardın bir məzara,
o susdu, sən oxudun.
Dilavər qadınların
qabağında lal oldun.
Sənə könül verdilər
ürəkdən yana-yana.
Sən könül əvəzinə
vəd verdin çoxlarına.
Məcnun Leyli deyirdi,
Kərəm Əsli deyirdi,
həyatı səsləyirdi.
Sən– məzarı çağırdın,
heçlikdən səs istədin.
Bildin ki, o hardadı,
yenə hardasan?– dedin.
Bir ömrü verdin bada,
yorulmadın hələ sən:
“Allah, Allah, bu dünya
nə soyuqdu!” – deməkdən.

12 fevral 1998-ci il

FƏLSƏFƏNİN RİYAZİYYATI

Kitab da bir ömrün vəsiqəsidi,
gah sevinc bürüyər, gah kədər məni.
Ahım– taleyimin tül pərdəsidi,
hər nəfəs aldıqca yellədən məni.

Sizə səadətli arzum, niyyətim
qəm nədir bilməyin bir ömürboyu.
Mənim gözüyaşlı bu məhəbbətim
axdı Araz boyu, getdi Kür boyu.

Sən demə, kişinin eşqi, həyatı
adi bir qadının əlində imiş.
Budur fəlsəfənin riyaziyyatı,
Allahdan aşağı – o bəndə imiş.

Demə, dərd verirəm
mən bu millətə,
dərdi danışdıqca azalır, gülüm.
Satır “Azərkitab” bəhə qiymətə,
mənim dərdimdən də qazanır, gülüm.

8 oktyabr 1995-ci il

YANAŞI GETMƏYİMİZ ELƏ SƏADƏT İMİŞ

Sən burda, mən şəhərdə,
hava soyuq, yol uzaq.
Evimizdən əzizdi
sənin yatdığı otaq.

Dərmanlar – xörəklərin,
xalat – təzə paltarın.
Həkimlər – əzizlərin,
xəstələr – qonşuların.

Sənə xidmət eləmək,
burda, xəstəxanada
alnıma yazılıbmış,
qismətim olub o da.

Saçlarını daramaq,
sonra paltonu tutmaq,
bir az qoluna girib
təmiz havaya çıxmaq...

Mənə sual versələr,
deyərdim, həyat nədir.
Həyat həyatda deyil –
Sənin gözlərindədir.

Qalxanda yorulursan,
yeriş səninki deyil.
Özgənin yerişini
öyrənirsən elə bil.

Səadət axtarmışıq,
(eh o da bir dərd imiş),
yanaşı getməyimiz
əsl səadət imiş.

Uşağa ana gərək,
kişininki qadındı.
Yol getsən – o, qüvvətin,
uçsan – o, qanadındı.

Başında tufan olsa
kişinin – qadın duyur.
Fəlakət onu qovur,
ıldırım onu vurur.

Kövrəlirəm arabir,
güc eləyir qəm, qubar.
O qədər güldürübsən,
bir az ağlat, nə olar!

Kişilər ağlamazlar, –
kimsə deyib bir zaman;
Məhrum olub o yazıq
məhəbbət duyğusundan.

“KİMİN SUALI VAR?” – YAZMIŞDIM O VAXT, CAVABI ÖZÜMDƏN İSTƏYİRDİLƏR

(Bir vəzifəliyə)

Saranın xatirəsi

Eşitdim, “səbirlə” sən dinləyibsən,
o cavab gözləyib o dəmdə səndən.
Amma soyuq baxıb qəlbə dəyibsən,
bunu gözləməzdim ömrümdə səndən.

Əhdə, sədaqətə o, bel bağlayıb,
ona təsəlliyyədi sənlə bu görüş.
O deyib sözünü, sonra ağlayıb,
qadın ürəyidi, özün başa düş.

Uzun gecələrdə qalmışdım oyaq,
məni budaq kimi bərk əyirdilər.
“Kimin sualı var?” – yazmışdım o vaxt,
cavabı özümdən istəyirdilər.

Fərəh istəyirdim, sındı vüqarım,
tək qaldım səhrada, yol qırağında.
Qurdu məhkəməmi “qələm dostlarım”,
O vaxt Yazıçılar İttifaqında.

Qalxdı kürsüsündən bir laureat,
öz doğma dilində yazmayan ədib.
Əsər gərəklidir, amma gəl anlat,
birinci katibdi burdakı hədəf.

Qalxdı o biri də, ayağı şikəst,
sonra şeir yazdı alt-altı, sərbəst!

Mavi ekranda da tərif dedilər,
öləndə evindən götürmədilər.

İttifaqda rəhbər... bu mənəm hökmən,
Katibə qohumam arvad tərəfdən.
“Aldığı arvada ərə gedənlər,
sizə kiçik olsun, bizə də rəhbər”.

Bu mənəm, mənimdi burdakı surət...
Deyirdim yozmayın, başqadı söhbət!
“Bu nədir, bəs bu nə?...”
sualları çox,
üstümə yağırdı istehza, gülüş.

O zaman yaxşı ki, otuz yeddi yox,
ya səksən ikiydi, ya da səksən üç.
Filankəs, filankəs, bir də filankəs,
hələ filankəs də ordaydı, qərəz.

Yanına gəlmişdi sənin, a zalım!
ayağa qalxaydın gərək o dəmdə.
Millətin ən gözəl qızıydı gələn,
filan vəzifədə sənsə – bir gədə!

Onda başım üstən yellər əsirdi,
onda çəkilməmişdi çoxu qınına.
Arxa axtarırdı, kömək gəzirdi,
o dəmdə gəlmişdi sənin yanına.

Uzun gecələrdə qalmışdım oyaq,
məni budaq kimi bərk əyirdilər.
“Kimin sualı var?” – yazmışdım o vaxt,
cavabı özümdən istəyirdilər.

1983

YASİN

*Görkəmli alim dostum
Rüstəm Əliyev Saraya "Yasin" oxudu.*

Müəllif

"Yasin" oxuyurdun, ey sinədəftər!...
yazana min rəhmət, deyənə əhsən.
Sənə süfrə açan o zərif əllər
çəngəltək
torpağa düşdü süfrədən.

Köhnə qəbristanın yeni bəzəyi –
can deyib yandığım, can sirdaşıydı.
Birinci hədiyyəm – nişan üzüyü,
sonuncu hədiyyəm – bu başdaşıydı.

Nədir bu dünyanın gizli oyunu,
kimdir bais olan bu göz yaşına?
Mən burda torpağa basdırdım onu,
o, evdə yuxuda çıxdı qarşıma.

Bir az geciksəydim, gözü yol çəkər,
adı yox, o özü yeganəm idi.
Bir düyməm qopsaydı, əlüstü tikər,
burnum qanasaydı, divanəm idi.

Beləcə, ilahi bir ağrı ilə,
kökləndim mən Quran surəsi üstə.
Bu necə kitabdı, oxunur hələ
ölünün, dirinin süfrəsi üstə?!

Qəbrilə üz-üzə canlı bir insan! –
bəlkə də, sözümün canı bundadı:
Bu necə hikmətdi, –
dünyada qalan
dünyadan gedənin hüsurundadı.

Böyük kürsülərdə adı çəkilən,
“Yasin” tapşıırırdı bir ada burda.
Millətin toyuna, yasına gələn
yaraşır toya da, yasa da burda.

25 dekabr 1993-cü il

SƏN KÖÇDÜN DÜNYADAN

Mənə deyirdin ki, köçək xaricə,
bu zülmə dözərmi vətəndə insan?!
Doldu xaricilər biz tərənincə,
sən köçdün dünyadan, dünyana qurban.

Onlar irişdikcə, biz dedik əhsən,
külək kül üfördü açıq gözlərə.
Üzdülük – onlarda nə qədər desən,
qanacaq bizdəymiş, hayıf bizlərə.

Hayıf, nənələrin ağbirçəyinə,
hayıf, süfrəmizə, təndirimizə.
Bir gün ağlamadıq axırda yenə,
biz nə ölümüüzə, nə dirimizə.

Gələn “qonaq gəlir”, sahibkar gəlir? –
bazar onunkudu, ocaq onunku.
Hasarlar yanında hasar çəkilir,
bayraq bizimkidi, torpaq onunku.

Mənə mədh eləmə
“Teksun”u, yetər,
kərə yağ onsuz da düşməyir ələ.
Pisləri hər yerdə tərifləyirlər,
yaxşılar tərifsiz yaxşıdır elə.

Halal yeməyimi haram eləyir,
burda xariciyə bir sorğu yoxdu.
Fransız toyuğu reklam eləyir,
guya bu millətin toyuğu yoxdu.

Təzə bir don biçir yenə əlimiz,
bilmirəm, Avropa belə geyirmi?
Rusdan ingilisə keçir dilimiz,
azadlıq deyənlər kölə deyilmi?!

DAŞ ANA

Mən bu daş saçlara sığal çəkmişəm,
nə qədər öpmüşəm bu daş üzündən.
Bu daş dodağından, bu daş gözündən,
arı pətəyindən mən bal çəkmişəm.

Yer üzü vətəndi, qəbir də vətən,
bu gözün ağıdı, o qarasıdı.
Lakin bu dünyada olmayıb deyən,–
bunun vətən hansı, qürbət hansıdı?!

Qızıydın sevinən, qaçan, güləyən,
mənim ürəyimə od ələyən də.
Səni mən olmuşam gəlin eləyən,
bu daşlar içində daş eləyən də.

Ayrılıq əbədi bir qəmdi, nə qəm,
nə arzuya qıyır, nə yaşa baxır.
Mən daşa baxmaqdan daşa dönmüşəm,
üz-üzə durmuşuq: daş daşa baxır.

Yetim bir uşaqdı kişi qadınsız,
mən bir uşaq dedim... tək uşaq olmur.
Zaman qorxuludu, ömür vəfasız,
dünyada tək qalıb yaşamaq olmur.

Qızın – ana, – deyib cavab almayıır,
bilmirəm, sən necə mənasan, ay daş!
Daş kimi nə daşsan, o, daş olalı,
nə də ana kimi anasan, ay daş?!

MƏN

Kimsə salam verdi mənə rəhm ilə,
Allahın nə yazıq bəndəsiyəm mən.
Tüstüsüz yandım mən odlar içində,
təndirin küt gedən kündəsiyəm mən.

Məndən inciməsin dostlar, tanışlar,
daha yaddaşıbdı doğma baxışlar.
Ey əsən küləklər, yağan yağışlar,
tökülün üstümə, dözəsiyəm mən.

Yatır süfrəmizə çörək gətirən,
ailə yükünü təkcə götürən.
Mən boynubüküyəm, o köksötürən,
yeganə arxası, kimsəsiyəm mən.

Qadındır hər evin isti nəfəsi,
qadın anadırsa– yoxdu əvəzi,
ağırdı ananın ağır xəstəsi,
atayam, ananın xəstəsiyəm mən,
bəlkə, bədbəxtlərin təzəsiyəm mən?!

QAYIT

*Bir insan ömrünü girov qoymuşam,
bir şair ömrünü yaşatmaq üçün.*

N.Həsənzadə

*“Bir qadın ömrünü girov qoymuşam,
bir şair ömrünü yaşatmaq üçün”.*

Saranın düzəlişi

Tək çəkə bilmirəm can əzabını,
sənsiz ürəyimi əzir ayrılıq.
Mən zəngi basanda, sən aç qapını,
bəxtimə çıxıbsan, qarşıma sən çıx!

Tək sənin səsinə həsrətəm evdə,
susub dinləsəm də dostu, tanış.
Oğul-qız yanında mən təkəm evdə,–
başqadır həyatda həyat yoldaşı.

Uşaqlıq yoldaşım, gözümlün nuru,
könlümün həyanı, ülfəti sənsən.
Qalxsam, ailədə ata qürurum,
yıxılısam, dizimin taqəti sənsən.

Həyat çox sınağı xeyirdə, şərdə,
mən dara düşəndə ilk həyanımsan.
Sən “Nabat xalanın çörəyi”ndə də
mənim Fərəh adlı qəhrəmanımsan.

Yayın istisində– sərin günlüyüm,
qışda od nəfəsin hərarət verir.
Mənim məğrurluğum, ərköynlüyüm
ancaq sənə görə, sənə görədir.

Qayıt, adamları təzədən tanıt,
səhvimin üstündə danla xəlvəti.
“Mənsiz nə olacaq sənin axırın!” –
bir də təkrar elə bu həqiqəti.

Evimin bəzəyi, qayıt evinə,
pəncərə, döşəmə eləcə durur, –
Nə qədər silirəm toz basır yenə,
sənin sildiyintək heç təmiz olmur.

Bəzən qohumların yanır ürəyi,
Deyirlər, gəl çay iç, çörək ye hərdən.
Sənin bişirdiyin dadlı xörəyi
mən tapa bilmədim o süfrələrdən.

İlhamım, qələmim danışan deyil,
qayıt, öz gözümdə itirəm sənsiz.
Ünvan mənimkidir,
ancaq elə bil, –
özgənin evinə gedirəm sənsiz.

Qoşa hacıleylək yuvası olur,
heç qaranquşu da tək qoymur həyat.
Bütün canlıların dünyası olur, –
sən mənim dünyamsan, dünyama qayıt.

MƏNƏ DÜŞMƏYİR

Məni sevindirməyin,
gülmək mənə düşməyir.
Nədir arzum, diləyim,
dilək mənə düşməyir.

Sıxır amansız həyat,
tale sərt, can amanat.
Can de, köməyimə çat,—
kömək mənə düşməyir.

Nədir məni söylədən?—
Başa düşməz hər yetən.
Nə deyim əvvəlcədən,
demək mənə düşməyir.

İŞIĞA CAN ATSAM

Mən öz taleyimlə döyüşməliyəm,
taleyim namərddi, vurur arxadan.
Səninlə hər səhər görüşməliyəm,
taleyim bir yana,
sən bir yanasan.

Mənim nə qılıncım, nə qalxanım var,
amma taleyimlə gəlsəm üz-üzə,—
Uğrunda qoymağa hələ canım var,
sən özün şahid ol döyüşümüzə.

Məni bərk izləyir hər addımbaşı,
sızlayıb inləsəm, qəfildən vurur.
Dostları qaldırır o mənə qarşı,
bütün düşmənlərim səfərbər olur.

Adımı çəksələr bir məruzədə,
orda vərəqləri qarışıq salır.
İşığa can atsam,
dönür zülmətə,
zülmətin yoluna o, işıq salır.

Uzaq ölkələrə səfər üstəyəm,
yolumu, izimi yırıb uçurur.
Görür ki, qalxmışam,
yəhər üstəyəm,
atın ayağına o, çidar vurur.

Mənim məhəbbətim,
mənim həyatım,
azarın, bezarın tamam gedəcək.
Mən öz taleyimi bir də tanıdım–
Sən məni tək qoysan,
o, təkləyəcək.
Bizim oyunumuz hələ çəkəcək.

SÖZ YARASI

- Məni evə apar.
- Mən sənə qurban.
- Elə bu gün apar.
- Lap elə bu gün?!.

Çıxartdım mən onu xəstəxanadan,
qanad axtarırdı o uçmaq üçün.
Maşını asta sür... Lap aram-aram,
gözüm işıqlandı... nə xoşdu külək.
Mən sənə dedimmi sağalacağam,
mən sənə dedimmi evə tez gedək.

Budaq yırgalanır, yarpaq əsirdi,
həsrət çağlayırdı, gözündə mənə.
O bir az ləngiyir, vaxt tələsirdi,
Təzə görünürdü bu köhnə dünya.

Quşlara qoşulub göylərə qalxır,
sonra mayak olub suda üzürdü.
Yüz dəfə gördüyü ağaca baxır,
yüz dəfə gördüyü yolu süzürdü.

Yad səyyah kimiydi bu doğma xilqət,
nə od qızdırırdı onu, nə ocaq.
Elə bil kim isə demişdi xəlvət, –
yaxşı bax, əlindən dünya çıxacaq.

Ona demişdilər, mənə yox ancaq,
evdən ayrılmışdıq nə vaxtdan bəri.
Yaxşı bax, əlindən Sara çıxacaq!–
tale gizləmişdi bu bəd xəbəri.

Baxırdı... başqaydı bu baxış fəqət,
dünyaya həm alqış, həm qarğış idi.
Doğmalıq, istehza, ayrılıq, həsrət,
hamısı qarışıq bir baxış idi.

Onda bəs edərdi adi bir eyham.,
mən indi nə deyim tale deyənə.
Arada baxışdıq: – Daha yaxşıyam! –
təsəlli verirdi mənə o yenə.

Gözəmi gətirdik bir-birimizi,
nə bilim, biz harda, göz harda imiş?
Evdə gözləyirmiş ayrılıq bizi,
xoşbəxtlik evdə yox, yollarda imiş.

Yer verin mən orda yanım, qovrulum,
ələnim yağışla, boranla birgə.
Gərək birsaatlıq o yolu, oğlum,
bir ilə gələydik – ananla birgə.

O üzük, mən evdə üzük qaşıyam,
üzüksüz qaşın da qiyməti olmaz:
Elə gözəl dedi: – Daha yaxşıyam...
Bu sözdən aldığım yara sağalmaz.

AĞLAMA

Sən ağlasan, mən ağlaram,
ağlama, yarım, ağlama.
Nə gücüm var, kömək olum,
nə ixtiyarım, ağlama.

Çölü, düzü duman alıb,
ürəyimi güman alıb.
Qış üstümü yaman alıb,
mənim baharım, ağlama.

Payızdı, yarpaq tökülür,
uçub kərpicim sökülür.
Fikirdən belim bükülür,
sınır vüqarım, ağlama.

Gül üzümə, mən də gülüm,
su olum, daşdan süzülüm.
Gül, ey mənim güləruzlüm,
mənim ağlarım, ağlama.

TORPAQ OLDU

Bir ay evi arzuladı,
göz yummadı, oyaq oldu.
Bu evcanlım, qonaqcanlım
üç gün evdə qonaq oldu.

Dərmanlardan gəldi cana,
gül dəmləyib verdim ona.
Mən sığındım ona-buna,
özü mənə pənah oldu.

Baxdı mənə, baxdı evə,
yana-yana, sevə-sevə.
Köks ötürdü neçə dəfə,
ürəyimdə bu, dağ oldu.

Xəzan oldu bağça-bağım,
açılmadı qaş-qabağım.
Həkimlərə yalvarmağım
nahaq oldu, nahaq oldu.

Əhd-peyman bağladığım,
ağlayanda ağladığım,
gözüm üstə saxladığım,
ayaq altda torpaq oldu.

AYRILIQ

Mən səni həyatda daşa dəyişdim,
torpağa dəyişdim, məzara döndün.
Mən öz baharımı qışa dəyişdim,
çinara dönmüşdün, hasara döndün.

Bir ana bənd imiş bu əbədiyyət,
duydum buza dönən nəfəsini də.
Anamı əlimdən alan təbiət,
gözü götürmədi, aldı səni də.

Mən bir xəcalətdən çıxma bilmədim,
bu gizli dərdimi açıq desəm də.
Sənə – sənə layiq baxa bilmədim,
səni – sənə layiq dəfn eləsəm də.

Yerə söykədilər mərmər üzünü,
yalvardım dayanın, əl saxladılar.
Mən özüm örtərdim evdə üstünü,
burda, qəbristanda torpaqladılar.

Sən getdin, dəyişdi həyatın üzü,
getdi dadı-tamı, hər şeyi getdi.
Evi bəzərdin ki, gözəl görünsün,
evimin ən gözəl bəzəyi getdi.

–Mən sənsiz ölərəm! –

demışdim sənə, –

Sənə sədaqətdi bütün həyatım!–
deyərdim, baxardın gülümsəyərək.

Bu gün qəbristanda gecikib səhər,
üstünə nur səpir qızıl dan yeri.

Bir gözəllik itib duman içində,
dünya imtahanmış, işləri ovsun.

Fikirli qalxıram üzüyuxarı,
nə qədər yaxınsan, nə qədər uzaq.

Mənsiz darıxırdın evdə hər dəfə,
düzümsüz olmuşdu gecə-gündüzün!
Gedəndə deyirdin, tez qayıt evə,
bəs niyə qayıdıb gəlmirsən özün?!

Bunamı deyirdin: gələcək illər?
Günləri sayırdın nə həsrət ilə.
Bunamı deyirdin: dözək birtəhər,
gözəl günlərimiz sonradı hələ.

Səni də apardı axan ulduzlar,
dünyanın bir yaxın kimsəsi yoxmuş.
Axırı haraymış?

Bu soyuq məzar! –
məzarın təzəsi, köhnəsi yoxmuş.

Gözüm yolda qalıb, qulağım səsdə,
gedibsən, qalmışam mən qonaq kimi.
Sən yerin altında, mən yerin üstə, –
biz ayrı düşmüşük kök-budaq kimi.

Noyabr 1986

ZÜLMƏTDƏ İŞIQ

Elə yadımdadı o axşam üstü,
elə nisgilliyəm, düzü, o vaxtdan, –
Bir az mürgüləyib yatmaq istədin,
ışığı söndürüb çıxdım otaqdan.

Təkcə ayağımın ucunda deyil,
hisslərim üstündə yeridim, inan.
Otaqdan-otağa keçdim, elə bil
sərhəddi, o taya keçdim bu taydan.

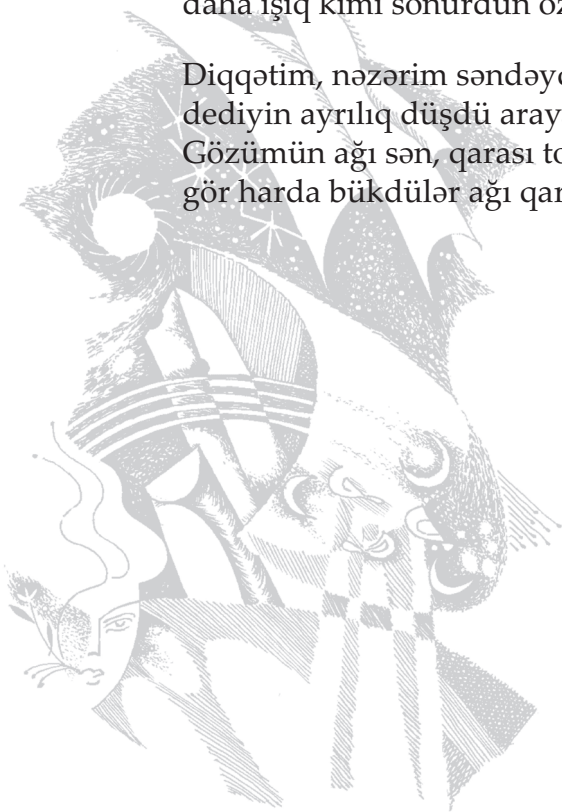
Nəydi bu ehtiyat, bu keçirdiyim,
Bir ağrı var idi, bu iki canda.
Yanında– otaqda, vətəndə idim,
vətənsiz olurdum sənsiz olanda.

Qarışıq düşmüşdü gecə-gündüzün,
kaş bir də gözünü açıb baxaydın.
Ərsə çəkilməşdi yuxun iki gün,
o, göydə, sən yerdə – əlbəyaxaydın.

Çağırdın: işığı yandır, Nəriman,
getmə, yanımda dur, yox, qaçmaz yuxum.
Yenicə yatmışdın, mən sənə qurban,
təzədən oyandın, peşiman oldum.

Qabaqlar deyərdin, söndür işığı,
bu ay aldığımız o ayı görsün.
İlk dəfə deyirdin yandır işığı,
daha işıq kimi sönürdün özün.

Diqqətim, nəzərim səndəydi hər vaxt,
dediyin ayrılıq düşdü araya.
Gözümün ağı sən, qarası torpaq,
gör harda бүkdүләр ağы qaraya?!

BƏXT

Yuxuma girmişdi, kömək istədi,
yüyürdüm, gördüm ki, yol yarı olub.
Bir az su istədi, çörək istədi.
İlahi, nə gözəl anlarım olub!

Qulluq eləyəydim ömrüm uzununu,
getdiyim yer uzaq, yol qar olaydı.
Təzədən görəydim bir yol üzünü,
vaxt özü bircə yol təkrar olaydı!

Həkim çağırıydim,
dərman gəzəydim,
dadaydım tamını ağrı-acımın.
Sonuncu yarpaqtək üstə əsəydim,
Sara! – çağırduğım sərv ağacımın.

Saçını darayıb müti duraydım,
qalxıb gəzinəydi o yavaş-yavaş.
Yanında bir az da çox oturaydım,
bir az çox baxaydım üzünə mən, kaş!

Mənim bəxtim idi məni səsləyən,
eşidib qalxmışdım mən bu fəryadı.
Bəxtini gözüylə görmək istəyən
baxsın qadınına –
bəxt yanındadı!

YUXULARDASAN

*Sarası gözüna gələr həmişə,
Hayıf, bircə dəfə evinə gəlməz.*

Məzahir Hüseynzadə

Ovçuyam, mənzilim ov bərəsidi,
yola xəzəl düşür, iz itir, ay dost.
Evim bu dünyanın lal dərəsidi, –
səni çağırıram səs itir, ay dost.

Çiynimə qonmuşdu ağ göyərçinim,
bir şahlıq taxtıydı hər çiynim, ay dost.
Səni qaldıranda əyildi çiynim,
sən uçdun, qalmadın, mən neynim, ay dost.

Evdə yox, evdəki yuxulardasan, –
torpağa basdırdıq, yuxuya səni?!
Gah xəstəxanada,
gah yollardasan,
Qoymuşam ağlaya-ağlaya səni.

Mənsiz kimsəsizsən, bircəsən orda,
tale qəsd elədi canına, ay dost.
Gedəydim, görəydim, necəsən orda,
nə yol var, nə iz var yanına, ay dost.

Sənin öz yerişin, qədəmlərin var,
harda gözləyirəm, gəlib tapırsan.
Mübarək, nə yaxşı görüş yerin var, –
ay itkin düşənim, ay sənə qurban.

GƏLİN

Sən gəlin gələndə tək idim, lap tək –
atasız, anasız...
haradaydı bəxtim.
Sən gözəl qız idin: zərif və göyçək,
mən onda, eh, kasıb bir tələbəydim.

O zaman, nə deyim başqaydı dərdim,
sənsiz unudulmur dərd də, yara da.
Başqa oğlanlardan mən seçilirdim,
demişdin: güləşdə, boy-buxunda da.

Hələ şairliyim aşkar deyildi,
ortada qalmışdım, bir az yiyəsiz.
Şərim çap olurdu, ayda, ildə bir,
o da gah yarımçıq, gah qafiyəsiz.

Bir söz eşitmişdim Vurğundan o vaxt, –
“Balıq okeanda böyüyər, inan”.
Mən də balıq idim,

Gəncədə ancaq,
nə dəniz var idi, nə də okean.

Hanı həsrətilə yandığım o gün,
mən səni seçmişdim qızlar içindən.
Ağappaq üzünlə Novruzgülüydün,
təzəcə çıxmışdın sən qar içindən.

Sən evdən köçəndə düşdük uzağa,
hamsı yalan oldu: düz söz, doğru söz.
Getdin qaynanana gəlin olmağa, –
sənə yox, qəbrinə deyildi bu söz.

PAYIZ, QAYINAĞACI

Meşə, yol kənarı, bir xəstəxana,
adını çəkmirəm, adı ağırdı.
Mən də ümidimi bağladım ona,
heyf, ümid ayrı, həyat ayrıldı.

Yatanda yuxuna girməzdi, gülüm,
nə dərd səninkiydi, nə də o xiffət.
Özgənin əyninə biçib elə bil,
sənə geydirmişdi onu təbiət.

Göylərdən gəlmişdi nə bilim, nəydi,
deyirdim, dilimdə söz alışırdı.
Amma gözündəki qəm səninkiydi,
göz qəmə, qəm gözə doğmalaşırdı.

Səndən gizlədirdi sözünü həkim,
Gedib dil tapırdım mən öz aramda.
Sənin xəstəxana artistin idim,
rola oynayırdım ev paltarımda.

Yanına gələndə mən and içirdim,
yolda addımıımı ölçüb-biçirdim.
Sayırdım düz gəlsin: otuz, əlli, yüz...

Nə danım, qorxurdum bərk sevinəndə.
Ümitsiz dönürdüm, ancaq ümitsiz
yanından hər dəfə evə dönəndə.

Ev dedim, qaldığım mehmanxanaydı,
yatmağa gedirdim mən o xanamda.
Sənin ayağının altında idi,–
əslində yerim də, mehmanxanam da.

Kimə inanaydım, bilmirdim kimə,
söndürən yox idi közərən odu.
Sən böyük Allaha, mən baş həkimə
nə qədər yalvardıq, hamsı puç oldu.

Payızdı, yollara bir duman çöküb,
səsin qulağımda qalıb o vaxtdan.
Bir qayınağacı boynunu büküb,
beləcə durmuşdun sən də bir zaman.

LAYLAY

Yuxun qaçdı, evdə yata bilmədin,
torpaqda yat, torpaq quzum, a laylay.
Gizli-gizli ufuldadın, inlədin,
Oyaq qalan yuxusuzum, a laylay.

Güzgü kimi zərif idi, gül üzün,
insafdımı torpaq altda çürüsün?!
Duman gəlsin, qəbristanı бүürsün,
duman sənə örpək olsun, a laylay,
Torpaq sənə döşək olsun, a laylay.

Yanımdaydın, yaşayırdıq bir babat,
yuxularda gah doğmasan, gah da yad.
Aylıram – nə sən varsan, nə həyat,
yuxularda görüşənim, a laylay.
Yaxın ikən gen düşənim, a laylay.

Laylay dedim, beşik dedim məzara,
daş gətirdik, saldıq səni hasara.
Ha yalvardım, ha çağırdım, ay Sa...ra!..
Darıxanda həyanımız, a laylay,
ayrı düşən ünvanımız, a laylay.

AĞLADI TELLƏR SARAMI*

Canım yandı, can ay Habil!
təzələdin bir yaramı.
Araz axdı kaman boyu,
apardı sellər Saramı.

Ələndi torpağım, daşım,
ağardı bəlalı başım.
Mən ağlayıb qurtarmışdım, –
Ağladı tellər Saramı.

Qarşımda canlı xəyalsan,
qışqırırsan, amma lalsan.
Çal, Habil, çal – belə çalsan –
kaman dirildər Saramı.

*Şeir Habilin yaradıcılıq gecəsində yazılmış və orada oxunmuşdur (*red.*)

DAŞI SEVMƏLİYİK BİZ İNNƏN BELƏ

*Gül gətirdim, çiçək qoydum üstünə,
gül sənindi, yer sənindi, sən mənim.*

Müəllif

Yenə qəbristana düşübdü yolum,
daş yonur, qum tökür burda ustalar.
Anana başdaşı qoyurlar, oğlum,
səndən xatirədir, məndən yadigar.

Oğlundan, ərindən...
son borcumuzdu,
qalan borclarımız bir yana qalsın.
O, həyat aşığı, o yer qızıydı,
qoy ondan yer üstə nişana qalsın.

Həyatda bir sirr var, inan, ay oğul,
bu sirr açılmayıb qədimdən belə.
Daşdan yonulubdu, anan, ay oğul,
daşı sevməliyik biz innən belə.

Nə deyim, sağ olsun heykəltəraşı,
gör necə düz verib o gözü, qaşı.
Saçları örpəyin altından çıxıb,
tək nəfəs verməyib, yadından çıxıb.

Bu sirdi, gör necə dəyişir insan,
tanınır, tanınmır... yaxşı bax, oğlum.
Mənim daş xanımım, sənin daş anan
bizi qoymayacaq daşlaşaq, oğlum.

SƏNİN OĞLUN OLDU

Sənin oğlun oldu, çox sevindik, çox,
Yanına qohumlar yığıldı o gün.
Deyirəm, bəlkə də, oğlan üçün yox,
Sevindik ikinci balamız üçün.

Bir qadın danışdı tez xısın-xısın,
Asta girib-çuxın evə bir qədər,
Elə eləyin ki, ana qorxmasın,
Diksinib-eləsə, südü çəkilər.

Bildinmi, nələri saldı o, yada,
Söyüd ağacından asılı yüyürük!
Dava olmasa da bizim Poyluda,
Dava havasından biz üşüyürdük.

Gözlər qızısqıca alova, oda,
Toplar atılıbdı, toplar dinibdi.
Bizim anamızı tarla yolunda,
Bizi də yüyürükdə diksindiribdi.

Nə deyim, bəlkə də, quruyub südü,
Əzəli gur gələn bulaqlar kimi.
Dava da qurtardı, biz də böyüdük,
Qalxdıq, puçurlayan budaqlar kimi.

Qoy indi o qadın dinləsin məni,
Qoy toplar susmuşkən eşitsin hər kəs, –
Atası yanında olan körpənin
Anası heç zaman diksinə bilməz.

Noyabr 1964

ÖMÜRLÜK GEYDİRDİ ONU TƏBİƏT

Qızım Xatirəyə

Bir yarım paltoda qalıb nəzərim,
qadınlar üçündü, yumşaq dəridən.
Güzgüdə görürəm, dolur gözlərim,
baxır əcnəbi qız gözaltı hərdən.

Gözəl Siciliya...

nəydi bu ovsun!–
ilk dəfə görürdüm mən bu yerləri.
Mənə yaxın gəlib qız nə soruşsun,–
mən də əcnəbiyəm ondan ötəri.

Gedib söz deməyim, bəlkə də, tezdi,
qadınlar həssasdı, o məni anlar.
Qızım, göz yaşını tərcüməsiz də
gördüm, başa düşür gözü olanlar.

Anan istəmişdi, anan bəxtikəm,
demişdin, dəb deyil, geymək olarmı?
Niyə, atan alar, mən geyinərəm,
qayıdar köhnə dəb...

yadında varmı?!

Başqaydı istəyi, qəlbi, həvəsi,
əliylə yazdığı varaqda qalır.
Həyatda sevdiyin insanın səsi,
qızım, ömürboyu qulaqda qalır.

Nisgil ürəyimi sıxdı əbədi,
mən ala bilmədim istədiyini.
Ən ali bəzəyə o layiqdi, –
qızım, ən ilahi bir xanım kimi.

İtaliya, dekabr 1986

QIZMAZ

Qadınsız ev soyuq olar,
donar o evdə can, qızmaz.
Yerdə ocaq qalasalar,
o yer qızar, tavan qızmaz.

Şirin səslim, qara gözlüm,
heç bilmirəm, necə dözdüm.
İndi bildim, könül dostum,
öz oduna yanan, qızmaz.

Oğul, orda kimdi yatan,
nə ün yetən, nə əl çatan.
Torpaq üstə şair atan,
torpaq altda anan qızmaz.

QARAÇI QIZI

Bir qaraçı qızı neçə il qabaq
kəsib qabağımı dedi astadan:
Alsan hansı qızı, xoşbəxt olacaq,
sən də istəyincə kam alacaqsan.

Oxşadı ruhumu eşqin havası,
dedim, sınaıacam mən bu hikməti.
Bir “üçlük” almışdı qaraçı qızı,
“üçlük”! – üç manat da onda pul idi.

Onda inanırdıq deyilən sözə,
bir az təmiz idi köhnə adamlar.
Bizdə kül üfürmək yox idi gözə,
adamin gözünü çıxardardılar.

İnamla yaşayıb bizim babalar,
nədir şübhə, qərəz! – o pislənərdi.
Dünya inam üstə tutsaydı qərar,
qəlbipozğunlardan təmizlənərdi.

Unutdum kədəri, unutdum qəmi,
xoşbəxtlik şirin bir qış nağılıyla, –
qaraçı qızının dediyi kimi
qapıma gəlmişdi öz ayağıyla.

Başqadır mənası qadın eşqinin,
xoşdur küsməsi də, barışması da.
Qadın məhəbbəti yoxsa –
kişinin –
həyatda bir yükdü yaşaması da.

Ey qəmsiz, döndərmə bu eşqi yasa,
əkiz bacısıdı qəm də sevincin.
Fikrim səndən ötrü bir qıfıl olsa.
Hər misram açardı o qıfıl üçün.

Unutdu bir şeyi qaraçı qızı,
o mənə demədi bu dünya nədir, –
iztirab –
həyatda ömrün mənası,
xoşbəxtlik –
ötəri bir ayləncədir.

ANAN QIZIN OLSUN

O bəxt ki əyildi,
düzələn deyil, –
avandı tərsinə qoymuş, ay oğul.
Təzədən qayıdıb o gələn deyil,
bəlkə, əbədiyyət buymuş, ay oğul.

Görüb tanımışam mən bu dünyanı,
mərhəmət axtarma, tapılmaz onda.
Yüz il vaxt verirəm, gözlə ananı, –
gözlə mənlə birgə, məndən sonra da.

Adi bir kəfənə dəyişib anan, –
onun paltarları onunku deyil.
Kasıba, yetimə payla sabahdan,
qəlbini sıxmasın daha bu nisgil.

Adətədi, darılma buna sən, oğlum,
dağıt evimizin qəm-kədərini.
Qoy o pal-paltarın yerindən, oğlum,
asaq gəlnimizin geyimlərini.

Burda qız nəvəmə ad qoyaq, evlən,
tutub bu dünyanı qalan deyiləm.
Yaşasın bu evdə Sara təzədən, –
anan – qızın olsun, qızın – qız nəvəm.

O QƏDƏR DEDİM Kİ...

*Deyirdin, dözərəm yarsız,
Döz, bağı daş olan könüm.*

Tufarqanlı Abbas

Yeddi payız keçdi...

yeddicə saat
evdə olmasaydın, ev dağılardı.
– Gec gəlsən, ayrılıam, – deyərdim o vaxt,
o qədər dedim ki, ayrıldıq artıq.

Gözlə görünməyən yara var, yara,
ağrısı olmayan bunu nə bilər!
“Mübarək” dediyim ipək paltara
onda ayıldım ki, “soxa” dedilər.

Ürək nalə çəkir bir şeyə görə,
bilmirəm heç, necə gətirim dilə;
sən sürmə çəkdiyən qara gözlərə
mən torpaq ələdim öz əllərimlə.

De, necə yatırsan məzar içində,
sən ki qısqanırdın bir ara məni.
Bu qədər qadınlar, qızlar içində
necə qoyub getdin, ay Sara, məni?!

Qoy insan qəminə insan gülməsin,
qəlbini yoxlasın qoy bu hiss üçün.
Yerdə dar olmazdı yeri heç kəsin,
bir yastıq bəsiydi ikimiz üçün.

Ayağın altında hey mürgülərdim,
bir çimir alardım, o da birtəhər.
Mən evi, eşiyi nəzir verərdim,
Allaha and olsun, qalsaydın əgər.

Gəlninə aldığı cehizlik durur,
toy, niyə bilmirəm, düşüb düyünə.
Əl vurma demişdin,
hamı əl vurur, –
əl dəymək istəyir göz gördüyünə.

Mən indi gördüm ki, yoxdur əvəzin,
seyrəldi yarama məlhəm qoyanlar.
Həkimlər eşidib qoy inciməsin, –
yaşadan mən oldum, öldürən onlar.

Noyabr 1993

SAĞ CANIMDA AĞRIYAN YERİM

Evdə bir ocağın odu-közüydü,
soyuyub əzəlki isti yerimiz.
Evdə – tərəzinin iki gözüydük,
daş birimiz idik, pərsəng birimiz.

Gülüşün bənövşənəfəsli çiçək,
nəfəsin ətirli yaz havasıydı.
Üzün mərmər kimi, qar kimi göyçək,
qucağın yeganə eşq yuvasıydı.

Dolub-boşalıram vaxt olur hərdən,
elə bil xətrimə evdə dəyən var.
Nə gecə yatanda üstümü örtən,
nə gündüz yananda: çay iç, – deyən var.

Əl-ələ yüyürdük, əl-ələ qaçdıq,
əl-ələ yaşadıq baharda, yazda.
Bağlı qapıları əl-ələ açdıq,
əlimiz üzöldü öz qapımızda.

Bilmədim, üzünə kim yaman deyib,
yaxşını doyunca biz heç görmədik.
Yüz il yaşamağa and içdik, heyif,
əslində, yüz saat sevinc görmədik.

Nisgilli bir ad var, sənin adındı,
könül bağlamışam mən də bu ada.
Dünyada ən böyük itki qadındı:
gördüm anamda da, qadınımda da.

Evin yiyəsiydin, indisə torpaq,
sənsən sağ canımda ağrıyan yerim.
Çöldə qalmaq olmur,
evdə yaşamaq,
nə gedən yerim var,
nə qalan yerim.

МӘНІМ НІКАХИМИ РОЗДУ
ТӘБІӘТ

Mənim nikahımı pozdu təbiət,
köklədi simləri xeyir-şər üstə.
Sənə – məzar boyda yeraltı zülmət,
Qurulu ev qoydu mənə yer üstə.

Beləcə ayırdı o, payımızı,
Pozdu bu qanuni nikahımızı.
Qoruya-qoruya saxladığımız
Axırı nə oldu? – adi bir kağız!

Arada ağlayan bir məhəbbətədi,
Yastığın müqəddəs, yerin müqəddəs.
Dövlət vəsiqəsi rəsmi sənəddi, –
möhrü, imzası bir şeyə dəyməz.

Son mənzil deyirlər,
 mən orda gördüm,
Nədir sənlə gedib, sənsiz qayıtmaq.
Kağızı qorudum,
 səni itirdim,
İndi səni məndən qoruyur torpaq...

MƏNİ TƏBRİK ELƏYİRLƏR

Qapı-qapı, ev-ev gəzir şeirlərim,
çanta-çanta, cib-cib gəzir şeirlərim.
Telefonda oxuyurlar özüm üçün,
qonşum üçün, oğlum üçün, qızım üçün.
Dərdin belə sevildiyi olmamışdı:
məni təbrik eləyirlər
başsağlığı əvəzinə,
mat qalmışam taleyin bu töhfəsinə.

AXTARIRAM

Səni dəniz sahilində axtarıram,
qonşularda axtarıram.
Soruşuram, yüyürürəm, yalvarıram.
Bilirəm ki, azarlısan, yataqdasan.
Tələsirəm çatmaq üçün, görmək üçün,
ya tapdığım bir dərmanı vermək üçün,
ya həkimin bir sözünü demək üçün.
Əllərimi uzadıram, əlim yetmir,
çağırıram, eşitmirsən, səsim getmir.

Evimizdə, yanımızda hələ sağsan,
deyirlər ki, tam sağalıb qalxacaqsan.
Nəzir verib qapı-qapı gəzəcəyəm,
özüm qurban kəsəcəyəm.
Yuxularda mən oyağam, qayğıdayam.
aylanda görürəm ki,
yuxudayam.

NECƏ UNUDUM

Deyirlər səbr elə, birtəhər unut,
o şirin səslimi necə unudum.
Yaş ötüb, ömrümün payız vaxtıdı,
ilk bahar fəslimi necə unudum.

Həyatdan köçəli yuxuya dönüb,
bir az bayatıya, ağıya dönüb.
Tamam hissə dönüb, duyğuya dönüb,
duygumu, hissimi necə unudum.

Məhəbbət, ailə əyləncə deyil,
bir ömür sürmüşəm, bir gecə deyil.
Mən necə unudum, bu, mənə, deyil,
əslimi, nəslimi necə unudum.

MƏHƏBBƏT

Mən sənə bağlıyam xatirələrlə,
nə bilim,

həyatda daha nələrə.
İztirab vermişəm sənə bir zaman,
sən onu bəxşeyiş adlandırmısan.
Qatmışam gecənə gündüzünü də,
mən sənin mehriban, gül üzünü də
isti göz yaşınla naxışlamışam,
səncə, göz yaşı da bağışlamışam?

Mənim varlığımı çoxu unudub,
endirmək istəyib bəzən lap heçə.
Məni dahilərə bərabər tutub,
sən qıbtə etmisən öz ürəyincə.
İnsan dahi olar insan yanında,
dahi adiləşər nadan yanında.

Yaşa, məhəbbətim, yaşa, etibar!
Sənə sədaqətlə öləcəyəm mən.
Harda mənliyimi xırdalasalar,
yanına böyüyüb gələcəyəm mən.

1979

NƏ YAXŞI

Torpaqda, səmada sənin nəfəsin,
bir yeni nəğmədi səhər, nə yaxşı!
Quşlar budağına qonub vələsin,
şehi üstümüzə səpər, nə yaxşı!

Suların səşində təzə bir çalar,
yüz il ömr eləsəm, yadımda qalar.
Dərələr boyunca yer nəfəs alar,
dumanlar meh olub əsər, nə yaxşı!

Təbiət həssasdı bir ürək kimi,
yarpaqlar qızarıb çiylək kimi.
Çəməndə gül gördüm kəpənək kimi,
payızda gül-gülü bəzər, nə yaxşı!

Mənim mehribanım axar, durular,
kədərli vaxtımda boynunu burar.
Fərəhli vaxtımda yanımda durar,
sevinər nə yaxşı, gülər nə yaxşı!

Düzdür ki,
həyatda yalandır ad-san,
bir eşqə möhtacdı, məncə, hər insan.
Sən bütün dünyaya dəyərsən, inan,
dünya yaşamağa dəyər, nə yaxşı!

1978

QADINSIZ HƏYAT

Bir gün səndən sonra bərk xəstələndim,
canımda payızın əsən yelləri.
Sənsiz mən anasız uşaq kimi ydim,
dünya yad qızıydı məndən ötəri.

Qızın küpə saldı, çay süzdü oğlun,
gördüm o çaşıbdı, ortada qalıb.
Bir qorxu hiss etdim üzündə onun,
neyləsin, yanında tək ata qalıb.

Nəvən də gəlmişdi, sənə oxşayan,
həyat dil açmışdı onun dilində.
Qırılan düyməni tapmışdı "şeytan",
iynə-sap gəzirdi köynək əlində.

Baxırdım üzünə biranlıq susub,
Məni ovsunlayan doğma səsiydi.
Birinci dəfəydi ağrıya dözüb,
susurdum,
nazımı kim çəkəsiydi?!

Sənsiz dərk elədim mən bu dünyanı,
keçdi xəstəliyim bu həsb-halla.
Sənin əllərinin şəfası hanı,
ayağa qalxaydım bircə sığalla.

TALEYİN SON TÖHFƏSİ

Sənin göz yaşınla,
sənin gülüşün
hərəsi dünyanın bir çalarıydı.
Biri – kölgəsiydi, biri – günəşi,
kölgədə üşüyüb, gündə yanırdım.

Göz yaşı – bir qadın çağırışıydı,
kişiləri kişiliyə çağırış.
Gülüşün – bir qəlbin yaz yağışıydı,
yaşamaq eşqiydi, bəlkə, bu yağış?!

Dilində şikayət, amma gülürdün,
necə qərar tutub od buz içində?!

Köhnə divar kimi hey sökülürdün,
daş bina kimiydın sən toz içində.

Dünya şirin idi, acı deyildi,
acılar, şirinlər necə təzəydi!

Göz gözün sirrini açıb deyirdi, –
biri o birinin xəbərçisiydi.

Bilmədim, bu yaşda nəydi günahım,
qarşımda bu gülüş, göz yaşı nəydi?

Pənah gətirmişdin, mənə,
pənahım! –
Bəlkə, bu taleyin son töhfəsiydi...

QADIN

Pəncərəm önündə sular çağlayır,
xal düşür gecənin aydınlığına.
Qollarım üstündə bir qız ağlayır,
inana bilməyir qadınlığına.

Başının örpəyi yana sürüşüb,
içməyib, məst olub...

Səbəbi nəydi?

Yerin çəkisizlik qütbünə düşüb,
bu qütbü nə vaxtsa o keçməliydi.

Özü gözlədiyi bir gün gəlibdi,
indi soruşmayın, heç bilməyir o.
Qadınlıq qızlığa üstün gəlibdi,
ağlaya-ağlaya gülümsəyir o.

Açıb gözlərini indi qalxacaq,
tanımır özünü şirin rəyada.
Qızlar nə deyəcək, bilmirəm, ancaq
mübarək!
Bir qadın artdı dünyada.

Bir kişi qayğısı artdı, mübarək!
Bu gecə bir qəlbə nur ələnibdi.
Nə qədər qadın var, o qədər demək
dünyaya qayğılar səpələnibdi.

Azalır o bəzən, artır o bəzən,
sınanır varlığı, yoxluğu üçün.
Bəlkə, mən,
 dünyanı sevirəm qəlbən,
qadın təbiətli olduğu üçün?!

Bəzən bir eyhamla, ya baxış ilə
nə qədər istəsən, söz demək olur.
Yalnız bir qadının təbəssümüylə
yüz ağlayan olsa, kiritmək olur.

Köksündə gizlincə sevən ürəyi
gözündə həmişə məlum olubdu.
Kişilər önündə cəbrlə deyil,
qadınlar sevəndə məğlub olubdu.

O ən müqəddəsdi, ən mədənidi,
bəşər nəslimizə o, həyat verir.
Qadının sərvəti –
 öz bədənidi,
onu da kişiyyə mükafat verir.

Qollarım üstündə bir göz yaşını,
bir qərib gülüşü öpürəm hələ.
Özü qız saçını,
 qadın saçını
üzümə dağdır öz əllərilə.

BORC

Neçə ki qız idin,
qayğısız idin,
yerin çəkisizlik tərəfindəydin.
Rezin bir şar idi elə bil torpaq,
atırdın, tuturdun... od idi qanın.
Fəlsəfi mənası yox idi o vaxt
sənin nəzərində hələ dünyanın.

Adamlar, gülüslər başqaydı o vaxt,
həyat gah əyləncə, gah ovsun idi.
İmtahan zamanı “dörd”, ya “beş” almaq
bəlkə də, yeganə bir arzun idi.

İndi gözlərində bir özgə qayğı,
ötən gün hardasa batan səs imiş.
Gəlinlik —
ağappaq badam budağı,
bir ömrün zəriflik mərhələsiymiş.

Sənin nəfəsiyin hərarətində
elə bil günəşin od nəfəsi var.
Həya var, ismət var hərəkətində, —
qədim bir millətin ənənəsi var.

Gözünə o nuru, o baxışı da,
nənələr veribdi hey zaman-zaman.
Gəlincik bəzəyən qız uşağı da
ana ürəklidi, əslinə baxsan.

Qoy yeri gəlmişkən deyim bir sözü,
nə var yer üzündə anadan əziz?
Sənin yastığına baş qoymaq özü
cəmiyyət önündə borcdu, şübhəsiz.

Halal süd əmmişik ana döşündən,
yaşa, bu müqədəs duyğular üçün.
Bəlkə də, qadına borcludur Vətən
onun böyütdüyü oğullar üçün.

OĞLUMA

Anan xəstəxanada,
mən də başıqarışıq.
Qalx, oğlum,
sənə qurban,
nə yatmışıq, yatmışıq.

Doqquzda, onda deyil,
daha bizdən ötəri, –
altıda açılacaq
bu dünyanın səhəri.

Nə qədər qayğılar var,
nə qədər fikir, oğlum.
Bir evin min dərini
tək anan çəkir, oğlum.

Dən düşüb saçlarına,
ağırlaşib, yorulub.
Onun qadın ürəyi
qayğılardan yoğrulub.

Adi sığal istəyir,
bəzən qadın ürəyi.
Diqqətədi, mərhəmətdi
onun duzu-çörəyi.

Vaxt olub, duymamışam,
nazını çəkməmişəm;
ona yox, özgəsinə
gedib tərif demişəm.

Bayramlarda gül alıb,
deməmişəm mübarək!
Yaralanıb hardasa
o zərif, həssas ürək.

Neçə qadın içində
seçilir sənin anan.
Qızılgül seçiləntək
qərənfillər yanında.

Çay dəmlə, çörək bişir,
süfrə aç, öyrən, oğlum.
Xəbərimiz yox imiş,
evdən-eşikdən, oğlum.

Köynəyimiz ütülü,
yorğan-döşək təzə-tər.
Bizə xidmət eləyib
o əllər, zərif əllər.

Elə istəyirəm ki,
anan qayıdıb gəlsin;
iki kişi bir evə
baxa bilməyib, – desin.

Elə istəyirəm ki,
evə dönək, ay oğul.
O danışsın, danlasın...
biz sevinək, ay oğul.

1985

SƏSSİZ

Sən məndən incimə, dünya gözəli,
bir gözəl qadını itirmişəm mən.
Sən şirin ədalı,
şirin busəli,
ağzımın dadını itirmişəm mən.

Gəlib gözlərimin keçir önünə, –
Mən onu bu qədər qısqanc bilmirəm.
Açıb saçlarını tökmə çiynimə,
sənindi, onundu bu saç, bilmirəm.

Onu eşidirəm sənin səsində,
sən sənsən,
ortada mən kim oluram?
Həyatın bu sirli məhkəməsində
gizli cəzalara məhkum oluram.

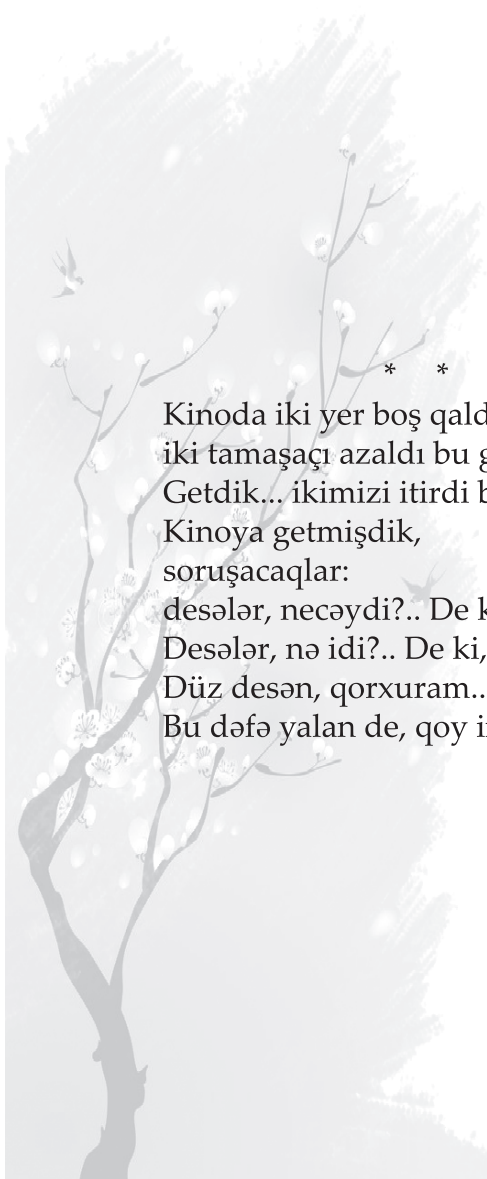
Qadın öz evindən əbədi köçmür,
onun nəfəsi var, ruhu var evdə.
Qayıdıb heç şeyi təzədən ölçmür,
amma bir kimsəsiz ahı var evdə.

Bəlkə, bu duyğudur səssiz ağlayan,
uçub yuvası da, aşıyanı da.
Bu həsrət oduna yandın,
Nəriman,
yandırma həsrətlə yaşayanı da.

“GƏZƏYƏN QIZ”

R.Həmzətova

Səni görübdülər dağüstü parkda,
gün bir az aşağı əylən vaxtda.
Kinodan çıxanda görüblər səni,
ötürüb harasa bir nəfər səni.
Sonra bir avtobus duracağında,
sonra bir metronun çıxacağında,
sonra bir taksiyə mindiyin yerdə,
sonra da evə gec döndüyün yerdə,
haraya gedibsən, göz qoyubdular,
adını “gəzəyən qız” qoyubdular.
Məni gözləyibsən dağüstü parkda,
gün bir az aşağı əylən vaxtda.
Səni o kinoya mən aparmışam,
özüm ötürmüşəm sonra, qadası.
Od tutub yanağın, üzün yanmasın,
yenə görüşmüşük gedib bir axşam:
əvvəl bir avtobus duracağında,
sonra bir metronun çıxacağında,
sonra bir taksiyə oturmusan sən,
mənim görüşümə gecikdiyindən.
Özüm saxlamışdım bir dəfə səni,
bir az gec ötürdüm mən evə səni.
Gör, necə yerbəyer, necə adbaad,
məni görməyiblər,
ay dadi-bidad!

* * *

Kinoda iki yer boş qaldı bu gün,
iki tamaşaçı azaldı bu gün.
Getdik... ikimizi itirdi bağlar.
Kinoya getmişdik,
soruşacaqlar:
desələr, necəydi?... De ki, qiyamət!
Desələr, nə idi?... De ki, məhəbbət!
Düz desən, qorxuram... axı söz olar.
Bu dəfə yalan de, qoy inansınlar.

1970

GÖZÜ YOXDU

*Küçələrə su səpmişəm,
yar gələndə toz olmasın.*

Xalq mahnısı

Küçələrə qar yağıbdı,
torpağı var, tozu yoxdu.
Xəstə qalıb gözü yolda,
səsi gəlir, sözü yoxdu.

İnsan dərdə layiq olar,
bəxti yatsa, ayıq olar.
Yadın evi soyuq olar,
ocağı var, közü yoxdu.

Dərdin alım, bizim dağlar!
Quyu suyu sərin saxlar.
Biri gülər, biri ağlar,
bu yazıya pozu yoxdu.

Sirri çoxdu bu dünyanın,
vay halına qul olanın.
Sən gördüyün Nərimanın
adı qalıb, özü yoxdu.

EVDƏ ARVAD OLMAYANDA

Evdə arvad olmayanda
düymə də qırılır düşür.
Yel budağı oynadanda
yarpaq da ayrılır düşür.

İsti nəfəs, doğma ocaq
varsa, səni qoruyacaq.
Yıxılanda xançal, bıçaq
qınından sıyrılır düşür.

Nəriman, nələr çəkirsən,
torpağa qan-yaş tökürsən.
Yam-yaşıl güllər əkirsən,
sapından saralı düşür.

17 avqust 2000-ci il

XƏBƏR VER O GÖZƏLDƏN

Deyərdi, danışardı,
arzuyla yaşayardı.
Tikməyi xoşlayardı,
oğlunu, bir də məni
ərk ilə danlayardı,
üzümüzdən öpərdi.
Köz üstə su səpərdi.
Ən böyük sevinci də
ilkin qız nəvəsiydi,
nənəlik həvəsiydi.
Bir də kürəkəninə
süfrə açıb bəzəmək
onun zövq mənbəyiidi.
Ürəyi geniş idi,
Hövsələsi dar idi.
Evimiz olmayandan
o hələ evdar idi.
Teatr aşiqiydi,
musiqi vurğunuydu.
Güldümü – uğunurdu.

Ortabab şairləri,
bir də şöhrətliləri
oxumamış doyardı
və kənara qoyardı.
Bax, beləcə yaşardıq.
küsərdik, barışardıq.
Su olub buxarlanıb,
quş olub uçub əldən.
Ötən bulud, əsən yel,
xəbər ver o gözəldən.

İÇİMDƏ

Üzümü xoş görüb, xoşbəxt deyirsən,
ağrı içimdədi, yara içimdə.
Dərdimi soruşma, a dərdin alım,
gəl axtar içimdə, ara içimdə.

Qapalı ümmandı elə bil sinə,
çalxanır, sığışmır öz hövzəsinə.
Qızıl balıq kimi üzür tərsinə,
ürəyi salıblar tora, içimdə.

Ürəkdən çəkirəm, ürək acıyam,
fikir dünyasıyam, söz yamacıyam.
Özüm özüm boyda dar ağacıyam,
dara çəkilirəm, dara, içimdə.

Taleyim xeyrə yox, şərə qol çəkir,
dərdi ya qız çəkir, ya oğul çəkir.
Nazim fikirlidi, gözü yol çəkir,
Xatirə yanımda, Sara içimdə.

SƏN YAŞA

Səni daş eylədilər,
o daşa qurban olum.
Qızın "Ana" çağırır,
anaşa qurban olum.

Ağrısan, ağrıyardım,
yaranı sarıyardım.
Saçını darayardım,
o saçə qurban olum.

Ürəyimdə söz qalıb,
külün altdə köz qalıb,
baxa-baxə göz qalıb,
göz-qaşa qurban olum.

Baxan baxır, yan gedir,
gələn pərişan gedir.
Daş qalır, insan gedir,
Sən yaşə, qurban olum.

KÜR AXIR

Tale məni əzizləyir
sığalı qapaz qarışıq.
Külək əsir, yağış döyür,
gələn qışdı yaz qarışıq.

Mən bal yedim dadı zəhər,
gülüş gördüm yarı qəhər.
Mən yas gördüm gülürdülər,
mən toy gördüm yas qarışıq.

Tale mənə bata bilmir,
qovur, hələ tuta bilmir.
Nişan alır, ata bilmir.
Kür axır Araz qarışıq.

ƏCƏL GƏLİNCƏ SƏN GƏLDİN

Təzə ili tək keçirdim,
yuxuma gecə sən gəldin.
Yanıma gələ bilmədin,
evə gizlicə sən gəldin.

Ayrı saldı illər bizi,
necə tapdın yolu, izi.
Tanıdınmı evimizi?–
əcəl gəlincə sən gəldin.

İndi bildim nədir vəfa,
bitmədi bu cövri-cəfa.
Nə çoxdu qohum-əqraba,
Bircəmsən, bircə sən gəldin.

YOXDU ƏVƏZİN, EY KÖNÜL

Çox yalvardın, az eşitdi,
daha nə desin, ey könül.
Səndən qeyri yalan şeydi, –
yoxdu əvəzin, ey könül.

Taleyimə bir gün düşüb, –
bağlayıblar, düyün düşüb.
Hamı evdən sürgün düşüb,
batıbdı səsin, ey könül.

Qaralmasın od nəfəsin,
gəlməyən gəlmir, gəlməsin.
Buna bir bəndə neyləsin,
Allah neyləsin, ey könül.

MƏNƏ YALAN DE...

Əziz Ağamehdi, həkim qardaşım,
ümidim artıbdı səni görəli.
Gör harda haqlayıb əlli beş yaşım, –
yolun nə sonudu, nə də əvvəli.

Mənim xatirimə sən məni aldat,
qulağım həmişə səsdədi, həkim.
Gördün ki, çətindi, düz demə heç vaxt,
xəstəyə baxan da xəstədi, həkim.

Sənin düzlüyünü özüm görürəm,
sən mənə yalan de, yalan, ay həkim.
Hippokrat andına mən and verirəm,
özün də yalana inan, ay həkim.

Dediyin yalanı sən doğru çıxart,
inan rengenə yox, hissinə, həkim.
Sağalmaz bildiyin xəstəni sağalt,
sən özünə inan, mən sənə, həkim.

Mənim nəfəsimə qat nəfəsini,
sinəmə saf hava dolsun, ay həkim.
Düzün yox,
yalanın təntənəsini
görüm, ovsun olsun, ovsun, ay həkim.
Bir dəfə mən deyən olsun, ay həkim.

Mərdəkan, avqust 1986

...YA İKİ

Dost-mehriban ya bir olar, ya iki.

Molla Cuma

Uzaq eldə gedib yatan xəstəni
gəlib görən ya bir olar, ya iki.
Sayma mənə sinəsinə döyəni,
sinə gərən ya bir olar, ya iki.

Can dediyin axtararsan, yox olar,
sən ac olsan, o dar gündə tox olar.
Düz deyiblər, ürək verən çox olar,
çörək verən ya bir olar, ya iki.

Yaxşı şeydi bir yaxşı dost, mehriban
gələ-gedə, ayrılmaya yanından.
Hər yetənə çox üz vurma, Nəriman,
üz göstərən ya bir olar, ya iki.

QOŞA MƏZAR

*Ağstafanın Qıraqqəsəmən kənd
qəbiristanlığında anamla dayım yanaşı
dəfn edilib.*

Bacı-qardaş yanaşıdı,
məzar məzara söykəlib.
Köhnəlib iki başdaşı,
dəmir hasara söykəlib.

Bu dünyaya gələn gedib,
nə əl çatıb, nə ün yetib.
Yovşanlıqda güllər bitib, –
Gülzar gülzara söykəlib.

Kim daş atdı bu bacadan,
keçmədi gəncdən, qocadan.
Baxma torpağa ucadan,
torpağa Sara söykəlib.

BAX

Xəstəliyə qısqanıram,
aramıza girənə bax!
Məni sənə, səni mənə
dünyada çox görənə bax!

Heç bilmirəm bu nə şərtidi,
mənə düşən yenə dərdidi.
Gör bu dünya nə namərddi, –
xeyir istə, şərinə bax.

Duman aldı dağ-daşımı,
tutub qaçdım mən başımı.
Sən silmişdin göz yaşımı,
aç, yaramın yerinə bax.

Qar ələndi qara telə,
bir ömürü verdim yelə.
Qəm axtarsan innən belə
Nərimanın şerinə bax.

Dekabr 1983

YOXDU

Soruşdum dünyada kim var,
dedilər ölüm-itim var.
Adlı-sanlı bir yetim var,
atası-anası yoxdu.

O dağ sənin, bu dağ mənim,
yol-iz sənin, ayaq mənim.
Səs sənindi, qulaq mənim,
hanı bəs,
sədası yoxdu.

Üşümürmə üzün orda?
Gecəynən-gündüzün orda.
Adın burda, özün orda,
bəs deyirlər, – yazı yoxdu?!

Yaşatdım əhdi-peymanı,
gördüm yaxşıynan yamanı.
Var dünyanın Nərimanı,
dünyanın Sarası yoxdu.

27 yanvar 2008-ci il

GÜLÜŞLƏR

İlahi, o necə gülüşlər idi? –
bir sinədolusu o “Şüştər” idi.
Bir şahin qıyyası,
bir kəklik səsi,
dünyanın sonuncu bir möcüzəsi,
qadının Allahlıq iddiasıydı,
özünü gülüşlə odduyasıydı.

Elə bil buz üstə od ələyirdi,
bir yandan təbiət, bir yandan özü.
O gülüş – şıdırğılı rəqs ələyirdi,
oynayan özüydü, əl çalan özü.

Bilmədim, kiminsə o bənzəriydi, –
hansı döyüşünsə cəngavər qızı!
O özü-özünün şah əsəriydi,
Tanrı bu heykəlin tamaşaçısı.

1998

DÜNYA DƏYİŞƏYDİ KAŞ

Ulduzumuz göydə yox,
yerdə görüşəydi kaş.
Yerimiz bircə dəfə
dəyişik düşəydi kaş.
Mənə mənim dilimdə
sən də "Canım!" deyəydin,
bir səhraya düşəydin,
dalımca mələyəydin.
Görəydin, nədir sevmək,
necə olur mələmək.
Uzanaydı o yollar, –
qaçaydın, yıxılaydın,
dizin yox, dizə nə var,
ürəyin qanayaydı,
duyaydı, anlayaydı.
Göyün pəncərəsindən
yerə işıq düşəydi,
yer dəyişik düşəydi.
Nədir, – mən də görəydim
buz kimi soyuq olmaq,
ola-ola, – yox olmaq.
Dünya dəyişəydi kaş,
yerimiz bircə dəfə
dəyişik düşəydi kaş.

30 yanvar 1997-ci il

DÜNYA ALDADIRMIŞ

Deyirdim, həyatda bircə xanım var,
bir də bir kişi var –

sənə yaraşan.

Daha nə xatirə danışanı var,
nə süfrə başında mənə sataşan.
Taleyim mərhələ-mərhələ verdi
səninlə keçdiyim

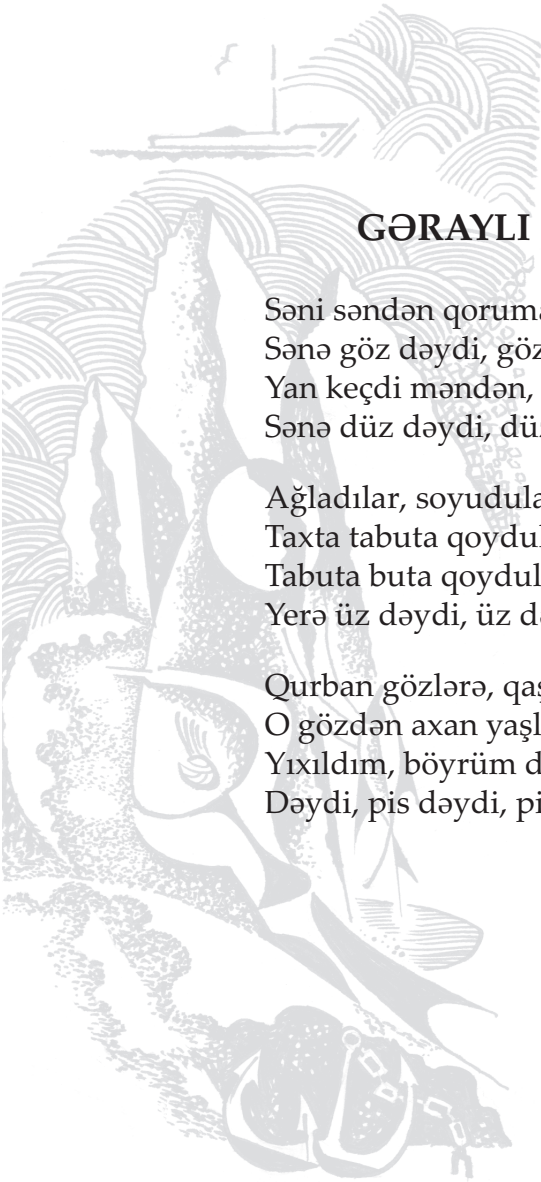
yolu-izi də.

Bu dünya bizimlə əl-ələ verdi,
dünya aldadırmış ikimizi də.

Yüz qızın içindən seçdim bir qızı,
yüz qəbrin içində bir qəbirim var.
Aylar həsrətiyəm, illər ayrısı,
ya daşdı ürəyim, ya səbirim var?!

SOYADIMLA ÜZ-ÜZƏ

Qəbirlərin içində
sadə bir qəbir sənin.
Soyadın mənimkidir,
ad sənin, ömür sənin.
Nə uşaqlar var idi,
nə indiki vəzifəm,
nə evim, nə ünvanım,
nə indiki ad-sanım.
Kəbin kağızımıza yazıldın,
iki oldum,
ancaq səninki oldum.
İndi sənin yanında
səni haraylayıram.
Soyadınla üz-üzə
dayanıb ağlayıram,
səni haraylayıram.

GƏRAYLI

Səni səndən qorumadım,
Sənə göz dəydi, göz dəydi.
Yan keçdi məndən, əzizim,
Sənə düz dəydi, düz dəydi.

Ağladılar, soyudular,
Taxta tabuta qoydular.
Tabuta buta qoydular,
Yerə üz dəydi, üz dəydi.

Qurban gözlərə, qaşlara,
O gözdən axan yaşlara.
Yıxıldım, böyrüm daşlara,
Dəydi, pis dəydi, pis dəydi...

SƏN NECƏ YOXSAN Kİ...

Qaynayıb-daşırdı Moskva yenə,
maşınla, insanla doluydu yol-iz.
Adamlar qol-qola, çiyin-çiyinə...
Tək qalan mən idim, sənsiz!

Daha tələsmirdim xəstəxanaya,
nə dərman gəzirdim, nə həkim-filan.
Sən də

bu dünyada yox idin daha,
səni aparmışdı səni yaradan.

Necə inanırdıq dava-dərmana,
hayıf, iynələnən o cana, hayıf.
Moskva inanmır göz yaşlarına, –
ağlayıb gözündən olana, hayıf!

Bir qadın geymişdi geydiyin donu,
mat qaldım, dünyanın bu işinə də.
Yerişlər içində –

küçə uzununu,
axtardım, rast gəlim yerişinə də.

Sənin yoxluğunu mən bilə-bilə,
səni axtarırdım, gəzib şəhəri.
Bəlkə göyərçinə dönübsən elə? –
qonmaq istəyirdi çiynimə biri.

Meydanlar qaynayır burda daima,
ən nəhəng qarışqa yuvalarıtək.
Nə Kaysın Kuliyeu çıxır qarşıma,
nə Nazim Hikmət var,
görüb, sevinək.

Biri sual verdi:
– Nədir daimi?!–
sınamaq istədi məni, deyəsən.
İndi ən müasir, ən ictimai,
mənim bir nəğməm var:
sənsən, o sənsən.

Eşq üstə hallanır vəfa, etibar,
kөнүlsüz içilən şərbət acıdı.
Qadınla qürbətdə yaşamaq olar,
qadınsız Vətən də cansıxıcıdı.

Ruh kimi yaşayır insan həyatda,
dərک edə bilmirik, başqadır aləm.
Sən necə sağsan ki,–
yoxsan həyatda,
sən necə yoxsan ki,–
özüm sənnənəm.

Moskva, 21 mart 1989-cu il

* * *

"...Nəriman olduqca həssas bir şairdir. O bir qartalın uçuşunda, bir lələnin duruşunda, bir körpənin baxışında bütün kainatı, ictimai aləmi və mənə dolu həyatımızı görmək istəyir. Şair bir çiçəyə baxıb deyir:

*Bu gülün rəngində vardı bir donun,
Həyatı sevirdin axı sən, ana.
Nə deyim, bəlkə də, geyinib onu
Təzədən dünyaya gəlmisən, ana?*

Ana həsrəti ilə böyüyən bir gəncin məhəbbətini ifadə üçün nə gözəl bir xitab!

Nəriman şeirlərində bədii xitab, müraciət məqbul və münasib bir üsuldur. O, qarşısında dayandığı hər şeyi dilə gətirib danışdırır, həsb-i hala cəlb edə bilir. Arı qonduğu çiçəklərdən ətir toplayan kimi, şair də ürəyinə yaxın hər şeydən dərin mənə, şeir ülvyyəti çəkmək istəyir..."

Mir Cəlal

*"Könlüm şeir istəyir"
kitabına ön sözdən, 1964*

*Şəxsiyyət istəyir bütün zamanlar,
yoxsa cəmiyyətdə inkişaf olmaz.*

*Durnalar
vurulur
qaqqıldaşanda...*

*Qabağı kəsilir sular daşanda,
durnalar vurulur qaqqıldaşanda.
Ceyranlar ovlanır düzə çıxanda,
istedad qovulur üzə çıxanda.*

Jurnalist Mir Şahinə

Bakıda döyürlər jurnalistləri,
siz xəbər tutunca, Zat-Aliləri.
Bizə daş atırlar sizdən bixəbər,
yetmiş il döyüldük, söyüldük, yetər.

Araz qırağında, Kür sahilində,
yetmiş il danışdıq Ezop dilində.
Sətiraltı yazdıq düz sözümüzü,
özgəyə dedirdik öz sözümüzü.

Qələm dəyənəklə üz-üzə gəlir,
axırda yenə də söz Sizə gəlir.
Əyriyə əl çalıb, düzə gülən var,
bir çömçə tutana yüz bükülən var.

Qurtara bilmədi nitqini pəltək,
Natiqin ağzında dili qısaydı.
Bu qədər qürurlu olmazdı pələng,
o da pişik kimi miyoldasaydı.

Qələmlə yazdınız tariximizi,
qılıncla yazılan tarixə əvəz.
Qələm dəyənəyə xidmət eləsə,
"İstiqlal" sözünü o yaza bilməz.

Qabağı kəsilir sular daşanda,
durnalar vurulur qaqqıldaşanda.
Ceyranlar ovlanır düzə çıxanda,
istedad qovulur üzə çıxanda.

Şahidlər unutmaz o şəhidləri,
çoxunu doyurub öldük acından.
Seçildi vətənin mücahidləri,
asıldı vətənin dar ağacından.

Ağrı canımdadı, dərd ürəyimdə,
daim üz-üzədi yaxşı pis ilə.
Jurnalist döyüşür mülki geyimdə
Gündə “vətən” deyən vətənsiz ilə.

Niyə hücum çəkir gecə gündüzə,
niyə qənim olub işığa zülmət?
Həqiqət böhtanla gəlir üz-üzə,
qışqıran BÖHTANDI,
susan HƏQİQƏT!

Vay sənin halına, ay qızıl öküz,
öldürdü bu qədər işləmək səni.
Çaqqallar xəbərçi,
tülkülər üzsüz, –
ya şir dağıdacaq,
ya pələng səni.

Cavidin, Müşfiqin vaxtından bəri,
içimdə tufan var, gözümdə xiffət.
Döyün
millət deyən jurnalistləri,
bəlkə, yuxusundan oyana millət.

MƏNİ BAYRAQ KİMİ TUTUN YUXARI

Mənim həyatımın nə mənası var,
sizin üzünüzdə gülüş olmasa.
Babamın yadigar bir duası var:
səngər nəyə gərək, döyüş olmasa.

Həyatın əzəli qanunu budur,
bağı dolaşırlar bağ bağ olanda.
Hər torpaq dünyada
məmləkət olmur,
parça var – yaşayır bayraq olanda.

İnsanlar olubdu dünyada bir vaxt,
kimidən ad qalıb, kimidən əsər.
Dibçəkdə bəslənən palıdlara yox,
çöldə – ağaclara meşə deyiblər.

Çətindir keçilən ömür yolları,
yaşamaq özü də istəyir hünər.
Məni bayraq kimi tutun yuxarı,
sizə lazım olsam... o parça qədər.

GİROV

Bilmirəm, bir ömrü yaşamışammi,
ya heç yaşamağa başlamışammi?
Bəlkə, yüz ilim var hələ qabaqda,
bəlkə, bircə həftəm qalıb o vaxta?

Deyirlər, söz qalır dünyada yalnız,
gəldi-gedəriyik qalan hamımız.
Deyə bilmişəmmi, qalan söz olsun,
adımla çəkilən filan söz olsun.

Adım Nərimanın adıdır, nə qəm,
o şöhrət qazanıb getdi bu ada.
Şöhrətli bir adı yaşadan mənəm,
şöhrətsiz olan da mənəm dünyada.

Adlar yolumuza چراق olurlar,
yolların mənzili kəsə olmayır.
Bir söz qəzasında həlak olurlar,
bu ömür – hər ömrə nəsib olmayır.

Ürəkdi bu eşqlə qaynayıb-daşan,
sinəmdə çırpınır alışmaq üçün.
Bir insan ömrünü girov qoymuşam
bir şair ömrünü yaşatmaq üçün.

1958

NƏ QƏDƏR DESƏK DƏ, SƏNSƏN ARXAMIZ...

Öz ağrım ömürlük özümə bəsdı,
özgəyə yamanlıq gəlmir əlimdən.
Amma bu çarx ki var– əvəz-əvəzdi,
yıxanlar yığılır o mərtəbədən.

Yerdə bəndəsini Göylər unudub,
diz yerə dirənir, əl də yuxarı.
Qarğanı bülbülə bərabər tutub,
sən də yanılırsan, ey ulu Tanrı!

Sənin dərgahına yazılmaq olmur,
sən təksən, biz yerdə saysız-hesabsız.
Adın arxamıza bir dayaq olmur,
nə qədər desək də, sənsən arxamız.

Çəkir qılincını qisas alanlar,
dərddi, biri bilir, beşi də bilmir.
Mığmığa səsinə həssas olanlar,
şahin naləsini eşidə bilmir.

14 mart 1998-ci il

“TƏZƏ” XALQ GƏLİR

*...müğənni restoranda pişiyinə
ad günü keçirirdi.*

Qəzetlərdən

Pişiyyə ad günü keçirirdilər,
araqdan, konyakdan içirirdilər.
Müğənni pişiyyə qulaq asırdı,
səsini səssizcə lentə yazırdı.
Pişik ləhcəsində, pişik dilində
xanımlar, ledilər məzələnirdi.
Pişik müğənninin bəy mənzilində
ruhlar pərvazlanır, təzələnirdi.
Təzə dil açanlar azadlığıydı,
pişiklər, siçanlar azadlığıydı.

Müğənni oxuyur, rəqqasə gəlir,
bu yarım-vəhşidi, o yarıçılpaq.
Toyda “yallı” gedən “həvəsə” gəlir,
xarici ritminə rəqs edir əxlaq.

Bu cür Azadlığı başa salırlar,
bu cür İstiqlalı daşa çalırlar.
Bu cür Məmləkətə sahib çıxırlar,
bu cür başımıza qaxıb, çıxırlar.
Bu cür mənəviyyat, ya əxlaq gəlir,
bu cür xalq üçün "təzə xalq" gəlir.

Burda unudulub soyuq çadırlar,
burda xatırlanmır biz görən illər.
Burda gecə yeyib, gündüz yatırlar,
burda o məsələ... onu deməzlər!

Dilənçi əl açıb küçədə inlər,
yazıq niyə gəlib dünyaya, bilmir.
Pişiyin dilini başa düşənlər,
millətin dilini anlaya bilmir.

MƏN BİR ÖMÜR SÜRDÜM

Vətəni böldülər pisə, yaxşıya,
bezdik yabıların kişnəməsindən.
Oğul istəyirəm indi yaşaya,
dözə dözdüyünə bir də yenidən.

Bəsdi danışdığın tər tökə-tökə,
üfürmə, gözümə körük görünür.
Vətən siz tərəfdən kiçikdi, bəlkə,
çadırdan baxanda böyük görünür.

Ərköyün doğulub bəzi adamlar,
vətən tərifləsin gərək onları.
Gülsün üzümüzə üzdə o ki var,
biz də içimizdə söyək onları.

Həyasız hər yerdə bimərifətədi,
tanımaz qohumu-qardaşı tapsa.
O ki bir sifətdə neçə sifətədi,
özünü təriflər bir naşı tapsa.

Daş daşa söykənsə, daş divar olar,
daş şikəst eləyər ayağa düşsə.
Yol getsən, yol uzaq, dünya dar olar,
keçinin axsağı qabağa düşsə.

Mənim dediyimi təkrar deyirdi,
çuğullar yozurdu qul ləhcəsində.
Dildən dərs deyənlər kəkələyirdi,
bəzi qəzetlərin səhifəsində.

Mən dözdüm, dedim ki, bir vaxt olacaq,
kürsüyə qalxacaq həqiqət özü.
Bilmədim, ürəyim infarkt olacaq,
İnfarktdan yatırmış cəmiyyət özü.

Gedin, tərifləyin bir-birinizi,
mən bir ömür sürdüm, siz sürün iki.
Satın ölünüzü və dirinizi,
Vətən mənimkidi, bazar sizinki.

ŞAİR TALEYİNDƏN YARIYA BİLMİR

“Mənə bir it hürrür, bir qara çaqqal”.

Ə.Cavad

Ulamaq azaddı, hürmək də azad,
itin it mərəzi dəyişmir, Ustad!
İti qısqıranlar dəyişir, Ustad!
gizli asqıranlar dəyişir, Ustad!

Allah, yer ləkəli, göy ləkəliymiş,
bir cavab yox imiş suallar üçün.
Bir şair nə qədər təhlükəliymiş, –
bir sürü bu “qara çaqqallar” üçün?!

Mən indi bildim ki, nədir bu cəza,
niyə ürəyimiz gizli çat verir.
Niyə istedadlı istedadsıza,
ya qanan qanmaza hesabat verir.

Yaşadın bu ruhla, yandın bu ruhla –
bu eşq mənzilində döyüldün, Ustad!
Sən də yol gedirdin qaragüruhla,
amma o karvandan deyildin, Ustad!

Bir səmə it gördüm, boynunda qatma,
Ağsaqqal dedi ki, ona daş atma.
O itin səsini tanıyır itlər,
o çoxdu, sən təksən, çox təki didər.

Şirin xatirədi indi o xiffət,
şair taleyindən yarıya bilmir.
Niyə sağlığında susur cəmiyyət,
şairi itlərdən qoruya bilmir?!

1992

MƏN Kİ TANRI ŞAİRİYƏM

“Səhv düşəndə yerimiz”

Qabil

Niyə məndən inciyibsən, a mehribanım,
məndən başqa inciməyə adamımı yoxdu?
Məni mənsiz yaşadanım, məni duyanım,
mən ki Tanrı şairiyəm, Tanrınımı yoxdu?!

Bəlkə, sənin gündüzünü axşam elədim?
Məndən Günəş istədin sən, mən şam elədim.
Gedib sənsiz harda salam-kəlam elədim?
yoxsa küsüb-barışmaqnan aranımı yoxdu?

İndi məni paklıq üstə asıb-kəsən var,
indi yerin altdan çıxıb, üstə gəzən var.
Çətindi bir baş saxlamaq, yüz başkəsən var,
əyrini düz çıxarmağa yalanımı yoxdu?

Taladılar, dağıtdılar, söküb-yıgtdılar,
aşağılar yuxarıya qohum çıxdılar.
Hərəsi bir mülk tikdirib, yüz ev yıxdılar,
sənə qurban, and içməyə Quranımı yoxdu?

Payız tökən yarpaq kimi mən ələnmişəm,
xırmanlarda sovurublar, dənələnməmişəm.
Zəmanəni tərifləyib şübhələnməmişəm,
desəm, məni başa düşən xalqımmı yoxdu?

Mən nə deyim,
tanıyırsan mən deyənləri,
baş saxlayıb başsızlara baş əyənləri.
Keçi kimi, qoyun kimi mələyənləri,
bu sürünü otarmağa çobanmı yoxdu?

Ürəyimin infarktından gördüm məhşəri,
bilən bildi, deməsəm də mən bu xəbəri.
Eşitdim ki, eşitməyib Zat-Aliləri,
mənim ona deyiləsi ağrımın yoxdu?

Mən ki, vətən davasında qeyrət demişəm,
sənin lənət dediyinə lənət demişəm.
Azərbaycan demişəm mən, millət demişəm,
millətimə mən üz tutsam, haqqımmı yoxdu?

Bir sənətkar ömrü qoydum mən bu xalq üçün,
haqq istədim, danladılar məni "haqq" üçün.
İndi gedib bayquş üçün, yapalaq üçün,
haqqı harda sübut edir, harammı yoxdu?

Qonşuların biri zəlil, o biri xəstə,
zənginlərin içi boşdu, zahiri xəstə.
Belə qullar dünyasının şairi xəstə,
döyüş günü öndə gedən misrammı yoxdu?

Niyə məndən inciyibsən, a mehribanım,
məndən başqa, inciməyə adammmı yoxdu?
Məni mənsiz yaşadanım, məni duyanım,
mən ki Tanrı şairiyəm, Tanrınmmı yoxdu?

ƏSRİN ƏVVƏLİNDƏ XALQ DÜŞMƏNİYDİ

Deyirlər, qoruqdu Nargin adası,
arxivlər açıldı, Nargin açılmır.
Bir qalın qovluqdu Nargin adası,
elə bağlayıblar, düyün açılmır.

Orda şəhidlərin məzarı yoxdu,
qarışıb sümüklər, başlar, ayaqlar.
Xarabazarı var, gülzarı yoxdu,
orda ağı deyib küləklər ağlar.

Soruş, dalğalardan Seyid Hüseyni!
Eşitdim Müşfiqin son gileyini, –
o batdı sulara “Oxu, tar!” – deyə,
sahil marş çaldırdı “Proletar!” – deyə.

Şair müqəddəsdə, o qan-qarğışdı,
yatmayıb, oyaqdı indi bu ruhlar.
Xəzər neft qarışıq,
qan qarışıqdı, –
cəsədlər üstündə qalxdı buruqlar.

Milləti millətdən təmizlədilər,
Vətən

Vətən boyda bir qəfəs oldu.
Hanı siyasətdən qaçan şairlər,
niyə göz önündə “görünməz” oldu?!

Müsavat qaldırdı göy bayrağını,
boğulduq selində öz qanımızın.
Şəhidlər boyadı ilk varlığını
AZƏRBAYCAN adlı dastanımızın.

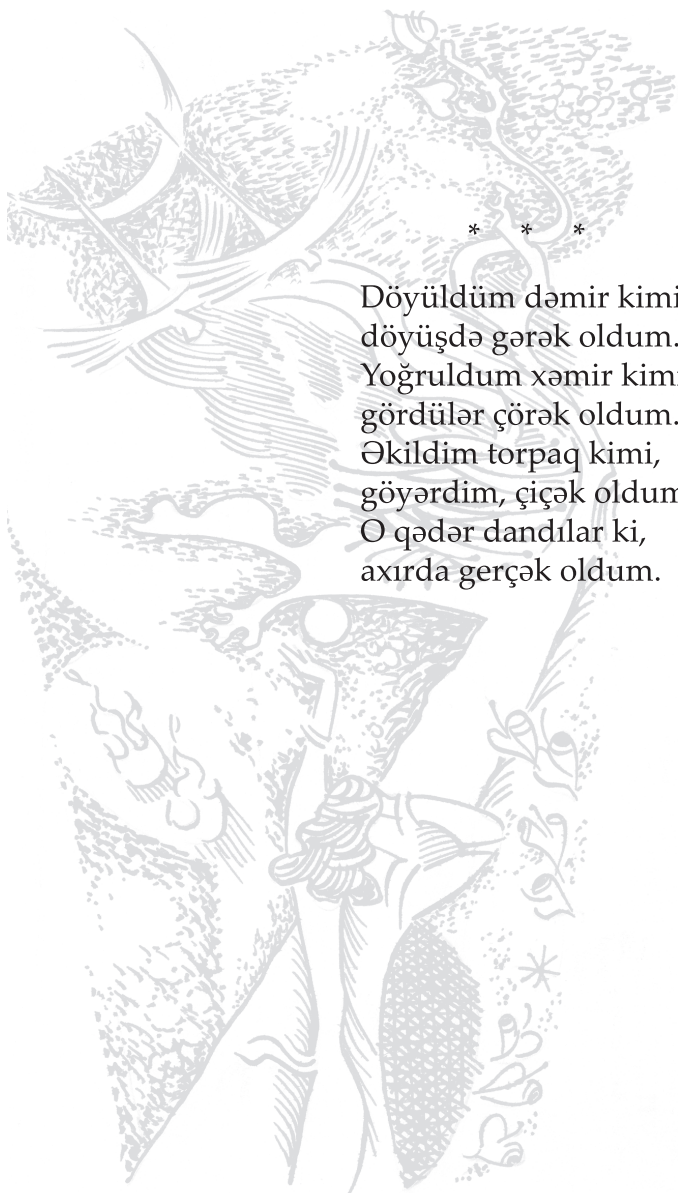
Məmməd Əmin bəyin
günahı nəydi?
mühacir adıyla gəzdi dünyanı.
Əsrin əvvəlində – xalq düşməniydi,
əsrin axırında – xalq qəhrəmanı!

Salam, adalarda açılan səhər!
salam, sürgünlərin nalə səsləri!
Qovluq tabutlarda dəfn elədilər
ölümündən qabaq bu ölməzləri.

Yazıq o xalqa ki, tanımır sizi,
bir yığın sümükdü, başsız bir bədən.
Tanıyıb, tanıdaq biz əslimizi,
yazılan nə varsa,

yazaq yenidən.

Oktyabr 1992

Döyüldüm dəmir kimi,
döyüşdə gərək oldum.
Yoğruldu xəmir kimi,
gördülər çörək oldum.
Əkildim torpaq kimi,
göyərdim, çiçək oldum.
O qədər dandılar ki,
axırda gerçək oldum.

ULU SÖZ DÜHASI

*“Hər incə sözə bir söyüş eşitmək lazım gəlir.
...mənə yaş kərpic kimi kəsək atırlar”.*

Nizami

“Allah” a daş atır rəzil bəndələr,
hanı bu torpağın mərd oğulları?!
Xəzinə aparır quldur şairlər, -
təşbeh oğruları, söz oğruları.

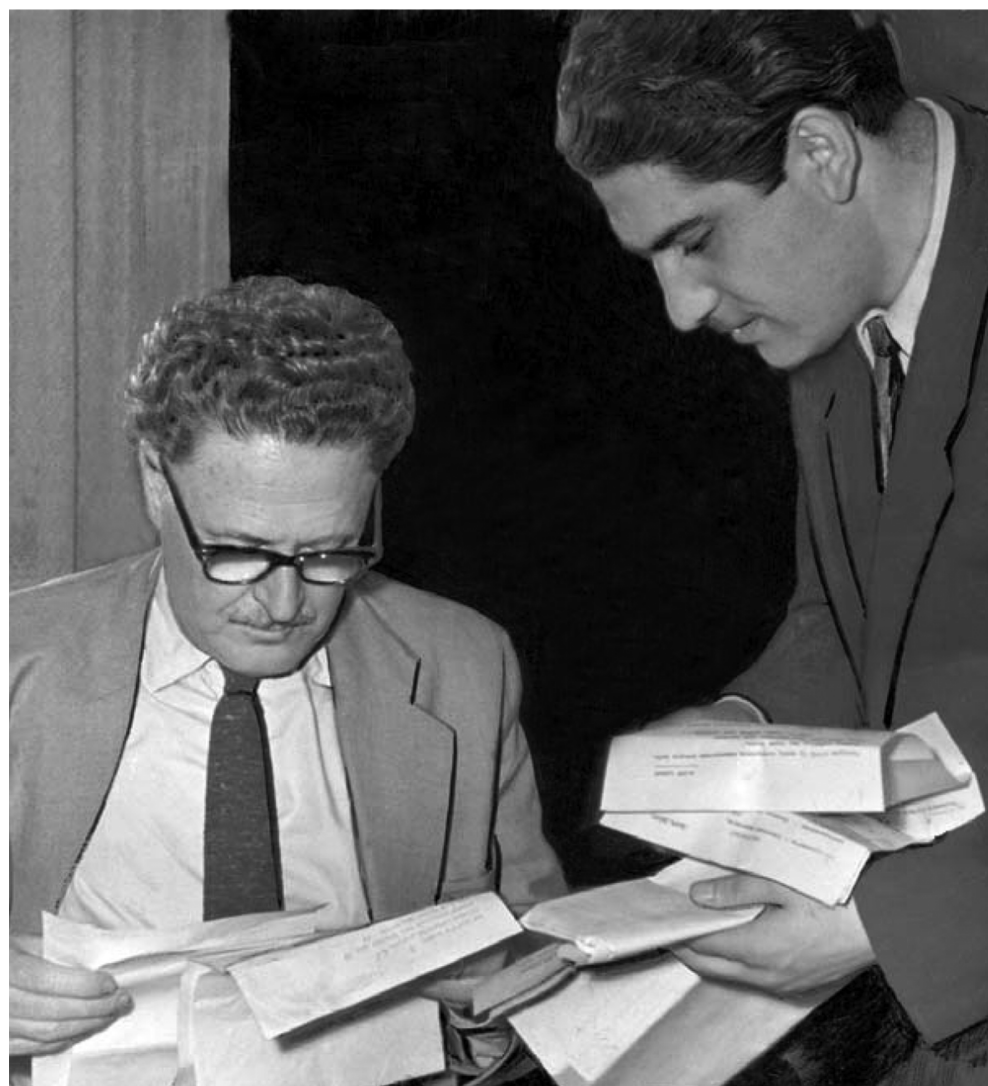
Üzdə vətən deyib, dalda soyurlar,
ürəyə soxulub, gözə girənlər.
Adını “sənətkar”,
“şair” qoyurlar,
ən böyük şairi pisikdirənlər.

Tərif deyiləndi söyüş eşidən,
açıq bəhsə girib nadan şairlə.
Söyüşün yelidi məni üşüdən,
yenə yola getmir zaman şairlə.

Sərçələr oxuyur qartal yerinə,
əyri pərdələrimi düz hava deyir?!
Baxır istedadsız biri-birinə,
bu ona,
o buna – Mərhaba! – deyir.

Sən kimsən... təhqirə darılma, şair,
keçir köynəyindən can duasını.
Zirvədən-zirvəyə boylan arabir, –
xatırla ən ulu söz dühasını...

Bayik tank şairi
Nazim Hikmet'in
Azərbaycana gətirdiyin
şairliyini özöndən keçirir.
Baku, 1958.

ŞAİRLƏR TABUTDA BÖYÜK GÖRÜNÜR

Mən suya heyranam, torpağa heyran,
bir tənək əkirsən, yüz qanad verir.
Ədalət istəyir şair Zamandan,
o da əvəzində fəxri ad verir.

Əyir tərəzini qiymət ölçüsü,
qırıq şüşələri naxışlayırlar.
Korlara – işığı, karlara – səsi,
lallara – kürsülər bağışlayırlar.

Şairlər fillərtək bir ömür sürür,
sümüyü gərəkdə özündən qabaq.
Şairlər tabutda böyük görünür,
təriflər tabuta deyilir ancaq.

Deyin, məclisimə gəlməsin mənim,
ilhamsız ilhamlı iddiasında.
Adlar, təxəllüslər oxunmur, deyin, —
Hüseyn oxunur el arasında.

Hüseyn güllərin öz nəfəsiydi,
qəbrinə səpirdik sükut içində.
Hüseyn güllərin ən təzəsiydi,
torpağa basdırdıq tabut içində.

O yerdən gül bitdi şairə nişan,
dünyanın çarxını döndərən şair.
Yer altda çürüyən, yerə qarışan,
yer üstə ətrini göndərən şair.

Vətən bir sinəyə köçürülürdü,
vətəndi şairin ürək parçası.
Hər cığır bir misra şerə dönürdü,
var ol, şerimizin on bir hecası!

Namərd sözlərimi yozub keçməsin,
axtarıb tapmadım sənə bir əvəz.
Qışqıran şairlər yüz şeir desin,–
bircə “Meşəbəyi” şerinə dəyməz.

GETDİ

Z.Bünyadova

Tarix deyə-deyə tarixə döndü,
başında başının havası getdi.
Çıxardın lüğətdən “vəfa” sözünü,
insanın insana vəfası getdi.

Əzbərçi natiqlər “namus” dedilər,
götürüb ölkəni casus dedilər.
Ağzından vurdular və sus! – dedilər,
ağzında yarımçıq loxması getdi.

Millətə qəsd oldu millət içində,
bəsdı, nitq elədik bu dərd içində.
Mərdiydi bu qədər namərd içində,
arxasız mərdlərin arxası getdi.

İranda vurdular, qayıtdı gəldi,
yatan şüurları oyatdı gəldi.
Gözündə bir nisgil sovqatı gəldi,
Gözün ağı qaldı, qarası getdi.

Mərd dur, Azərbaycan, başın sağ olsun,
o yerdə yatır ki, yer oyaq olsun.
Səndən iraq olsun, qoy iraq olsun,
o sənin dərdindən narazı getdi,
biz ona, o bizə tamarzı getdi.

VAR

Çıxmaz, çıxma bilməz də bu adət başımızdan.

M.Ə.Sabir

Bu – iqtidar olub, o – müxalifət,
bizə babalardan qalıb bu adət.
Bu “ayrı” milləttdi, o “ayrı” millət, –
Türkdü ikisi də, bir vətəni var.

Vəzifə üstündə didhadid gedir,
biri yıxıldımı, yüz şahid gedir.
Güdaza ya Müşfiq, ya Cavid gedir,
nə qədər başsızın baş əyəni var.

Ölkədə fransız, alman, ingilis,
mən vətən əsiri, sən pula həris.
Polis dəyənekli, şair kimsəsiz,
bir külüng çalanın yüz yeyəni var.

Manatı dəyişib bazar “sent” qoyub,
qəzetçi vitrinə təzə “Kent” qoyub.
Varlı öz adını “Prezident” qoyub,
kimi dindirirsən, cangüdəni var.

İldırım Bəyazit, Teymur Əmirlə,
zaman vuruşdurdu gör kimi kimlə?!
Qızılbaş Xətai Sultan Səlimlə,
indi də o yolun yol gedəni var.

Nə vaxt ayılacaq Oğuz tayfası,
qəbilə yarısı, tayfa yarısı.
Nə hirsli soyuyur, nə ehtirası,
nə əyri oturub düz deyəni var.

DEDİLƏR DANIŞMA, SUS!

*Xəlpə ağzın sirrini
hərdəm qılır izhar söz.*

Füzuli

“Mat tvoyu...” deyərdi,
guya söyüş söyərdi.
Sevdiyi rus sözüydü,
amma duzsuz sözüydü.
Bizdə ana söyüşü,
rusda ərkyana bir söz.
Oğulsan, eşit və döz.

Eşidib dözmədilər,
qəliz oldu bu hiddət.
Belə, vaxtsız “oyanır”,
baxtı yatanda millət.
Ürəyi soyumazdı,
necə gəldi deyərdi,
əruz gəldi, deyərdi,
heca gəldi, deyərdi.
Bəlkə də, buna görə
yaşayırdı birtəhər,
toxunub dəymirdilər.
“Qızıl ulduza görə
gərək unutmasınlar,
yaxamda gəzdirirəm,
yaxamdan tutmasınlar.”

Yeganə təsəllisi,
yeganə arxasıydı.
“Ağaların” yanında
sözünün ağasıydı.
Atabəy dövlətinin
bərpaçı memarıydı,
daşıydı, divarıydı.

“Mat tvoyu...” deyirdi,
tarixi dananlara,
əvvəl aldananlara,
sonra aldananlara.
Bir mərmə qəlpəsiydi
dilindəki “söyüşlər”,
əlbəyaxa döyüşlər,
o çöllər,
o yürüşlər,
o hücumlar,
o səngər.

Davam edirdi hələ,
dava gedirdi hələ.

Dedilər, Ziya söyür,
demədilər, Ziyanın
dərdi nəydi, nə deyir?
Söz deyənin sözünə,
lap Tanrının özünə
irad tutduq:

“Bu olmaz!”,
“O olmaz!”,
“Belə olmaz!”

Nə qaldı?
Bircə namaz.
O götürə bilmədi,
tək vuruşmaq istədi,
var gücüylə qəhrəman.
Qadağan elədilər
“söyməyi” də sonradan.
Dedilər, danışma, sus.
Ağzından vurdu casus.
Başımız üstə şüar,
ayaqlar altda namus.
Millət neynirdi, Tanrım,
o şanlı abidəni?
Vətəni qoruyanı
qorumadı vətəni.

2008

SƏNƏ “QUL” DEYƏNİ QUL KİMİ ÖLDÜR

Gəl mənim “qul” balam, “qul” pəhləvanım,
qullar bazarında necəsən, oğlum?
O yandan qovdular, bu yana qaçdın,
bu yandan hayana qaçasan, oğlum?

Azadlıq olalı, sən qul olmusan,
dövlətin varlıdı, yoxsul olmusan.
Pulsuzluq dərdindən pul-pul olmusan,
bir qalıb, canından keçəsən, oğlum.

O kürək səndədi, əzələ səndə,
bir hünər görməyir göz hələ səndə.
Hardandı bu qədər hövsələ səndə,
sanma ki, tənhasan, təkcəsən, oğlum?!

Sən yaşamaq üçün əlsən-ayaqsan,
nə vaxt ölmək üçün yaşayacaqsan?
Nə vaxt şəhidlərə qovuşacaqsan,
nə vaxt gedəcəksən öncə sən, oğlum?

Spartak qul idi, dilində cihat,
o qalxdı, diz çökdü Romada senat.
Qulları döyüşə çağırır həyat,
qısılma daldaya, küncə sən, oğlum.

Çamadan götürmə, get silah götür,
bağında-bağçanda bayquşlar ötür.
Sənə “qul” deyəni qul kimi öldür,
gərək torpaq andı içəsən, oğlum.

YERİN VAR ŞƏHİDLƏR XİYABANINDA

Qonşular evini kirayə verdi,
dinlər dilimizə min ayə verdi.
Torpağı xan aldı, xan bəyə verdi,
bəylərə, xanlara baş əyməlisən.

Taleyin nə deyib, yazan nə yazıb,
doğru söz deyibsən, kim qulaq asıb?
Ayağından çəkib, başından basıb,
başə çıxanlara baş əyməlisən.

Zəmanə qoçular zəmanəsiymiş,
seyidlər, hacılar zəmanəsiymiş.
Dərvişlər, fəlçilər zəmanəsiymiş,
nəzir yığanlara baş əyməlisən.

Nəriman, nə qədər can var canında,
zəiflik, soyuqluq yoxdu qanında.
Yerin var Şəhidlər xiyabanında,
qanı axanlara baş əyməlisən.

“BURJUA ŞAİRİ”

“Yerə enməm də, səma şairiyəm”

Cavid

Nəfəsi benzin və kükürd qoxuyan,
çamırlıq içində şərqî oxuyan
bir sinfin şairi görün nə dedi:
“Burjua şairi!” –

Cavidə dedi.

Şairin paxılı durdu üzünə,
aşağı-yuxarı durdu üzünə,
üzünə gülənlər durdu üzünə,
teatra gələnlər durdu üzünə,
“İblis”ə pərəstiş eləyənlər də,
iblisə döndülər xeyirdə, şərdə.
İnsaf deyilən şey tamam yox idi,
kükürd olan yerdə ilham yox idi.

Bir deyən olmadı yoldaş Mir Cəfər,
yalandı!

Əksinə, yalan dedilər.

Cavid Mir Cəfərdən möhlət istədi, –
məni nadanlardan qoruyun,– dedi.

Mir Cəfər yazdı ki, araşdırılsın!–
dedilər: qələmi gərək qırılsın.
Mir Cəfər dedi ki, bir də yoxlayın!–
yoxlayıb dedilər: birinci xayın!
Oğlunun adı Toğrul,
qızının adı Turan.

Biz inqilab deyirik,
o deyir Allah, Quran.
Yazdığı “Teymur”, “İblis”,
türkcü, islamçı, vaiz...”

Siz ey Birincinin sağıyla solu,
amma Birincidən daha qorxulu.
Allah dilinizi lal eləyəydi,
Allah əlinizi şil eləyəydi.
Sizin gözüünüzü kor eləyəydi,
onun qulağını kar eləyəydi.
Sizə qənim olsun sizin andınız,
qovluqlar açıldı, siz qapandınız.

Rəfail Hüseynov eşitsə əgər,
niyə adlarını çəkmədin deyər.
Gərək tanıdaydın bir-bir millətə
Bəlkə də, sirr deyil bu sirr millətə...
İlahi, bu Yerin günahı nəymiş,
diri gün görmədi, ölü də ehsan.

Demə, "Qızıl meydan" daş döşəməymiş,
bir xırman yeriymiş əslinə baxsan.
Kremlin daşına da "qızıl" dedilər,
daşa əl çaldırdı daşa dönmüşlər.

Mir Cəfər dedi ki, məni dörd bölün,
inandım, aldandım deyilən sözə.
Tutduran

tutdurdu onu da bir gün,
"hakimlə" məhkumu qoydu üz-üzə,
ölünü dirildib qoydu üz-üzə,
"latın"la "kiril"i qoydu üz-üzə...
Cavid gedən gündən söz şərə qaldı,
Caviddən
Cavidə MƏQBƏRƏ qaldı.

9 sentyabr 2003-cü il

ŞEYXİM

“Peyğəmbərdən sonra şairlər gəlir”.

Nizami

Birinci sən keçdin o yolu, Şeyxim,
ulular içində, ey ulu Şeyxim.
Dövrənla şairin tutmur söhbəti,
o yalanı sevir, bu həqiqəti.
Ayağı öpürlər üz əvəzinə,
külü üfürürlər köz əvəzinə.

Şeyxim, səndən sonra dünya dəyişdi,
söz dedik, sözdəki məna dəyişdi.
Hər gələn zurnaçı bir hava çaldı,
nə çaldı, o bizim hesaba çaldı.

Bir yandan Quranı dandı hökumət,
bir yandan Qurana and içdi millət.
Bir yandan dinimiz lağa qoyuldu,
bir yandan adımız Məhəmməd oldu.
Bir yandan MK*-ya getdik iclasa,
bir yandan mollanı çağırıdıq yasa.
Bir yandan sürüldü şair oğullar,
bir yandan Kremlə and içdi qullar.

* Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsi (red).

Ordenli, medallı şairlərimiz
ada möhtac oldu, tərifə həris.
Dəyişdi sözünü qəliz deyənlər,
getmişdim bir Allah evinə, Şeyxim.
Peyğəmbər adından hədis deyənlər
nəzir-niyaz yığır cibinə, Şeyxim.
İnsan yaşadığca yaşamaq istər,
bədxəbər bir dəfə xoşxəbər olsa.
İkinci sırada şairlər gələr,
birinci sırada Peyğəmbər olsa.

MİLLƏT ÖZ-ÖZÜNƏ GÜLDÜ, NƏHAYƏT

Heykəl uçuruldu, töküldü, getdi,
heykələ bu baxdı, o güldü, getdi.
heykəlin mübarək günləri getdi,
altının, üstünün mərməri getdi.
Sənətlə üz-üzə gəldi siyasət,
daşüstü söküldü, daşaltı getdi.
Millət öz-özünə güldü nəhayət,
ürəyi doluydu, boşaldı getdi.

Güldü – əl çaldığı açılışlara,
güldü tərif dolu o çıxışlara,
qırmızı lentlərə güldü doyunca,
əklili dəyişib əklil qoyunca.
Güldü “tarixinə”, uğundu getdi,
gülüşü özünə toxundu, getdi.
Yerdən daş qaldırır
insanı yıxdı,
bir dövrən o biri dövrənı yıxdı.

İllərin hökmünü dəyişdi illər,
millət daş atırdı, daşa dəyirdi.
Dünən zəmanəyə əl çalan əllər
yenə əl çalırdı,
hədələyirdi...

1989

MƏNİM TALEYİMİ YAZAN AYRIDI

Sənə neyləmişəm, “it cənabları”,
qızıqıb hürürsən məni görəndə.
Sən ki tanıyırsan yazıçıları,
bu köhnə binada oluram mən də.

Azadlıq yolunda mən can qoymuşam,
onsuz da danışib, dinmirəm, ay it.
Niyə sən rahatsan, hürürsən müdam,
mən rahat yaşaya bilmirəm, ay it.

Bilirəm, heç kimi oxumamısan,
sümük sümürürsən həyətdə sakit.
Mənim də şerimi oxumamısan,
axı it dilində yazmıram, ay it.

Sənin nəzərində yəqin adiyəm,
sənin tərəzində mizan ayrıldı.
Mən diri Cavidəm, diri Hadiyəm,
mənim taleyimi yazan ayrıldı.

Hür, hür qoy açılsın bir az nəfəsin,
hür, qana batınca o diş, o ağız.
İnsan it cildinə gərək girməsin,
biri var, necə də oxşayırsınız!

Burda mən dözüürəm, orda din, Allah,
dilimdə saitlər samitə dönür.
Mənə nə verdinsə, sən verdin, Allah,
niyə bəndələrin bəs itə dönür?!

MƏNİM TARİXİM

Mən öz tariximi varaqalayıram
Romanın ən qədim kitablarında.
İgid oğullara yas saxlayıram
beş yüz il, ya min il sonra olsa da.

Onların adını yanlış yazıblar
hələ Heredotun vaxtından bəri.
Burda hakimlərə qulaq asıblar
dünyanın ən böyük tarixçiləri.

Nə qədər knyazlıq, şahlıq və xanlıq...
gəlib soxuldular ərazimizə.
“Dostluq”, “bərabərlik”, “əmin-amanlıq”,
“sülh” təklif eləyib fatehlər bizə.

Bizə “vəhşi” deyib qoca Plutarx,
Pompeyə sərkərdə...
de, haqqı varmı, –
doğma torpağında vuruşan bir xalq
beşiyi başında vəhşi olarmı?!

Dağıldı babamın ulu vətəni,
divanlar quruldu burda xalq üçün.
Qafqaz “vəhşi” oldu, Roma “mədəni”,
bu öldü, o qaldı
yaşamaq üçün.

Talandı el-oba xəyanət ilə,
suları lal axdı Kürün, Arazın.
Gərək əsr-əsr ədalət ilə
borcunu qaytarsın Roma Qafqazın.

ARXADA UÇURUM, QABAQDA ZAMAN

Keçirəm Bakının küçələrindən,
bu günü qürbətədi, dünəni Vətən.
Varlılar, kasıblar zəmanəsidə,
zalımlar, yazıqlar zəmanəsidə.
Hacılar, tacirlər zəmanəsidə,
təzə mühacirlər zəmanəsidə...

Sökülür, tikilir Bakı yenidən;
Onu ictimai bir mülkiyyətdən
şəxsi mülkiyyətə keçirir Zaman,
gözümün önündə dəyişir insan.
Təzə dükanlarda hər nə istəsən,
satan çox, alan yox, bazara əhsən!
Satıcı danışmır, qiymət üstədi,
milləti soymaqda millət ustadı.
Yüzillik satılan mehmanxanada,
tərcümə edilib: "həyat" "hiyat"a.
"Patronun" dilinə yatmır Naxçıvan,
təki rahat yatsın xarici mehman.

Bəzəkli bir ledi mey-məzədəydi,
yellər oynayırdı mavi telində.
ofisant– elmlər namizədiydi,
pivə paylayırdı padnos əlində.
Filan kafedrada onu bir zaman
tərif eləyərdi hörmətli dekan.
Parlaq gələcəyi, milli şüuru,
bir də deyərdi ki, kişi qüruru...

Gecənin yarısı qəhqəhə, gülüş,
polisın əlində rezin dəyənək.
Çıxır kazinodan bir ütülənmiş,
təzə mülkədardı, köhnə dümbələk.
Dünən tanıyırdım o dələduzu,
bu gün bankir olub, ləqəbi "Arzu".
"Halallıq" deyəndə tərپənir bığı,
əvvəl rəhmi gəlir, sonra acığı.
Ali məclislərdə ali bir nəfəs,
adını demirlər, "Hacı filankəs!"
Öz əli, öz başı, öz ixtiyarı –
nə məni tanıyır, nə Bəxtiyarı.

Yubiley keçirir kimsə vurhavur,
Ədalət Allahın yadından çıxır.
Bir şəhid evində yasin oxunur,
burda can bəslənir, orda can çıxır.
Biri "Mercedes"ə hissə axtarır,
o biri çörəyi nisyə axtarır.

Budur, bir qocanın qoltuqağacı,
satır medalları qəpik-quruşa.
Xarici bir turist– kolleksiyaçı
alır o medalı, əsayla qoşa.
Baxır aldığınsa – əla suvenir,–
qoca qəhərlənir, xanım sevinir.

Üzü təbəssümlüm, gözü suallım,
"doğmalar" içində sən necə təksən.
Qoltuqağacını satan zavallım,
qalxsan, indi nəyə söykənəcəksən?!

Arxada uçurum, qabaqda Zaman,
İNSANDAN İNSANLIQ İSTƏYİR İNSAN.

Noyabr 1995

QALX

Dəvəsi ölmüş ərəbə

Qalx, ərəb, qalx, yeriək,
külək qalxacaq, külək.
Səhra – qum çadrasını
başımıza örtəcək.
Qalx, ərəb, qalx, yeriək,
içindəki ağrılar,
acılar yüküdü, ərəb.
Qayğını nə bilibsən,
bu yük dəvə yükündən
daha böyüküdü, ərəb.
Dizində taqətini,
qolunda qüvvətini,
yoxla, qalx,
birtəhər qalx.
Büdrəsən, uçsan əgər,
özünə söykən ancaq.
Qalx, özündən özünü
xilas elə, qalx, ərəb.
Getdiyin yol uzaqdı,
bələdçisi yox, ərəb.
Taleyin oyunudu,–

iki gözdə qəm olsa:
ərəb, ya qeyri-ərəb –
birləşdirir kim olsa.
İtir sonra arada
rəngin ağ, qarası,
tək burda deyil, ərəb,
Ərəbistan səhrası.
Bu səhradan uzaqda
düşdüm səhraya, ərəb.

Bir eşqin mənzilində
yıxıldım mən, ya ərəb!
Gün yandırır səhrada,
külək qalxacaq, külək.
Qalx, ərəb,
qalx,
yeriyək!

ÜRƏK EŞİTSİN

Sözün nə ucası, nə alçağı var,
əziz dost, şerimi asta oxu sən.
Səs-küylə özünə əl çaldıranlar,
səssiz-küysüz çıxır sonra cərgədən.

Fikir ver misraya, adi sözə də,
duyan kəs səssiz də gərək eşitsin.
Sıxılma, qulağın eşitməsə də,
ürəyində oxu, ürək eşitsin.

* * *

Bir şeir oxudum... mənim şerimi
dinlədi sonuncu misraya kimi.
Dedim Puşkin yazıb... açıldı qəlbən,
İstədi, desin ki, dahiyanədir.
Dedim, mən yazmışam...
tutuldu birdən,
istədi, desin ki, əşi, bu nədir.

DEYİRLƏR, “DƏYİŞMİŞƏM”

– Dəyişməzmi, gülüm, bəs
günün altında yanan,–
suyun, selin, küləyin
qabağında dayanan.
Çaqqalların səsinə
eşidən bir pak ürək.
Tülkülərin üzünü
tanıyan dişi pələng.
Filə hürən tulalar
ayağa dolaşanda.
Qarğa-quzğun tökülüb
leş üstə daraşanda.
Gözüyün qabağında
bir igid təklənəndə.
Çəməndə gül soluxub,
qanqal çiçəklənəndə.
Hava bürkü, dünya dar,
günəşin ziyası yox!
Çalış, öldür özünü,
axırda mənası yox!
Mühacirin vətəni,
şairin arxası yox!

Cəmiyyətdə üşüyüb
şairlər,
həyatda yox!
Sürgün siyahısında,
başqa siyahıda yox!
Ariflər duya bilir
şairləri,
gədə yox!
Millətin döyüş günü
öndədir, arxada yox!
Müttəhimlə yanaşı,
taleylə üz-üzə,
Zəmanə kül üfürür
indi də gözümüzə.
Hər beyində bir hava,
hər ağızda bir avaz.
Hakimi rüşvət alan,
kərbəlası qumarbaz.
Toxunulmaz adamlar,
toxunulmaz məşinlər.
Gədalar, feodallar,
şirəyə yığışanlar!
Dəyişməzmi, gülüm, bəs
ürəyi, beyni olan –
Sevən kəs, sevilən kəs?

ŞƏLALƏ QAYA

Sular gizli gəldi, arxlara doldu,
qayadan axanda şəlalə oldu.
Sərinlik töküldü qayaaşağı,
qayada – yüzrəngli bir göyqurşağı.
Qayada nə qədər təzə yaz gülü,
şəlalə – qayada bir bağban oldu.
Gündüzlər gün düşdü – qaya güzgülü,
gecələr ay düşdü – çırağban oldu.
Yuyuldu, töküldü qaya, nəhayət,
şəlalə itəndən... susdu təbiət.

DİLBƏR

*Mən Dilbəri sordum gəlib-gedəndən,
dedilər, barışmaz, küsmüşdür səndən.
Mən iltifat etdim, o qaçdı məndən,
qaçqın ədasına qurban olduğum!*

M.Müşfiq

Həkim, o Dilbərdi, ona yaxşı bax,
Müşfiqdən yadigar qalandı, həkim.
Könlünü alan yox, Dilbərim! – deyən,
qalan xəstəliyi yalandı, həkim.

Bəxt dövlət quşudu, uçub əlindən,
el xəbər tutmayıb el gözəlindən.
Ayırma Dilbəri qızdan, gəlindən,
o gəlin qalıbdı, gəlindi, həkim.

Müşfiq həsrətiydi bir gülüşünə,
indi gələn yoxdu heç görüşünə.
Nə özünə baxır, nə yerişinə,
evi yox, dünyası talandı, həkim.

Gəlsin görüşünə,
hardadı gənclər?
Müşfiqdən xatirə danışsın Dərbər.
Onda o sağalar, onda “dirilər”,
gül də sultanmasa, solandı, həkim.

MƏN TƏLƏSDİM

"...mən tələsmirəm".

S.Vurğun

Mən ömrüm uzunluğunu tələsdim, şair,
istədim, dərədən mən dağa qalxım.
Saatlar üstündə çox əsdim, şair,
dedim ki, bir anda ayağa qalxım.

Tələsdim elə bil saç ağartmağa,
bilmirəm, heç niyə tələsdim, şair.
Tələsdim gözümə eynək taxmağa,
otuzdan əlliyyə tələsdim, şair.

Oyandım yolların yüz dolayında
həyatın özüydü məni oyadan.
Yaz yenə vaxtında gəldi dünyaya,
qış yenə vaxtında getdi dünyadan.

MƏN QAÇDIM İNSANDAN

Anasız vaxtımda anam, ay çinar!
nələr pıçıldadı gizli dillərin?!
Sənin səşindəymiş laylam, ay çinar,
üstü damar-damar yarpaq əllərin
açdı köynəyimin düymələrini,
boynumun, sinəmin sildi tərini.

Kölgəmi gizlətdi öz kölgəsində,
həyat-baca tapdım, ev-eşik oldu.
Yarpaqlar üstündə xəfif əsəndə
budaqdan asıldı,
 yer beşik oldu.

Gördüm bu dünyanı
mən bir aynada,
burda sığalladı məni təbiət.
On addım aralı,
 köhnə binada
köhnə haqq-hesabı çürütdü namərd.

Güzgüdə gördüm ki, ağarıb saçlar,
alınımın yazısı beləymiş, demək.
İşdən götürdülər, “iş axtardılar”,
buna da minnətdar olaydım gərək?!

Gör harda qırdılar şüşə könlümü,
mən qaçdım insandan dağ-daş yanına.
Ovutdum ağlayan uşaq könlümü
anasız vaxtında, ay çinar ana.

Mart 1991

EHTİYAT

“Qorxan gözə çöp düşər”.

El sözü

Ehtiyat deyiblər, bəzən susmuşam,
yüz canın qorxusu bir cana düşüb.
Ehtiyat eləyib mən uduzmuşam,
şöhrət ehtiyatsız olana düşüb.

Ehtiyat sözünü gətirmə dilə,
qabağa özün düş döyüş zamanı.
Ehtiyat eləyən xalqların belə
nə vətəni olub, nə qəhrəmanı.

Ehtiyat etdikcə tutub əyiblər
uduzub qeyrəti girov qoyanlar.
Yüz il ehtiyatla dərd eləyiblər
bir gün hünər üçün vaxt tapmayanlar.

Sözümü, sirrimi mən danmamışam,
hardasa düşmüşəm bəzən şərə də.
Mən birinci gündən inanmamışam
ehtiyat eləyən şairlərə də.

Kimsə xatırlayıb məni yad etməz,
ümid eləmə ki, doğma yad olmur.
Azadlıq istəyən ehtiyat etməz,
səngərdə, unutmə, ehtiyat olmur.

MÜŞFİQİN OĞLU

Moskvada Müşfiq gecəsində hörmətli professor Əziz Şərif məni qucaqlayıb Müşfiqin oğluna oxşatdı, dedi ki, atana necə oxşayırsan, bilməzdim, onun oğlu sağdı... Bu sözlər o vaxtdan, şeir olunca, ürəyimdə dolaşırdı.

Müəllif

Dindim, qulağına tanış gəldi səs,
güldüm, bu gülüşüm saxladı səni.
Dayandım – duruşum, baxdım – baxışım,
Yeridim – yerişim saxladı səni.

Müşfiqdən danışır bütün bir ölkə,
ürəyi doluyuq, Əziz müəllim.
Mən yox, şerimizin bir nəslə, bəlkə,
Müşfiqin oğluyuq, Əziz müəllim.

Hər axşam qoynunda
bir səhər yatır,
səhərsiz dünyanın üzü gülməmiş.
Bizim sinəmizdə cilidlər yatır,
hələ vərəqlərə köçürülməmiş.

Yaş ötür, dəyişir daha nəslimiz,
yenidən söz verir zaman Müşfiqə.
Ata gözüylə də baxmalıyıq biz
oğlumuz yaşında qalan Müşfiqə.

Moskva 1978

Şair qəsddən ölür, əsgər güllədən,
neyləmək, talelər başqadı, şair.
Əsgəri sağaldıb yaşadan vətən,
şairi öldürüb yaşadır, şair.

Almaz İldırma Bakıda heykəl! –
millət gah ağ deyir, gah qara yazır.
Adını hər yerdən qaralayan əl
indi hər qapıya, divara yazır.

Mənə “qəbahətin” birtəhər gəlir,
görüb namərdləri çox köks ötürmə.
Üstünə gözlüklü gürzələr gəlir,–
əldən qılınc verib, əsa götürmə.

Aprəl 1994

TARIXİN GÖR HANSI MƏRHƏLƏSİNDƏ

Mənim tariximə yüz ağa çıxıb,
xalqlar yarışında qabağa çıxıb.
Xalqların rəhimsiz yolkəsənləri,
“Maşallah!” – keçiblər bütün sədləri.

Daşları yazırlar, tez ötürürlər,
sonra qalxan tutub ox götürürlər.
Tapdığım tarixi sənəddir, – deyə,
yerə basdırırlar, – niyyətdir deyə.

Sitat gətirirlər, tarix yazırlar,
Alban dövlətinə sahib çıxırlar.
Danıb Azərbaycan ərazimizi,
keçib Kürümüzü, Arazımızı.

Yaşayaq, yaşadaq gərək tarixi,
qanıyla yazıbdı Babək tarixi.
Qan yuyula bilər, qan yerdə qalmaz,
tapmaca deyil ki! –
tarix yozulmaz.

Qonşu – biz görmüşük, qohumluq eylər,
bir imdada çatar, ya qulluq eylər.
Qonşu qonşusuna xəyanət etməz,
sən öz torpağını mənə ver! – deməz.

Ara qarışdırır ortada kimsə,
bayquş radiolar verib səs-səsə.
Bülbül bağçamızda oxuya bilmir,
kimdi tanıyıraq, o guya bilmir.

Tarix avam deyil, torpaq səbirsiz,
bizə düşmən çıxıb “dost” dediyimiz.
Tarixin gör hansı mərhələsində,
soyutma tərini yad kölgəsində.

1988

PERİKLİN FACİƏSİ

O bizə bəlli oldu
iki min il sonradan, –
tarixdəki düyünlər
açılır zaman-zaman.

Gərək sular axaydı,
durulaydı günbəgün,
böyük bir fəlakətin
üstünü açmaq üçün.

Heyranam bu sirrinə,
bu hökmünə dünyanın,
hər səhvi məktəb olur,
dərs olur qəhrəmanın.

Periklin düşmənləri
əlbir olur o zaman,
ona qəsd hazırlanır
öz əlilə sonradan.

Dostu Anaksaqorun
qətlinə fərman verir,
o, yoxdur Allah! – deyib,
Allahlara can verir.

Ən böyük filosofu
götürürlər aradan,
Perikl öz əlilə
zərbə alır arxadan.

Fidiy!
Böyük sənətkar
 küsüb çıxır şəhərdən,
 qızıl yoxa çıxıbdı
 guya yaradan zaman
 guya abidələrdən,
 o, nəhəng sütunları,
 özü satıb onları.

Dostuna hiddətlənir, –
 uşaqlıq yoldaşına,
 öz əlilə Periklin
 ölüm kəsilir ona.

Nə çağırır eşidir, nə duyur,
 nə dinləyir.

Hökmdar öz səhvini
 başə düşüb inləyir.

Növbədə Aspasiya!
Öz qadını, həyatı.
Bəli, karta qoyulur
 qadın müqəddəratı.

O, ərindən xəlvəti
guya idarə edir
 ordunu və dövləti.

Vəzifələr,
rütbələr,
mükafatlar da hətta
guya onun əlilə
 bölünür məmləkətdə.
Sarayda ağız-ağız
 yayılır bu səs-səda.
Bağışlamır hökmdar
üç övlad anasını,
 ər kimi göynəsə də.
Vətən də xain çıxır

Periklə, –
 qururlar
Periklin qurduğunu
Periklə uçurdurlar.
Beləcə təkləyirlər
 ən böyük sərkərdəni.
Nə yaxın dostu qalır,
 nə özü, nə vətəni.
Perikllər yetirir
qoca tarix dünyada.
Periklin faciəsi
 düşür arabir yada...

İTKİN DÜŞƏNLƏRİN YERİ BİLİNİR

*Xırda qəzetlərin birində
qərəzli yazılar oxudum.*

Müəllif

Zalım, ilan kimi dilin haçadı,
qoy əfi ilanlar qoynunda yatsın.
Boyun – bir qurulu dar ağacıdı,
as məni çiyindənən, bir şəhid artsın.

Bu qədər HƏRİSLİK,
bu qədər QƏRƏZ,
bu qədər İDDİA,
bu qədər İŞTAH,
bu qədər PAXILLIQ,
bu qədər MƏRƏZ,
bu qədər BƏDXAHLIQ
hardandı, Allah?!

Bığ yeri təzəcə tərləmiş əsgər
döyüşür, səngərin sirri bilinmir.
Siyahı dərc edir böyük qəzetlər,
itkin düşənlərin yeri bilinmir.

Gedir oğulları Azərbaycanın,
qışın soyuğu var, yayın atəşi.
Fikirdən, infarktdan həlak olanın
açılmır üstündə yaylım atəşi.

Mən kiməm –
bu yurdun bir vətəndaşı,
bir az ümidliyəm, bir az intizar.
Kürün qırağında bir mamır daşı,
ya da qəbristanda uçuq bir məzar.

Getmir ürəyimdən bu söz yarası,
gördüm,
yaranın da sızlar gözü var.
Nə hürən itlərdə ürək ağrısı,
nə çalan ilanda ürək özü var...

İyul 1993

* * *

“...Nəriman Həsənzadə dünyada gözəllik, nəciblik, zəriflik axtarır və bunları bəzən olmayan yerdə də görür, çünki gözəllik və zəriflik bu şairin sənət idealıdır. O yalnız bu ideal eşqinə yazıb-yaradır. Bax budur onun nəğmələrinin baş motivi.

N.Həsənzadənin şeirlərindən mən həmişə böyük həzz almışam. Onun şeirlərində həmişə ürək döyünür. Çünki oxucusu ilə o, ürək dilində danışır.

Ürəyin dili nədir?

Səmimiyyət!

Yalanın dili qışqırıq, gerçəyin dili hıçqırıqdır. İnsan heç vaxt öz hissini qışqıra-qışqıra deməz. Qışqırıq – nəyisə zorla sübut etmək qəsdidir. Şeir isə nəyisə sübut etmək üçün deyil, sadəcə olaraq yaşanan duyğunu, qəlbə sığmayan həyəcanı özü-özünə pıçıldamaq üçündür...

...Şair hökm verə bilməz, şair oxucu qarşısında süfrə kimi qəlbini açar. Deyər, mənə, belədir. Amma beləni elə deyər ki, sən ona inanmaya bilməzsən.

Əvvəl arzularla qızınan qəlbi,
sonra xatirələr üşüdür heyhat!

Məgər belə deyil? Kim bunun gerçəkliyinə şübhə edə bilər?

Mən Nərimanı şeirlərinin bax bu cəhətinə görə həmişə sevmişəm. Onun şeirləri həmişə məni isidib, həmişə düşündürüb, görə bilmədiklərimi mənə göstərər.

Bəxtiyar Vahabzadə.

“Bir az möhlət istəyirəm ömürdən”
kitabına ön sözdən, 1981

*Nə vaxt yetişirsə böyük sənətkar,
hər xalqın şöhrəti o vaxta düşür.*

*Agrilmayan
agrılara
salam var...*

(Canub həsrəti)

*Ayrılmadıq, ayırdılar,
ayırdılar, buyurdular.
Olduq bir can, iki bədən,
ay bir millət, iki vətən...*

TİKANLI MƏFTİLLƏR

“Təbriz günləri” silsiləsindən

Sərhəddə haray salır
ürək vətəndən ötrü.
Məndən qabaq çəkilib
bu sərhəd – məndən ötrü.

Tikan göyərrib Allah,
məftillərdə – kəşfə bax!
Harda düzəlib gəlir,
hansı el, hansı mərkəz?!
Kürəmizin belinə
dolasalar, tükənməz.

Gözə batır tikanlar,
Gəl, ey Babək, hardasan!
Can, məftilli vətənim,
tikanlı vətənim, can!!!

Torpaqları ayırmaq,
sərhəd çəkmək adəti! –
Mədəni millətlərin
budur qul təbiəti!

1991

TƏBRİZ

Hardasan, ustad Şəhriyar:
Təbrizə gəlib Bəxtiyar, –
özün pişvaza çıx, baba,
nəzir-niyaza çıx, baba,
tökülsün ellər-obalar,
neçə min insan Təbrizə.
Bakıdı mehman Təbrizə.

Yatıb oyana bilmirəm,
baxım hayana, bilmirəm.
Keçdim Arazdan, ay baba,
qaçdım Arazdan, ay baba!
Hələ inana bilmirəm,
mənəmmi qonaq Təbrizə,
qurban, ay Allah, Təbrizə.

Nə danışım, nə söyləyim,
qan çəkir məni, neyləyim.
Qurtar bu həsrətdən məni,
ayırma millətdən məni.
Torpağı öpüm, iyləyim,
qoy gedim-gəlim Təbrizə,
mənim gözəlim Təbrizə.

Nə gözəlsən, Təbriz qızı,
gördüm qara çadranızı,
buludda aysan, ey nigar!
Yel əssə, bulud dağılar,
həyat günəşə tamarzı,
dəymə beşiyim Təbrizə,
evim-eşiyim Təbrizə.

Ayrılmadıq, ayırdılar,
ayırdılar, buyurdular.
Olduq bir can, iki bədən,
ay bir millət, iki vətən,
bizi sözlə doyurdular.
Salam, Gəncədən Təbrizə,
vətəndən vətən Təbrizə.

Təbriz, may 1991

ŞƏHRİYAR

*Gənc qələm dostum Piruz Dilənçi
oğlunun adını Şəhriyar qoymuşdur.*

Müəllif

Salam Şəhriyara, ustada salam!
Şəhriyar dediyim bir ada salam!
Sirli-sehirliydi ulu təbiət,
deyirlər,
qeyb olub uçdu Şəhriyar.
Könüldən-könülə keçib nəhayət,
o taydan bu taya köçdü Şəhriyar.
Ruh idi, bədənə köçdü Şəhriyar,
Vətəndən Vətənə köçdü Şəhriyar.

Ana sevincin var, ey ata könlüm!
Arazmı qovuşdu axıb dənizə?
Burda Şəhriyarı beşikdə gördüm,
orda məqbərəsi sığmır Təbrizə.

Nə qədər doğmadı bu səs, o nəfəs,
o taylı, bu taylı bir diyar ilə.
Millət Şəhriyarsız yaşaya bilməz,
şeyrim təzələndi Şəhriyar ilə.

4 sentyabr 1991

KEÇDİM ARAZI

Keçdim Culfadakı dəmir körpüdən,
orda fars dayanıb, burda rus durur.
Qarşıda –
ikiyə bölünmüş vətən,
ortada –
bir Araz, bir namus durur.

Öpdü saçlarımı Təbriz küləyi,
zabit narazıydı, susurdu üzdə.
Sərhəddə – sərhəd dirəyi! –
tikanlı məftillər çatmırdı üstə.

Qoy Mayakovski sahilə gəlsin,
sübuta yetirsin dediyi sözü.
Sovet pasportuyla o fəxr eləsin, –
məndə nə həvəs var, daha nə dözüüm.

Yad demə, necə də doğmadı bu yer,
bir tüstü qalxırdı ocaq yerindən.
Dağlar bir-birinə söykəlib, şair,
insanlar ayrılıb biri-birindən.

Bəxtiyar yanımda fikirli, məhzun,
yenə əsəbiydi, yenə narazı.
Şəhriyarın yeri behiştlik olsun, -
onun adı ilə keçdik Arazı.

Bu tərəf "Şurəvi", o tərəf "İran",
bizim baxtımıza qəm yazdı fələk.
Yol keçdim – "Gülüstan" traktatından,
şairin "Gülüstan" əsərinədək!

1991

Yeni yazdığım "Leydi"
serisini qılın dostlarına
o Ruzarzu

Yunivesitet, 1962

SALAM, AZƏRBAYCAN

Heç yerdə görmədim düz bənövşəni.

Qurbani

Qərbi Azərbaycan, qərbinə qurban!
Şərqi Azərbaycan, şərqinə qurban!
Məlalına qurban, dərdinə qurban!
Bu tərəf Cənubdu, o tərəf Şimal, –
bir can neçə yerə bölünər, Allah!
Şimala, Cənuba üz tutub getsən,
yenə bir millətdi, yenə bir vətən.
Valilər ayırdı, rəislər ayırı,
nə qədər yaxınıq, nə qədər ayırı!

Analara qurban – oğul doğurlar,
oğullara qurban – şəhid olurlar.
Qatil! Sönməyəcək yanan alovlar,
gələcək bu günü salacaq yada.
Yer altda şəhidlər danışacaqlar,
yer üstə – şahidlər susdurulsa da.

Bizə zaman-zaman qəm-qubar verib,
mədəni millətlər nitq eləməsin.
Əllərə qırmızı bayraqlar verib,
əynimizə qara geyindirməsin.

Bir heykəl* gördüm mən, məğrur dururdu,
əli belindəydi, hökmü dilində.
Azadlıq sözünü unutdururdu,
Culfada, Arazın lap sahilində,
həmin o heykəldi, həmin o başdı,
Allah eləmişdik, adicə daşdı...

Mənim günümə düş, ayrılıq salan,
evdə mələr qalsın sənin də anan.
Kəssin qabağını yad keşikçilər,
suallar, cavablar salsın böhtana.
Öz içindən çıxan rəhbər işçilər
səni tanımasın, qal yana-yana.

Əlin beldə olsun, gözün çörəkdə,
sərvətin hərraca qoyulsun belə.
Keçsin yarı ömrün iməcilikdə,
qazancın axırda puç olsun belə.
Ürəyin doyunca sevinməsin heç,
tabut al,
ordudan oğul yerinə.
Sən də Şəhid əkib, yas paltarı biç,
torpağa dən səpsən –
taxıl yerinə.

Salam, Azərbaycan, qərbinə qurban!
Salam, Azərbaycan, şərqinə qurban!
Məlalına qurban, dərdinə qurban...

Tabriz, may 1991

*Şair Culfada Lenin heykəlinə işarə edir (*red.*)

OXU MƏNİ

Məndən kitab istəyirdi
mehmanxana xidmətçisi.
Təmizliyin,
səliqənin gözətçisi.
Bir əlində əski vardı,
o birində süpürgəsi.
Şəhriyarın qonağısız
yəqin, Ağa!
Xoş gəlibsiz bu torpağa...
Çadrasına bürünərək
gizlənirdi,
hissim, duyğum süslənirdi.
Necə verim mən kitabı? –
Allah bilir
keçirdiyim bu əzabı.
Dilimiz bir,
dinimiz bir,
tariximiz birdi, anam.
Bu bir olan sirdi, anam.
Bir torpaqda iki vətən, –
biri mənəm, biri sənsən.
Mən “əski”dən bixəbərəm,

sən "kiril" dən.
Unudulub Quranımız,
qədim Novruz bayramımız,
namazımız,
orucumuz.
Nə vədimiz qurtarıbdı,
nə borcumuz.
Oxu məni, –
yerişimdən,
duruşumdan oxu məni.
Mən təpədən dırnağacan
əlifbayam, oxu məni.
Mən rusların içindəki
müsəlmanam, oxu məni.

1991

AC DOLANNAM BURDA NAHAR VAXTIMI

Qoca Təbriz...
necə əziz, möhtərəm!
Ağ saçımı
ağ saçına sürtərəm.
Dəymə mənə,
Təbrizdə birtəhərəm, –
mən ağlasam,
sil gözümlün yaşını.
Qorqud babam,
Oğuz tayfam, soyköküm,
Şəhriyarın
məzarına diz çöküm.
Heç bilmirəm –
burda kimə dil töküm,
ikicə gün
artıralar vaxtımı,
ac dolannam
burda nahar vaxtımı...

Təbriz, may 1991

QARDAŞ

Bir yerdə “bəy” oldum, bir yerdə “ağa”
gördüm İstanbulu, Təbrizi, qardaş.
Öllük məzarımız çökər torpağa, –
ayrılıq ayırmaz ta bizi, qardaş.

Səsimiz o dağdan bu dağa düşməz,
başdakı yerimiz ayağa düşməz.
Millət bir olmasa, belə öpüşməz,
Siz bizi çağırın, biz sizi, qardaş.
Əlifba ayırdı, Araz ayırdı,
Araz üstə saldat, sərbaz ayırdı.
Başımıza dəyən qapaz ayırdı,
artdıqca görüşmək həvəsi, qardaş.

Təbrizi mən Gəncəsayaq bilmişəm,
Mərəndi görəndə Qazax bilmişəm.
Ən yaxın yerləri uzaq bilmişəm,
bir at mənziliymiş yol-izi, qardaş.

Doyunca baxıram, doya bilmirəm,
əlini əlimdən qoya bilmirəm.
Nədir bu dünyada dünya, bilmirəm,
Nədir bu zülümün çarəsi, qardaş?

SÜRÜCÜ

Sürücü Ağayi Rzaya

Culfaya çatmamış saxla, ay Rza,
belə yeyin sürmə, daha az qalıb.
Bu taydan baxım mən dərdli Araza,
o taydan baxmaqdan gözüm saralıb.

Heç bələd olmadım mən yola-izə,
Nə vaxt dönəcəyəm bir də, ya qismət.
Gələndə həsrətlə gəldim Təbrizə,
gedirəm, ay Rza,
yənə də həsrət.

Maşının qırılıb yolda qalaydı,
bir az ləngiyəydin bu gün, ay Rza.
El kəsib yolunu namaz qılaydı,
namaz qılmayıbsan öziün, ay Rza.

Yel əsir bahardan üzü payıza,
sərhədə tələsik aparma məni.
Bir əlim Təbrizdən tutub, ay Rza,
bir əlim Mərənddən...
qoparma məni!

MƏN SU GƏTİRDİM

*Mən öz qardaşıma mehman gələndə
bir qələm, bir dəftər, bir can gətirdim.*

Əli TUDƏ

Təbrizdən şairə gətirdiyim su,
Bakıda bir ovuc göz yaşı oldu.
Xəyal qanadlanıb keçdi Arazı.
yeridi, yüyürdü çay sahilincə.
Ömrümdə nə belə –
suya tamarzı,
nə belə su içən görmüşdüm öncə.

Mən su gətirmişdim, od içdi şair,
yandı Kərəm kimi kirpiyində yaş.
Gör harda görüşdü –
“iki mühacir”, –
su oda dönmüşdü, od suya, qardaş.

Şimalla Cənubu görüşdürürdüm,
yollar açıq idi, illər qol-boyun.
Vahid Azərbaycan! –
səni görürdüm, –
Tanrım, hökmünə bax bir içim suyun!

Yatan hisslərini nəydi oyadan,
bulaqlar Təbrizdə çağladı səssiz.
Gül də gətirəydim gərək o Taydan,
torpağın ətrini alaydı səssiz.

Şair "oxay" deyib,
"can" deyib içdi,
mənə cansağlığı diləyən şair.
Suyu da gül kimi iyləyib içdi,
vətən, vətən deyə mələyən şair.

Bir zaman quş kimi qol-qanad açdı,
içində qovrulub bişən şairim.
Vətəndən qovdular,
vətənə qaçdı,
"qürbətdən-qürbətə" düşən şairim.

Əlindən tutanlar çıxdı əlindən,
dediyi şüarlar uçdu dilindən.
Sancdığı bayraqlar düşdü yerindən.
can deyib canından keçən şairim.

Yansın ürəyimiz qoy birər-birər,
günəş doğan yerdə yanır üfüqlər.
Üçrəngli bayraqla bəzəndi səhər,
xeyirə açılısın gecən, şairim.

6 fevral 1991

SALAM VAR

Vətənimdən vətənimə gəlmişəm,
Şəhriyardan Şəhriyara salam var.
Qohum-qardaş ayrı düşüb yüz ildi,
dostdan dosta, yardan yara salam var

Allah, Allah, bu dünya
birtəhərdir,
təbrizlinin dili baldı, şəkərdi.
Təbriz deyib nənəm ağı çəkərdi,
ağılardan-ağılara salam var.

Yer dindirir, burda yerə nə deyim,
Baxa-baxa, görə-görə nə deyim?
Şəhidlərdən-şəhidlərə nə deyim? –
Ayrılmayan
ayrılara salam var.

Təbriz, may 1991

TUTUBDU

(Lövhələr)

Eynal-Zeynal dağı bir silsilədi,
Təbriz –
 ətəyində qərar tutubdu.
Döşü tala-tala yanıb dağların
ovcun içi kimi qabar tutubdu.

Cavanlar bığ qoyur, saqqal saxlayır,
qızlar çadra örtür, örpək bağlayır.
Qohum qohumunu tapıb ağlayır,
neyləsin, ürəyi qubar tutubdu.

Bir dehqan
 xiyarı yemişə qatıb,
bir araba üstə bir bostan satıb.
Yorulub, asfaltın üstündə yatıb,
üstə – kölgəsini çinar tutubdu.

Seçilir hər yerdə dövlətli, kasıb,
tale qismətini alnına yazıb.
Qurani-Kərimi bağrına basıb
təsbehi əlində qəmxar tutubdu.

El gölü, Göy məscid, Təbriz yaylası,
orda Kürü gəzdim, burda Arazı.
Sənə canım qurban, ay Ərk qalası! –
sənin dörd yanını hasar tutubdu.

GÖRDÜM

Bakıda açıldı Culfanın yolu,
keçirmiş Naxçıvan yolunun üstən.
Təzədən qol çəkdi bir vətən oğlu, –
şahların,
çarların qolunun üstən.

Açar əvəziydi qələm əlində,
bir açar yüz paslı qıfıla düşdü.
Yol açmaq – gör harda onun bəxtinə,
yol kəsmək – qəddara, qafilə düşdü.

Ustad Şəhriyarın iliydi, qardaş,
görüşdük millətlə...
qurban Təbrizə!
Üzümүздə gülüş, gözümүздə yaş,
yas da sevinc qədər doğmaydı bizə.

Gərildi məftillər, əsdi dirəklər,
görüb öz-özünü mat qaldı vətən.
Bir imza hökmüylə – qalxan küləklər,
bir imza hökmüylə – yatdı yenidən.

Pozulsun
Türkmənçay müqaviləsi,
nə hücum, nə qırğın, nə bir dərd olsun.
Təzə “gediş-gəliş” müqaviləsi
onun qol çəkdiyi ilk sənəd olsun.

Ağardı saçların, ey ana torpaq!
illərlə çəkdiyin əzabı gördüm.
Topların yazdığı fərmana bir vaxt,
qələmin verdiyi cavabı gördüm...

DEYİN

Tək canım hamuza qurban...

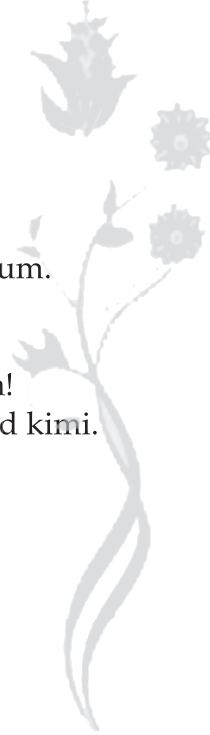
M.Şəhriyar

Ay ellər, odlandı sinəm,
yar sözünü yara deyin.
Mən bir xəbər eşitmişəm, –
diyardan-diyara deyin.
Çayoğlunu haraylayın,
Əli – ixtiyara deyin.
Tapın Hüseyn Düzgünü,
Rəhimə, Vüqara deyin.
İnandım “Gələcək gün”ə,
indidən onlara deyin.
Səsimə Mədinə, Balaş,
səs verib cavab eşidir.
O tayda Savalan dinir,
bu tayda Söhrab eşidir.
Sağ olsun Abbas Zamanov, –
iş görüb “savab” eşidir.
Dindirin Əli Tudəni
başqa haqq-hesab eşidir.
Qarışıb İran körfəzi,
rədd olsun əğyara deyin.
Var olsun Təbriz gözəli,
çiynində silah görürəm.
Gör necə dəyişdi İran,
nə savak, nə şah görürəm.

Dünya tamaşa dünyası
ekranda dünya görürəm.
Maşallah, Şəhriyar baba,
mən səni gümrah görürəm.
Canını qurban deyənə
yalvara-yalvara deyin.
Mərd oğul qalxdı kürsüyə,
dilində hallandı Araz.
Araz iki sahiliylə
bizə bir ünvandı, Araz!
Arazdan guya yol keçir,
körpüsü peşmandı Araz!
Bir adın Məmməd Arazdı,
bir adın Nərmandı, Araz!
Burda Süleyman Rüstəmə,
orda Şəhriyara deyin.

BARI

Sinəmə elə bil odlar ələndi,
gördüm Astaradan o tayı, dostum.
Dilimin ucunda söz gilələndi,–
içimin fəryadı, harayı, dostum.
Aman, a tikanlı məftillər, aman!
Sərhəd görməmişdim bu sərhəd kimi.
Yüz əlli il keçir indi o vaxtdan,
barı bir dirəyin
çürümədimi?!

VƏTƏN QALIR YADİGAR

Tədqiqatçıların dediyinə görə, Azərbaycan şairi Seyid Səlməsi düşmənlərlə döyüşə getməzdən qabaq barmağına anasının brilyant üzüyünü taxır. Deyir – sağ qalsam, qaytararam, ölsəm, düşməni qoy onu görsün, deməsin ki, ehtiyacdan döyüşürəm. Bilsin ki, vətən qeyrəti üstə ölümə getmişəm.

Müəllif

İlk ana laylasından –
vəsiyyət gününədək
çətin yol keçir insan.
Canından keçdi şair,
tarix oldu hünəri.
Mən şahid çağırıram
var səsimlə
bəşəri.
Mən yazdım Afrikadan,
Vyetnamdan, Kubadan.
İlham verdi ruhuma
neçə şanlı qəhrəman.
Harda səngər quruldu,
töküldü insan qanı, –
orda oldu həmişə
şairin yarı canı.
Lakin üzr istəyirəm,
şair Səlməsi, səndən.
Tanımadım səni mən,
Tanıtmadım səni mən.
Nə bir nəğmə oxundu,

Adına, nə də şeirim.
Tanıdanı, vaxt oldu
tanımadıq, şairim.
Gecikdik hələ bəzən,
vaxtı var deyə-deyə.
Qəhrəmanın, şairin
könlünü oxşamağa,
ya nazını çəkməyə.
Görünür,
Hələ bəzən –
Hünər istəyir, hünər,
başa sığal çəkmək də
Fikir söyləmək qədər.
Tarixi yazanlara
şairi nişan verin.
Şahla döyüşdə dedi
şah sözünü
bu Yerin.
Burda Azərbaycanın
adı var, ünvanı var.
İndi gördüm,
sözün də
insan kimi qanı var.
Kimidən bir abidə,
kimidən söz, ya şəkil
nişan qalır dünyada,
vətən qalır dünyada...

1978

HASAR

Hansı qapıdan girdim,
divarda qoç Koroğlu,
yanında Qaçaq Nəbi.
Hansı türkdən soruşdum,
zindanda yatıb, – dedi.

– Nadir şah kim olub?
– Türk.
– Fətəli şah?
– O da türk.
– Şah İsmayıl, şah Abbas,
– Nəsrəddin şah, ya Qacar?–
– bütün bu sülalələr?
– Türkdü, türkdü,– dedilər.

– Türklər kimdi?
– Müsəlman.
– Farslar kimdi?
– Müsəlman.
– İran kimindi, İran?
– İran, fəqət farsların.
Dünyaya boylan, oğlum,
içindən bu hasarın.

Tehran, 1993

SƏRHƏD VƏ ÜRƏK

*Bir uçaydım bu çırpınan yeliynən,
Bağlaşıydım dağdan aşan seliynən,
Ağlaşıydım ayrı düşən eliyənən,
Bir görəydim, ayrılığı kim saldı,
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı...*

Şəhriyar

O taya baxıram... Təbriz hardadı,
bu dağın havası o dağlardadı.
Ayrılan kəndlərin adı da birdi,
ayırlan suların dadı da birdi.

Təbriz bir ağsaçlı anamdı mənim,
anamın üzünü göstərin mənə.
Təbriz – qarasaçlı sonamdı mənim,
sonamın hüsnünü göstərin mənə.
Tarixdə mənim də bir vaxtım olub,
həmən qoca Təbriz paytaxtım olub.

Bu da bir tarixdi, gəlib bu axşam,
Təbrizi o taydan haraylayıram.
Birdi bu millətin dərdi, möhnəti,
birdi əzəl gündən bu duz, bu çörək.
Baxıram könlümdə o tay həsrəti,
sərhəd ayırsa da,
ayrılmaz ürək.

Araz qırağı, sentyabr 1959

SÖYÜD

Hüseyn İbrahimova

*Yenə Təbriz sözü gəldi dilimə,
babam Xətayinin şəhəridir o.
Qurşayın Arazı mənim belimə,
Tomrisin açılmış kəməridir o.*

Araz qırağında, küləkli gündə,
mən bir söyüd gördüm çayın üstündə.
Dağılmış saçını gah yel yolurdu,
gah da ki tikanlı məftil yolurdu.
Əyilib o tayı öpürdü söyüd,
əyilib bu tayı öpürdü söyüd.
Saçını o taya səpirdi söyüd,
saçını bu taya səpirdi söyüd.

Yüz belə küləklər əsib üstündən,
birdi bahar ona, birdi qış ona.
Sərhəddə bitdiyi birinci gündən
tikanlı məftillər sarınmış ona.
Söyüd bitdiyinə peşiman olmuş,
söyüdü görənlər pərişan olmuş.
Söyüdüm, əyilib o tayı öpdün,

gətir saçlarından öpüm, söyüdüm.
Söyüdüm, saçını bu taya səpdin,
saçına gül-çiçək səpim, söyüdüm.

Fikrə qərq olduğum sərhəd boyunda,
sərhədsiz göründü dünya gözümə.
Əsr yarım keçdi bu bircə anda,
külək toz-torpağı çırpdı üzümə.
Sandım ki, yel əsir əsr yarımdı,
söyüdüün saçları öz saçlarımdı.
Dondu damarımın elə bil qanı,
demə, qanunlara mən qulaq asdım.
Bölmədim, bölünmüş Azərbaycanı,
söyüdlə birlikdə bağrıma basdım.

Culfa, Araz qırağı, 1962

**TEHRANDA
AZƏRBAYCAN SƏFİRLİYİ,
ÜÇRƏNGLİ BAYRAĞIMIZ**

Səni qaldıranacan,
can verdik, nə qədər can.
Məzar-məzar gətirdik,
səngər-səngər ötürdük.
Belimizə bağladığ,
qoynumuzda saxladığ.
–Bir kərə qalxan bayraq
bir daha enməz,– dedik.
Millətin andıydı bu,
bu andı dinməz dedik.
Bir bayraq qalxsın deyə,
milyon əl qalxdı göyə.
O gün göründü vətən
dünyanın hər yerindən.
Görmədi bu günləri
Qarabağ şəhidləri,
Səttarxan, Məmmədəmin
Bu da sənin taleyin.
Allah, Allah bu bina,

bu binada bu bayraq
necə əzizdir, Allah!
Tərcümə olunacaq
rusun, farsın dilləri,
sərhəd boyu ləkələr.
Bu bayrağın dilində
danışacaq ölkələr.
Tehran...
bizim səfirlik!–
dünya mənə sirr gəlir.
Qalx ayağa, şairim,
görüşə səfir gəlir!

Fevral 1993

ÇADRALI QIZLAR

Örpək bağladılar sərhəddə, baba!
işığı zülmətə dəyişdi qızlar.
Gün elə yandırdı Məşhəddə, baba,
Görüb qayıtdılar “behişti” qızlar.

Bu Tayda çadraya meydan oxudu,
o Tayda çadraya bürünən qızlar.
Nazı, nəzakəti, eşqi, ülfəti
Nigardan, Həcərdən öyrənən qızlar.

Məscidlər torpağı bəzəyirdilər,
biz qədəm basmışdıq əhd-peyman üstə.
Gəndən – pinqvinə bənzəyirdilər
çadralı qadınlar dikdaban üstə.

Qohumlar tapışıb qovuşurdular,
tanınmaz olmuşdu, yadıydı qızlar.
Susub bir-birinə baxışırıdılar,
gizli fəryadıydı, “dadıydı” qızlar.

Məni bağışlasın ulu Şəhriyar,
qopardım yaramın közünü, ustad.
Millət anasıdır bizim analar,
o kimdən gizlədir, özünü, ustad?!

O, sənə süd verdi döşündən, şair!

ana övladına yad ola bilməz.

Biz iki torpağıq,

bir vətən, şair! –

böyük Azərbaycan

kiçilə bilməz!

Bir Bakı qızıyla Təbriz qızını

Tanıya bilmədim Danışqahda* mən.

Çadra birləşdirir,

sərhəd ayırır,

ədalət bu isə, neyləsin vətən?!

Təbriz, 1990

*Təbriz Universiteti (red.)

ƏZİZİM

Məhəbbəti satın alır pul verən,
Məhəbbətə can verənin əlindən.

*İrandan, Türkiyədən gələn bina-
mus "qardaşlarımız" qadınları şir-
nikləndirməklə gün keçirirlər.*

Müəllif

İnsaf elə, məhəbbətdən az danış,
yeni sevdan mübarəkdi, əzizim.
El sözüdü: əyri otur, düz danış,
dost arası düz gərəkdi, əzizim.
Deməməyin nə deməkdi, əzizim?!

Yad ellərə dəvət edir filankəs,
sevən kimdi, sevilən kim, bilinməz.
Ağ köynəyə ləkə düşsə, silinməz,
yeri qalsa, o da pisdi əzizim,
gedən gedir, qalan izdi, əzizim.

İndi zaman dəyişibdi doğrudan,
bilmirsən kim uduzandı, kim udan?
Oyansan da bu yatdığı yuxudan,
daha gecdi, sən xumarsan, əzizim,
yuxulardan nə umarsan, əzizim?

Məhəbbəti satın alır pul verən,
məhəbbətə can verənin əlindən.
Səndən ötrü nə məhəbbət, nə vətən?
vətənsizsən vətəndə sən, əzizim,
cəbhədədir indi vətən, əzizim.

Bizim qızlar papaq qoyub başına,
kəklik kimi yatır qaya qaşına.
Körpələrin tökülən göz yaşına,
dözə-dözə döyüşürük, əzizim,
dərdimizi bölüşürük, əzizim.

Qazan orda, bəzən orda, gəz orda,
kimə kəniz olacaqsan bəs orda?!
Əhd-peyman bağla orda, kəs orda,
bundan sonra fərqi nədir, əzizim,
arifə bir işarədir, əzizim.

Bəsdi şair, rəhmin gəlsin özünə,
qızın doğma ocağına, közünə.
Göz həkimi baxsın özgə gözünə,
birləşməmiş ayrılırıq, əzizim,
tanıdılar, tanıyıırıq, əzizim.

30 aprel 1992

SƏS VER BAKIYA, TƏBRİZ

Sənə qurban, Azərbaycan,
özün özünə qənimsən.
Baxma mənə yad gözüylə,
mən səninem, sən mənimsən.

Sən pələngsən, Azərbaycan,
tülkülərdi yanın-yörən.
Tanıyıbdı onlar səni,
bir az da sən tanı, öyrən.

Layla çalıb yatızdırır,
düşmənlərin axşam-səhər.
Millət qalıb ayaq altda,
yata bilməz qoç igidlər.

Tarix səndə, zəka səndə,
var səndədi, dövlət səndə.
Ən qədim dağlar, dərələr,
ad səndədi, hörmət səndə.

Yadda saxla sözümü,
unutmasın nəsillər.
Məğrur millət döyüşər,
məzlum millət əzilər.

Öyrən nifrət etməyi,
gör o nədən başlayır.
Bəlkə, milləti sevmək
bu nifrətdən başlayır?!

Qulaq asma natiqə,
yatızdırır, sən ayıl.
Adı sənin olsa da,
dili səninki deyil.

Danır o səni, məni,
üzündə qara ləkə.
Azərbaycan var, oğlum,
yeddi milyon bir ölkə!

Neçə ki əldə silah,
başda ağıl var, oğlum;
vuruşsun millət gərək,
yoxsa yox olar, oğlum.

Yoxsa öz torpağında
bu millət günüqara,—
xörək paylayan olar
bu fars qurumsaqlara.

Çay dəmləyən, aş süzən,
söz aparıb-gətirən,
mən varam deyə-deyə,
mənliyini itirən,
özgənin tarixiylə
fəxr eləyən şərəfsiz.
Vuruşur şanlı Bakı,
SƏS VER BAKIYA, TƏBRİZ!

Tehran, 13 fevral 1993

AZƏROĞLU

Səndən ötrü çəkilib
o sərhəd dirəkləri,
məftillər, Azəroğlu.
Necə narın şumlanıb
o ləklər, Azəroğlu.
Səndən ötrü qoyulub
sərhədçi butkaları,
o gur işıq selləri,
o xətlər, Azəroğlu.
Sahillər dayanıbdı
səndən ötrü üz-üzə,
Birdən kefin istəyər
adlayarsan o üzə;
birdən külək olarsan,
tikanlı məftilləri
keçərsən, Azəroğlu.
Arazı ovuc-ovuc
içərsən, Azəroğlu.
Sən nə qorxulu düşmən,
nə böyük qəhrəmansan.
Sən axı sadə, həlim,
sən axı mehribansan,

şairsən, Azəroğlu.
Niyə qorxuya düşüb
bu qədər yağı səndən?
Sərhəddin dirəkləri,
məftili özgədəndi,
daşı-torpağı səndən.
Biz haraya daşıyaq
bu daşı, Azəroğlu?
Qatar gedir, hardasan,
qardaşım, Azəroğlu.

ÇÖL HACİLEYLƏYƏ VERİLMƏLİDİ

Məni bir oxucu saxlayıb deyir:
bir söz ürəyimi deşir, ay şair.
Niyə məhəbbətdən yazdığın şeir,
kitabın sonuna düşür, ay şair?!

Təkcə mən demirəm bu sözü yalnız,
bir güllə,
 çiçəklə bağça-bağ olmur.
Niyə ictimai mövzularınız
elə köhnəlib ki, oxumaq olmur.

Keçdi görüşünüz dağda, aranda,
nə suya düşdünüz, nə oda, şair.
Məhəmməd Biriya* öldü İranda,
yada salmadınız Bakıda, şair.
Hamınız yazanda Təbriz dediniz,
Təbriz bombalandı, heç dinmədiniz.

Çox çəkdi zamanın bu qafiləsi,
zamanı hərləyə-hərləyə, şair.
Ayırdı "Türkmənçay müqaviləsi",
necə,
 ümid varmı birliyə, şair?

* Cənubi Azərbaycan şairi (red.)

Bizi qoymasınlar naşı yerinə,
görünür əyri də, düz də, ay şair.
Yuxarı–

vəzifə sahiblərinə
siz də əl çaldınız, biz də, ay şair.

Torpağı əkəndə, biçəndə belə,
Xalqla da məsləhət görülməliydi.
Torpaq – qarışqaya, meşə – bülbülə,
çöl – hacıleyləyə verilməliydi.

Namus var, həya var... kimsə unudub,
xəcalət çəkirik, ayıbdı, şair.
Yerlibaz xadimlər, vəzifə tutub,
milləti bölməyin, hayıfdı, şair.

Bu söhbət şairə etibarıydı,
həb kimi udurdum hər acı sözü.
Mənim ürəyimin ağrılarıydı
bu gün eşitdiyim oxucu sözü.

SAATLIDA KÖRPÜ VAR

Saatlıda körpü var,
Xan Arazın körpüsü!
Siz, ey şahid qayalar,
Eşit bizi, gör bizi!

Düşündükcə gözümdə
Elə bil şimşək çaxır.
Araz özü-özündən
Necə xəbərsiz axır!

“Araz axır, lil axır”,
Araz çağlayır, axır.
Araz öz sahilində
Məni saxlayır, axır!

Başqadı burda sahil:
Yoxdu tikanlı məftil,
Narın şumlanan torpaq,
Yoxdu,

neçə ay qabaq
Cəbrayılда gördüyüm
Avtomatlı o əsgər.
Yoxdu

köks ötürdüyüm,
Sıxıldığım o səhər!
Keçdim dəmir körpüdən,
“Dayan” demədi heç kim,
Kaş beləcə keçəydim
Arazı hər yerdə mən,
Kaş beləcə keçəydim!

ŞAİR ƏLİ TUDƏ İLƏ EYVANDA SÖHBƏT

Bomba düşür Təbrizə,
Bağdaddan raket yağır
 bizim taleyimizə.
Səttarxanın dilində
haray çəkir analar,
 uçur evlər, binalar,
 min ilə tikilənlər.
Təbriz– qədim bir şəhər.
Ən qədim tağlar orda.
Ağkəmərli* ordadı,
 ustad Şəhriyar orda.
Bomba düşür Təbrizə,
 çatdırın bu xəbəri
 hardadı: Şah İsmayıl,
Səttarxan, Pişəvəri.
Arazın bu tayından
 o tayına on addım.
İmdada necə çatım?!
Necəsən Əli Tudə? –
 buzamı döndü çayın?
Nədir gizli harayın.
Taleyimiz ayrıldı,
 eyvanımız yan-yana.
Hayıf Təbrizə, Əli,
 hayıf, Azərbaycana.
Öz xalqının içində
 sən siyasi mühacir.

*Şair Aqşin Ağkəmərli (red.)

Ürək hardan su içir?!
Sən başqa bir ölkənin
 siyasi vətəndaşı.
Di gəl bu dərdi daşı!
Nahaq tərk etdin o vaxt
 səngəri, Əli Tudə.
Nahaq keçdin Arazı
 sən bəri, Əli Tudə.
Sən atdın yarıyolda
 o silahı, səngəri.
Öldürdün, Əli Tudə,
 şairdə bir əsgəri.
Bomba düşür Təbrizə,
 bizim taleyimizə,
Nyu-Yorka düşsəydi,
Ya uzaq Mozambikə—
 o gün həmrəy olardıq,
Burdan səs qaldırardıq,
 bir xeyriyyə fondu da
 yaradardıq əlüstü.
Siyasi rəngi düzdü!
Beynəl-
 miləl-
 çilərək.
Xalqların taleyinə
 laqeyd qala bilərik?!
Öz xalqımız necə bəs,
torpağımız necə bəs?!
Özgə bizə söz deməz.
Özümüzə mərhəbə!
Bomba düşür Təbrizə
Haray Şəhriyar baba!

24 iyun 1988

İSTİQLAL LAYLASI

Otuzillik qonşum şair Əli Tudənin ölümündən sonra dünyaya bir oğul nəvəsi gəldi. Bir axşam divarın o tərəfində körpə ağlayırdı, dözməyib mən də divarın bu tərəfində ağladım. Şeiri də bu əhvali-ruhiyyə ilə gəlinin dililə yazdım.

Müəllif

Şirin balam, körpə quzum, Əli Tudə,
Ay işığım, Dan ulduzum, Əli Tudə,
yum gözünü, yat yorğunum,
yuxusuzum, Əli Tudə.

Sən Arazı keçən gündən yuxusuzsan,
taleyi buz, yatağı buz, yeri buzsan.
Sən səngəri verən gündən yaralısən,
anasızsan, ana deyib ağlayırsan.

O tay vətən, Bu tay vətən, Araz vətən,
vətənsizlər deyirdilər – vətənsizsən.
İran sənə qənim ikən, deyirdilər – iranlısan,
bu sözdən də yaralısən.

Baba, sısqə istedadlar səni dandı,
sərəncamla ad qazandı, Xiyabanda yer qazandı.
Əyilənlər qabağında əyilmədin,
şah sözünü şah yurdunda şaha dedin.
“Gülüstan”ın, “Türkmənçay”ın,
“İyirmi bir Azər”in də,
ağrısını necə çəkdin şairim, hər əsərində?

Mən Arazı lent eləyib
beşiyinə bağlamışam,
Savalanın nəfəsini nəfəsindən qoxlamışam.
Mən Təbrizi rəsm etdirib evimizə gətirmişəm,
orda bitən çiçəkləri mən dibçəkdə bitirmişəm.
Mən gəlninəm, mən ananam, Əli Tudə,
sənsən oğlum, qayınatam, Əli Tudə.
Mən bir əsgər anasıyam, Əli Tudə,
səndən ötrü nigaranam, Əli Tudə,
istiqlaldı mənim laylam, Əli Tudə.

Laylamızın dəyişilsin ruhu gərək,
səngərlərdə itənləri biz beşikdə tapa bilək.
Yat desəm də, oyadıram səndə səni,
neçə yerə bölübdülər bir ölkəni:
Təbriz qolun, Şuşa qolun, Dərbənd qolun,
Sənə qurban, sərhəd olub sağın-solun.
Azərbaycan deyəndə mən,
sən qalxasan gərək, oğlum,
Azərbaycan səngərindən.
İstəyirəm böyüyəsən, boy atasan,
Əli Tudə səngərində sən yatasan.
Şirin balam, körpə quzum, Əli Tudə,
Ay işığım, Dan ulduzum, Əli Tudə,
yum gözünü, yat yorğunum,
yuxusuzum, Əli Tudə.

22 oktyabr 2001

“İRAN ŞAHI”NA MƏKTUB

Mən dəmir yol fəhləsinin
oğluyam, şah!
Ürəyimə dünya boyda
bir mərhəmət
verib Allah.
Mən heç kəsin kədərinə
şad olmadım,
şərik oldum mən əksinə,
yad olmadım.
Ancaq sənə pis gününü
gözləyirdim,
mən deyirdim
gün olacaq,—
şaha da toy tutulacaq.
Amma indi sən nə şahsan,
nə hökmdar.
Səni İran torpağından
qoyladılar.
Tüfənglə yox,
tanklarla yox,
tüpürcəklə,
anaların qarğıışıyla,
oğulların çağırışıyla,

qadınların çadrasıyla,
laylay deyən dillər ilə,
təsbeh tutan əllər ilə!
Firdovsinin vətənindən
qovuldun sən.

Yer üstündə nə bir yer var,
nə bir ada,—
yaşayasan indi orda.
Yer altda da yoxdu yerin,
yer altında pak ruhu var
Azərlərin,
Ruzbehlərin,
öldürdüyün, asdırdığın
igidlərin.

Saflıq sevir torpaq fəqət,
qismətinə bir məzar da
düşmədi heç,
əlahəzrət!

Mən ədalət qanununa
inanıram
bu illərin.

Axırını belə gördüm
şöhrətpərəst qatillərin.
Xaricdə də mühacirlər,
sən qovduğun didərginlər
səni görər,
səni didər.

Qorxuludur mühacirət.
Bu dünya borc dünyasıdı,
sən bilmədin,
əlahəzrət!

ÇADRA

Durmusan qarşımda dinməz-söyləməz,
niyə çadralısan, nədir o yaşmaq?
Bu gün öz haqqını istəyir hər kəs,
sənin əvəzinə kim danışacaq?!

Bir də, hansı qızdan, hansı gəлиндən,
ya hansı qadından əskiksən axı?!
Dünyanın də, hansı bir gözəлиндən
aşağı tutmuşam səni, mən axı?!

Danış, heç olmasa, söz kəsək barı,
götür yaşmağı da, iki kəlmə din.
Düzdü, mən sevmirəm qışqıranları,
susmağın qulağı batırır sənin.

Mənim ürəyimdə odlar qalandı,
nə Araz söndürər onu, nə də Kür.
Neyləyim, kor olsun gözləri yadın,
yaxşı bax... sənin ki gözlərin görür.

Nəzər sal qəhrəman qızlara bir dəm,
biri tələbədi, biri həkimdi.
Yaşmaq tutan sənsən, utanan mənəm,
Bizə bilirsənmi, gülən o kimdi?!

Sən məndən yaşınma, mənim əzizim,
eşidən qınayar, görən nə deyər?!
Milli adətimiz deyil o bizim,
tufəng asmadımı çiyinə Həcər?!

Kərəmlər böyüdüb bizim analar,
səngərdə yatmışdı dar ayaqda da.
Kişidən geridə qalmamış onlar, –
qılınc oynatmaqda, at çapmaqda da.

Dilində, qəlbində qisas, intiqam,
o çöllərə düşdü, sən kürsüyə keç.
Adam da diriylən, ay mənim anam,
kəfəni özüylə gəzdirərmə heç?

Tehran, 1963

NİFRƏTİN HARDADI

Mədinə Gülgünə

İmkanım olsaydı bircə an azı,
deyərdim, inan ki, qatar dayansın.
Deyərdim, qurusun suyu Arazın,
məftilli dirəklər od tutub yansın.

Nə qədər tanışdı bu kədər, bu qəm,
anam çox ağladı sinə dolusu.
Sənin gözlərində kin istəyirəm,
qəzəb istəyirəm, sözün doğrusu.

Nifrətin hardadı...

yad bunu deməz,
qorxuram könlümdən keçən düz ola-
qorxuram, dərdinə sevinən bir kəs,
sonra göz yaşına gülən göz ola...

Araz boyu, qatarda, 1968

SÖHRAB*

Yenə çalxalanır İran körfəzi,
yenə nümayiş var Tehranda, Söhrab.
Bizim yanımızda adiləşirsən,
Öz yerin görünür İranda, Söhrab.

Xalq qalxıb ayağa azadlıq deyə,
nə yerə sığışır, nə də ki göyə.
Özüm də bilmirəm, hər dəfə niyə
səni axtarıram ekranda, Söhrab.

Bizim qadınlardı keşikdə duran,
şahın heykəlini yıxıb uçuran.
Başında çadra var, əlində Quran,
çadra da vuruşur, Quran da, Söhrab.

Bizə yadigarsan Pişəvəridən,
yenə döyüşlərə səsləyir vətən.
Mənim gözüm qalıb sənə sinəndən
hələ almadığın yaranda, Söhrab.

Əbədi quruyub gözümlün yaşı,
göstər məzarını, yatım yanaşı.
Sənə heykəl düşür, mənə başdaşı
bizim sıramızda duranda, Söhrab.

1976

*Şairlə görüş axşamı yazılmışdır və orada oxunmuşdur (*red.*)

BƏHMƏN

Azadlıq eşqiylə millət döyüşür,
o himni duyuram bu səsdə, Bəhmən.
Yadıma Pir olmaq misalı düşür,
hər səsin gəldikcə Parisdə, Bəhmən.
Qatardan ayrılan durna kimisən,
qatardan qalanlar piyada qalar.
Mən sənsiz tək idim,
sən mənsiz təksən,
çaylar quruyanda tək ada qalar.

Bəhmən, küləklərə aç qollarını,
hesab görməmişdik bu hesab kimi.
Tarix Azərbaycan oğullarını
tərəzidə çəkir bir qəssab kimi.

Getsin o kəslər ki, heykəl acıdı,
onlar mənə yaddı, sən mənə məhrəm.
Boyum – düşməninə dar ağacıdı,
hər iki qolumdan as – əyilmərəm.

Həç nədən qorxmuram dünyada, Bəhmən,
belə ayrılıqdan qorxduğum kimi.
Dayan, qoy üzünə baxım yenidən,
Bakıdan

Təbrizə baxdığım kimi.

Paris, yanvar 1990

ZAVALLI

Zalım oğlu, bir az məndən aralan,
bir dost kimi gəlmişəm mən İrana.
Azmi düşdü Azərbaycan, ya İran
danosçunun bu xəyanət toruna?!

Tamahkarın ağzının öz dadı var,
mükafatın bilirəm, nə olacaq.
İnsaf elə, Şəhriyarın adı var,–
Təbrizdənəm, – demə bir də, qurumsaq.

Tarix olub, unudulmaz o günlər,
Səttarxanı, Bağırxanı xatırla.
Gözüm üstə, – demə, gözün tökülər,
oddan külmü törəyibdi axırda?

Şəhidlərin müqəddəsdi qəbiri,
bizim alın yazımızdı bu Haqdan.
Mən vuruşan bir millətin şairi,–
axı sən də yaranıbsan bu xalqdan.

Xocalıda qırğın oldu, od oldu,
Daşaltını Daş bürcünə qoydular.
Dünən yaxın bildiyimiz yad oldu,
“Yaxşı bizi yaman günə qoydular”.

Salam verib məni bir də saxlama,
vurnuxma çox xoflu-xoflu arada.
Mən azadlıq istəyirəm xalqıma,
Azadlıqdan şüarlar var burda da.

Farsın dili mehribandı, təmizdi, –
molla desə, gözlərində pir olur.
Mən deyəndə türkün dili əzizdi,
Türk zavallı, gözün niyə dörd olur?!

Yazıq, sənın nə millətin, nə yurdun,
Nahaq yerə qarışdırma aranı.
Məndən necə?–

İranımı qorudun,
gərək səndən qorusunlar İranı.

İSTƏYİRƏM

Qəzetləri oxuyuram,
radionu dinləyirən,
dinməyirəm.
“Əlcəzair azad oldu...”.
Əlcəzair və azadlıq!
Yeddi ildən bir az da çox
bu iki söz
təzad oldu.
Səngər-səngər addımladı
Əlcəzair.
Bu gün onun elçisini
dünya qalib elçi sayır.
“Su üstündə Kuba yanır!
Ada sığmır okeana...”.
O ki suda alovlanı,
o ki yana,
gör o nədir:
Fidel uzaq bir qitədə,
adı mənim qız balamın
dilindədir.
Qəzetləri oxuyuram,
radionu dinləyirən,
dinməyirəm.

Bu yüz dildə,
 bu min dildə danışanın
Təbriz desin biri barı,
hey gəzirəm “dalğaları”.
Qəlbimdəki sən gör nədir, –
 istəyirəm – desin: Təbriz
Təbrizdə yox,
 səngərdədir...

1963

HANI DEYİRƏM

Sularla bölünmüş Odlar ölkəsi,
uçan ördəklərdir, göllərə düşür.
O tayda İlanlı dağın kölgəsi
bu tayda zəmili çöllərə düşür.

Qızdırmır canını istisi günün,
bahardan, payızdan yoxdu xəbəri.
Altını sel yuyub qədim körpünün,
üstünü ot basıb illərdən bəri.

Sinəmdə qəzəb var, gözlərimdə qəm,
tutqunam, özüm də bilmirəm nədən.
Səttarxan ordusu hanı?– deyirəm
gələ mən burdaykən keçə körpüdən...

Culfa, 1963

TEHRAN XƏSTƏXANASI

*Mən xəstəxanaya çatanda sevimli mü-
ğənnimiz Alim Qasimov oxuyurdu. Maarif
Əliyev adlı bir yaralı xahiş edirdi ki, oyun
havası çalsınlar, oynamaq istəyirdi.*

Müəllif

Tehranın mərkəzi xəstəxanası,
Alim ağlayırdı, mən ağlayırdım.
Ortada bir yüngül oyun havası,
yaralı bir əsgər bərk oynayırdı.
Alim ağlayırdı, mən ağlayırdım.

Şair, bu oynumu itən əsgərin,
şəhid gedənlərin əvəzinə yaz.
Toyunda oynaya bilməyənlərin,
şikəst yatanların əvəzinə yaz.

Elə qaynayırdı eşqi, həvəsi,
Saxlamaq olmazdı daha əsgəri.
Taxta döşəməyə– alqışəvəzi
taxta ayağını döyürdü biri.

Bu dərd ürəyimi zədələyirdi,
gör necə pozuldu cah-cəlalımız.
Qalxıb ermənini hədələyirdi,
taxta biləyilə bir yaralımız...

Əsgər oynayırdı, yaralı əsgər,
qəlbi oxşayırdı gözündəki nur.
İnsanı həyata qaytarmaq qədər
insanda güc varsa... səadət budur.

Dünən sevinmişdim Tehranı görüb,
bu gün yaralandım yaranı görüb.
Sağalıb gedəndi əsgər yarası,
canımda yüz canın ağrısı qaldı.
Səndə əsgər oğlan, səngər yarası,
məndə xəstəxana yarası qaldı.

Fevral 1993

İSFAHAN CULFASI

Avtobus dayanır, düşür qonaqlar,
ayırca erməni qəsəbəsində.
İsfahan Culfası deyilən yer var,–
müsəlman qardaşın himayəsində.

Şüarlar yazılıb əleyhimizə,
burda yenə tələb, yenə Qarabağ!
İran qardaş deyir, dost deyir bizə,
dediyi şüarlar başqadır ancaq.

Ziyafət adıyla dəvət olunduq,
tutuldum bələdçi gülümsəyəndə.
Yaramın üstünə bıçaq toxundu,
şeytan yuvasına kilsə deyəndə.

Ziyarət etməyə mənim öz yerim,
yanır od içində Gədəbəy, Qazax.
Bir şəhid məzarı, əsgər səngəri
ziyarət yerimdi hər yerdən qabaq.

Burdan aparıram mən bu kədəri,
demə, bu adicə umu-küsüdü.
Əski əlifbanın reklam xətləri
mənim ürəyimin döyüntüsüydü.

Günəş günbəzləri xıncalayıbdı,
yayır minarələr əzan səsinə.
"Kilsələr" – beləcə minalayıbdı,
İslam dünyasının xəritəsini.

İsfahan, fevral 1993

“...Mövzu müxtəlifliyi, insan arzularının, cəmiyyət həyatının və zamanənin çoxcəhətli zəngin boyalarla işlənməsi hər bir poetik əsərin məziyyətidir. Nəriman Həsənzadənin poeziyası bu cəhətdən də oxucuda dərin maraq oyadan poeziyadır. İdeala, gözəlliyə, mənəvi saflığa sadıq olan, insanlıq və vətəndaşlıq hisslərini şeirlərinin canına, ruhuna hopduran bu şair daima axtarışdadır, onun poetik fikri yorulmaq bilmir, oxucuya arasıkəsilmədən yeni əsərlər təqdim edir.

Nərimanın şeirlərini oxuduqca biz belə qənaətə gəlirik ki, sənət əsəri, xüsusən lirik şeir o zaman adamı əfsunlayır ki, həyat, təbiət və insanlar haqqında, onların bitməz-tükənməz işığı, qaranlığı, gözəlliyi, eybəcərliyi, sevinc və faciələri barədə oxucuya nəsa yeni bir şey deyir, onu bu vaxta qədər bilmədiyi, duymadığı, xəyalına da gətirmədiyi qəribə hisslərlə, duyğularla tanış edir, dərin fəlsəfi mənalara və füsunkar gözəlliklər aləminə aparır, fikrini, düşüncəsini bu aləmin sirlərini dərk etməyə yönəldir...

...Nəriman bu cür şairlərdəndir. Xeyirə, xeyirxahlığa inam onun qanuna elə hopmuşdur ki, bir fərd, bir insan olaraq o bəzən həyatın təzadlarını unudur, hamı ilə çox yumşaq və mülayim rəftar edir. Belə hallarda pisi yaxşıdan seçmək çətin olduğu kimi, onu yaxşı tanımayanlara xasiyyət və davranışında çox şeylər sirli və anlaşılmaz görünür.

Xoşbəxtlikdən, poeziyasında o axıracan prinsipialdır. Yaxsını ucaldan, qaranlıq, mənfəi içini açıb göstərən şairdir...

...başar tarixinin həmişə tədqiqat obyektini olaraq qalacaq maraqlı və dramatik hadisələrlə zəngin bir dövrünə Azərbaycan şairinin kiçik bir şeirlə də müraciət etməsi təqdirəlayiqdir. Xüsusən o zaman ki, estetik fəlsəfi fikrin parlaqobrazlı ifadə-sinə, dərinliyinə nail olur. Belə ictimai, əxlaqi-başarı dəyəri ilə seçilən şeirlər Nərimanın bu kitabının da səhifələrini işıqlandırır...”

Mirzə İBRAHİMOV.

Xalq yazıçısı

1–17 avqust 1986, Şüvəlan.

*Yaxşı adamlara keşikçi qoyun,
dağılar, çürüyər yoxsa cəmiyyət.*

Rəssam: G.Əlizadə

Bütün millətlərə,
beynəlxalq
təşkilatlara...

*Vətən oddan keçib, alovdan keçib,
dönmə Vətən oğlu, bu yoldan, and iç!
İstiqlal eşqilə millət and içib,
and içən millətə, Nəriman, and iç!*

* * *

Adıgözəlov Hafiz Ramiz oğlu 1990-cı ilin yanvarında Qazax rayonunun Bağanis-Ayırım kəndində anadan olub, 1990-cı il martın 24-də ermənilər bələyinə benzin töküüb yandırılar. Dünyada cəmi iki ay yarım yaşayıb. Gənc anası köməyə gələndə onun da üstünə benzini töküüb yandırılar. Kənddə danışdırlar.

Müəllif

İkiaylıq bir çağa
həsrət qaldı qucağa,
atdılar od ocağa,
qıydılar bir qundağa,
silahlı
beş-on dığa!
Təzə androniklər,
drolar və zorilər
qatil imiş nə qədər!
Çağanı yox, milləti
yandırmaq istərdilər.

Günahı, cinayəti nəydi bəs?!
Milliyyəti, –
bir Məhəmməd hümməti,
bələkdə bir müsəlman,
Azəri türk balası.
Yarımçıq qaldı, gülüm,
çalınmadı laylası.
Yellənmədi yürgəyi,
yandı könül dünyası.
Təbəssümü, gülüşü,
qığılıtsı...

hamısı.

Dünya xəbər tutmadı
naləsindən ananın.
Ən uzaq guşəsidir
Qazax – Azərbaycanın.
Taleyinə bax onun,
qismətinə bax onun, –
millət, vətən yolunda
həlak olan Çağanın.
O, qundaqda döyüşdü,
ocağı – odlu səngər.
Dahilərə bərabər,
şəhidlərə bərabər.
Yaşa mənim millətim,
həyatım, heysiyyətim!
Sən qundaqdan, beşikdən
təhlükəsən, ey Vətən!

QARA XƏBƏR, AĞ YALAN

*Ağlasa, anan ağlar,
qalanı yalan ağlar.*

Vertolyotu vurdular,
 igidləri qırdılar.
Dirilər
ölülərin
 üzlərinə durdular,
 efirdən qışqırdılar:
"Qayalara toxundu,
 dumana düşdü, yandı.
Davam edir təhqiqat..."*
Ölən bəllidi, qardaş,
 öldürən bəlli... heyhat!

Qara xəbər, ağ yalan.
Bu odun istisinə
qızınırdı İrəvan,
xanım Marqaret Teççer,
mərkəzdə neçə şeytan!

* Azərinformun məlumatı (*red.*)

Göydə tabut uçurmuş,
vertolyot cilidində.
Ağzı, qapısı bağlı,
taleyin kilidində.

“Rəhm etdi” Milli Şura,—
rəhmsiz məlumata.
Bir də dönməyəcək ki,
şəhidlərim həyata?!
Bir də İsmət, ya Osman
qalxmayacaq məzardan!

Rəyi eşidilmədi
barı dul qalanların.
Öz rəhmi var onların.

Bir tabutda uçdular,
hərəsi bir çiyində
Xiyabana düşdülər:
TOFİQ,
ALI,
və İSMƏT,
OSMAN,
ZÜLFÜ,
MƏHƏMMƏD,
VAQİF,
FƏXRƏDDİN,
VƏLİ!
hamısı ailəli.

İçlərində bir subay,
ışığı, işıqtutan,
ışığı sönen
ARİF! –
torpağa nişanlanan.
“Qayıdırıq axşama,
hərbi vertolyot, filan,
ələ düşməz bu imkan...”
Vəd verdilər,
o axşam
qayıtdılar doğrudan,
evə yox, qəbristan.
Hər evdə yaslı ana!
Hərəsi bir tabutda,
hərəsi bir çiyində.
Tabutları dayandı
vətənin keşiyində.
Dünən adi bir insan,
bu gün milli qəhrəman:
TOFİQ,
ALI
və İSMƏT,
OSMAN,
ZÜLFÜ,
MƏHƏMMƏD,
VAQİF,
FƏXRƏDDİN,
VƏLİ,
ARİF...
mərdlər heykəli.

Qırmızı qərənfillər
 ələnlər, itirlər.
Torpaqda becəririk,
 tabutlarda bitirlər,

Bir millət girov qoyub
 sevinci kədər üçün.
Tabutlar –
 dibçək olub
 İlahi, gənclər üçün?!
Gəl, ey Vidadi Xəstə!
Külli-Qarabağın
 abı-həyatı,
nərmü-nazik
 bayatıdır,
 bayatı –
İndi... bir millətin
 müqəddəratı.

1992

QALXACAQ AYAĞA BU YASLILARIM

*Biz yaşa! – dedikcə,
sən qırılırsan,
Canım sənə qurban,
ay AZƏRBAYCAN!*

Müəllif

Rus tankı yurdunda cövlan eləyir,
alır üstümüzü bir kölgə kimi.
Erməni dünyadan tökülüb gəlir, –
zəmiyə daraşan çəyirtkə kimi.

Yenə Moskvada parlaman gedir,
insan hüququnun “xidmətçiləri!”.
Erməni uğrunda rus qurban gedir,
“dəli Pyotrun” vaxtından bəri.

Şuşada, Laçında bomba partlayır
hələ “sakitlikdi” hərbi hissədə.
Marşal ermənini öznünkü sayır,
o, xalqlar adından nitq eləsə də.

Dilində istiqlal döyüşür vətən,
göz yolda qalıbdı, qulaq cəbhədə.
Yıxdı Reyxstağı rus tankı dünən,
bu gün qanlar tökür Malibəylidə.

Yasda görüşürdük üzümüzdə qəm,
yasın siqləti var, gərək dözəsən.
Xeyirdə görüşək, – deyib gedirəm,
yasda görüşürük gəlib təzədən.

Qalxacaq ayağa bu yaslılarım,
dünyada əbədi nə qan var, nə yas.
Səngərdə oyaqdı yuxusuzlarım,
xainə can verib,
tanka basılmaz.

SƏN OĞUL DE TORPAĞA

Qələm qardaşım Xəlil Rzaya

Xəlil şəhid atası,
Xəlil təmkinli, məğrur.
Xəlilin heykəlini
təbiət özü yonur.
Başsağlığı verirlər,
Dədə Qorqud Xəlilə.
Gələn danışır, gedir,
gözlərdə qəm yükü var,
dillərdə Təbriz, Xəlil.
Baxır ata oğula,
gözlər gözlərə bənzər.
Xəlilin yaratdığı
Təbriz –
ən böyük əsər!
– "Ürəyimə od düşür",
elə baxma, ay ata.
İzin ver, yatım indi
şəhidlər arasında.
Mən mərdlər sırasında,
sən mərdlər sırasında.
İstəyin buydu, ata!
İstək – söz deyil, ata.
Sən millətin oğlusan,
mən Xəlilin, bil, ata.
Ayağın altda mənəm, –
Yerəm – bərk dayan, ata.

–Mən sənə qurban, oğul!
–Mən sənə qurban, ata!
–Sən vətən torpağısan!
–Sən vətəndaş bir ata, –
sən borc verdin həyata!
Sən de, indi ay ata!
Mən torpağı –
torpağa
qatdı düşmən, ay ata,
çoxaldı torpağımız,
qaldı vətən, ay ata!

...Danışma daha, Təbriz!
Çatdırın Firəngizə:
Təbriz keçdi Arazı,
Təbriz getdi Təbrizə.
Ad getdi, özü qaldı.
Təbrizin gözlərində
Xəlilin gözü qaldı...

10–11 yanvar 1992

AZADLIQDI MƏRAMIMIZ

Şuşa yolu buz bulaqdı, çeşmədi,
çeşmələrdən şuşalılar içmədi.
Şux balalar bir-birindən seçmədi,
Şəhidlərin sırasında, Elçibəy.
El var, elin arxasında, Elçibəy.

Gəlin gördüm, baxışından utandım,
xalı gördüm, naxışından utandım,
ana gördüm, qarğıışından utandım,
oğul deyib mələyirdi, Elçibəy,
göy yerə od ələyirdi, Elçibəy.

Havanı sıx, Azərbaycan qanı var,
bir canında mərdin neçə canı var?!
Döyüşdə bir əbədiyyət anı var,–
o anları seçən seçir, Elçibəy.
Vətəndən yox, candan keçir, Elçibəy.

Xəbər verən xəbər almır, nə qaldı?
Aman Allah! Qarabağ kimə qaldı?!
Malibəyli, Əlibəyli, Daşaltı...
Qarabağda talan oldu, Elçibəy,
satan oldu, alan oldu, Elçibəy.

Get Laçını, Xocalını al, oğul,
ötənləri bir də yada sal, oğul.
Bir Qarabağ şikəstəsi çal, oğul,
darıxmışam Qarabağsız, Elçibəy,
oda düşdük haqlı-haqsız, Elçibəy.

Yunus İmrə Elçibəyin əzbəri,
“Bir bən vardır,– deyir– bəndən içəri!”
Ruh ömürlük, ömür özü köçəri! —
Səngərdədi şeir-sənət, Elçibəy.
And içibdi bir məmləkət, Elçibəy.

“Külli Qarabağın abı-həyatı,
nərmü-nazik bayatıdır, bayatı...”
Bir millətin getdi soyu, soyadı,
Ey Vidadi, imanımız, Elçibəy.
Azadlıqdı məramımız, Elçibəy.

2 may 1992

VƏTƏN BİZİMDİ

Qalxdı gəncəlilər ayağa bir gün,
qoşunlar sarıldı yarağa bir gün.
Tarixçi yazacaq tarixi bir gün,
bölünməz Vətən var, Vətən bizimdi.

Döyülən bizimdi, döyənlər bizim,
söyülən bizimdi, söyənlər bizim.
Gəncəni qoruyun, – deyənlər bizim,
Gəncəni bombala, – deyən bizimdi.

Gəncədə qalmadı daş daşın üstə,
saldılar qardaşı qardaşın üstə.
Töküldü göz yaşı göz yaşın üstə,
bu yaşı tökdürən, tökən bizimdi.

Oğul əl qaldırır öz anasına,
lənət bu dünyanın bu vəfasına.
Göylər daş yağıdırsın daş yuvasına,
“düşmən” dedikləri düşmən bizimdi.

Şah Abbas məscidi ocaqdı, zalım,
Nizaminin ruhu oyaqdı, zalım.
Qanımız tökülən torpaqdı, zalım,
Bu yer qarış-qarış öyrən, bizimdi.

1993

HÜSEYN CAVID

Hüseyn Cavidin cənazəsi İrkutsk vilayətindən vətənə gətirilmişdir.

Qəzetlərdən

Nə yaxşı, qalmadı gözü yollarda,
gördü atasını qızı Cavidin.
Tabut ortadaydı,
şəkli – divarda,
bayrama dönmüşdü yası Cavidin.

Xalılar üstündə güllər-çiçəklər,
güllərin mənası başqaydı artıq.
Tabutu uzaqdan gətirmişdilər,
məzardan məzara yola salırdıq.

Canlı şahid idi duyan hər ürək,
gərək biz yanaydıq, biz alışaydıq.
Cavid sağ deyildi gedib görüşək,
ölü də deyildi, vidalaşaydıq.

Qırx birdə ölmədi, o qayıb oldu,
altmış yaşını görmədi vətən.
Yüzündə, evindən qalxdı tabutu,
Cavid qisas aldı öz taleyindən.

Məzar var– şöhrətdi bir torpaq üçün,
Cavidin üstündə amma əsməyin.
Məzardan doğulub, –
yaşamaq üçün,
məzara qoymağa siz tələsməyin.

Bu da axırını faciəsiydi,
bu da tamaşaydı əslinə baxsan.
Bu dəfə Cavidin son səhnəsiydi:
qəhrəman özüydü, müəllif– zaman!

* * *

“Bəşəriyyətə xidmət!

Tarix,

zaman,

cəmiyyət,

raket,

kosmos

və cahan...”

Gurultulu cümlələr

şüarıydı bir zaman,

rəhmətliyi sonradan

nə bəşər xatırladı,

nə kəndi saldı yada.

Adı qaldı bir para

qəzet səhifəsində;

sağlığında çap olan,

qiyməti ucuzlaşan

bir qalın kitabında.

TANK YERİDİ

“Can, Azərbaycan”

Sevinc Çokum

“По сахаровскому плану, народная реакция на Сумгаит должна вызывать нечто вроде бойкота, или разрыва дипломатических отношений с ослепленным народом – пока не отрезвеет...”

Григорий Померанс

Niyə, cənab! –
zaman-zaman,
ayıq olub, kor olmayıb
Azərbaycan:
planları ödəyəndə,
bu millətin
pambıq olub ətəyində.
Mazut olub
köynəyinin yaxasında,
amma özü ömür sürüb
babasının çuxasında.

Sağ əlində qızıl bayraq,
sol böyründə
qızıl qanı, –
“Vətən” deyə qoruyubdu
Moskvanı.

Həmrəy olub,
siz deyəndə:
Əfqanıstan!–
Oğul verib,
tabut alıb Azərbaycan.
Çernobılda dönüb külə,–
gedib “qardaş” köməyinə.

Cənab,
möhtac qalıbsınız
indi alman çörəyinə.
Sərxoş– ayıq görə bilməz
önündəki ayıqları.
Yenə “Şimal ayısı”nın
ayaqları– tank yeridi,–
Mavzoleyin tunc maketi,
keçdi Bakı meydanından.

Millət keçdi
öz canından.

Tank yeridi, –
çarxlardakı
o zəncirlər, –
zabitlərin qurşadığı
enli kəmər!

Qovdu "Vətən" deyənləri
vətənsizlər,
yer üstündən yer altına.
Tanıdıq biz vəhşiləri
"tərbiyəçi" ştatında.
Tank yeridi, –
qanun yazdı
qanunları poza-poza.
Milyon ağız
susub baxmaz
şüar deyən bir ağıza!
Nədir hakim?
nədir məhkum?
nədir üstün?!.
İndi bildim,
anan ölsün,
ay Nəriman,
ürəyindən yaralısan.

ALMAZ

"...bir elin, bir millətin adını təmsil etdiyimi heç zaman unutmayacağam"

**Ülvi Bünyadzadənin
"And"ından**

"...20 yanvar gecəsindən sonra Ülvi adlı bir şəhid şairin... ruhu mənim qəlbimdədir".

Almaz Ülvinin məktubundan

O burda yatsa da, ruhu oyaqdı,
qəbristan yeridi, tək durma, Almaz.
Ülvini gəzirsən,
Ülvi – çıraqdı,
çırağı çıraqla axtarma, Almaz.

Qulaq as, gör kimdi, mahnı oxuyur,
nəğməyə çevrilir hünər yolları.
İndi Ülviləri tək ana doğmur,
indi vətən doğur mərd oğulları.

Qatil, sən bundan qorx, sevinmə, zalım!
Canımız qurbandı gedən canlara.
Qəbristan üstündən qəbristan salıb
biz VƏTƏN deyirik qəbristanlara.

Almaz, qara saçlım, qara geyinmə,
gizlət düşmənindən yas paltarını.
Qəm yükü ağırdı, şax dur, əyilmə,
saxla həmişəki qız vüqarını,

Ülvinin "And"ını oxudum, Almaz,
gördüm ki, o gülən bayaq, Ülvidi.
Bəlkə, həyatımız yuxudu, Almaz,
bəlkə, yatan bizik, oyaq Ülvidi?
Yaşayan Ülvidi,
bu xalq Ülvidi!

YANIR

Hacıleyləklərin gələn vaxtıdı,
Harda yuva qursun, yuvalar yanır.
Novruz tonqalıtək yanır bir çəpər,
təzə çiçəklənən heyva, nar yanır.

Erməni mərmisi düşüb bir kəndə,
bir gəlin öldürüb ağrı çəkəndə.
Dağlar tüstülənir dumanda, çəndə,
kəndin ortasında bir anbar yanır.

Məzəm, Əskipara vətəndi, vətən,
atır ermənilər qarşı təpədən.
İki divar qalıb üç mərtəbədən,
təzə təmir olan otaqlar yanır.

Yollar neçə yerdən minalanıbdı,
düşmənin əlləri xınalanıbdı.
Telefon dirəyində simlər yanıbdı,
üzərrik talası carhacar yanır.

Alikı tapmadım, Mahir burdadı,
Fəzail, Dilənçi, Nadir* burdadı.
Oğlu da yanında şair burdadı,
gəzdiyim, gördüyüm bu dağlar yanır.

*Qazax bölgəsində döyüşən əsgərlərə işarədir (*red.*)

ŞƏHİDLƏR XİYABANI

Dayanın, Şəhidlər Xiyabanıdı,
yas toya qarışıb, toy yasa burda.
Qızıl qumaşlarda qara xonçalar, –
nişan gətiriblər bir qıza burda.

Nigaran gedənlər yatır xəbərsiz,
yatağı boş qalıb, atı yəhərsiz.
Analar oğulsuz, gəlinlər ərsiz,
nəydi bu müsibət, bu cəza burda?

Qızıl qan ləkəsi qalır gül üstə,
bir qurğu qurdular fitnə-fel üstə.
İl təhvil olubdu qərənfil üstə,
verib öz yerini qış yaza burda.

Kim bilir, nə qədər ölən-qalan var,
Vətəndə bir vətən şəhid olan var.
Hələ bir-birini xəbər alan var, –
dil yox, sual verir göz-gözə burda.

Çağırın Babəki bu yasa gəlsin,
Şəhriyar əlində bir əsa gəlsin,
qisas istəyəni qisasa gəlsin,
Yer özü çağırır qisasa burda.
Kim belə qarğadı bu bağça-bağa,
qaralar bağlandı min bir budağa.
Sürtüb ağ saçını qara torpağa,
dəyməyin, Nəriman ağlasa burda.

Fevral 1990

1991-ci il oktyabrın
18-i, Müşğilliyimiz
üzərləndirib gəlir.
Millet Məclisi
İclası, 1991.

AZƏRBAYCAN HARAYI

*Moskva Bakıda hərbi
vəziyyət elan edib.*

Müəllif

Başım üstən
qara yellər əsib mənim,
göz açmağa
qoymayıbdı qanlı həyat.
Yarıyolda
qabağımı kəsib mənim
kimliyimi
tələb edir indi saldat.

Ala paltar,
daş batinka,
dəmir papaq...
Bu işğalçı qənimidi
biz tərəfin.

Tələb edir:
mən – ağsaqqal, saldat – uşaq,
mən yerliyəm,
özü yaddı bu hərifin.

AZƏRBAYCAN harayı var,
içimdədi,
nə ağırdı
bu torpağın heysiyyəti.
Dərdin alım,
dərdlər eyni biçimdədi,
fərqi varsa,
ağrısını çəkəndədi.

Mən bölünmüş
 bir millətin şairiyəm,
 beşiyində
 əsir düşən Xan Arazdı.
 Siyahıda –
 şəhidlərin mən biriyəm, -
 gülüşümə aldanma çox,
 etirazdı.

Qaçqınların
itkinlərin,
köçkünlərin
suçu nəydi?! –
cavab versin qoy gələcək.
Tarixini
kim yazacaq bu günlərin, –
kim haqq-hesab
kursüsündə əyləşəcək?!

Cavab versin

zaman mənim sualıma,

Azadlığı – bir nemətdi hər xalq üçün.

Məşəqqətdi

bu çək-çevir, bu yoxlama,

Saldat, özün cavabdehsən,

bu “haqq” üçün.

AZƏRBAYCAN harayı var,

içimdədi,

nə ağırdı bu torpağın heysiyyəti.

Dərdin alım,

dərdlər eyni biçimdədi,

fərqi varsa,

ağrısını çəkəndədi.

1990

BAĞANİS AYRIM

(*dialog*)

Bağanis Ayrımın hardandı yolu?
ev-eşik yanıbdı, deyirlər orda.
Bir çağa qundaqda yanıb, eloğlu,
ev də külə dönüb Dağ Ayrımında.
Deyirlər, qatillər gəlib arada
adam öldürüblər, ev yarıbdılar.
Üç nəfər Yuxarı Əskiparadan
girov! – yas yerindən aparıbdılar.
Varmı Sofuluda, Barxudarlıda
quldurlar gələndə bir əli tutan?
Camaat qalıbdı, var yuxarıda,
amma belə getsə, çoxu qorxudan...
Hayana baxıram meşədi, dağdı
indi üzübəri ev tikir onlar.
Guya bizim kəndlər boşalacaqdı,
köçüb ermənilər yaşayacaqlar.
Ocaqda yandırır insan insanı,
Allah, pis qonşunun qoru şərindən.
İmdada çağırır Qazax dünyanı
iyirminci əsrin vəhşilərindən.

PROMETHEY

Şəhidlər yığıldı bir-bir torpağa,
millət milyon-milyon qalxdı ayağa.
Uçuldu, dağıldı əvvəlki sədlər,
faciə – bir qəlbin fəryadı deyil.
Şəhidlər dalınca gəldi şəhidlər, –
bu xalqın andıdır,
inadı deyil.

İllər təkrar olur elə bil eynən,
qara bayraqları asdıq hər yerə.
O qədər artdı ki qarageyinən,
Bakıda qaranlıq çökdü səhərə.

Qafqaz dağlarında cütbaşlı qartal
didir, parçalayır Prometeyi.
Qəhrəman çırpınır dilində vüsal,
İstiqlal istəyir onun taleyi.

DƏDƏ ŞƏMŞİR

(Aşığın qızını ermənilər öldürdülər)

Aşığın oğlu Qəmbər qardaşa.

Müəllif

Dandılar adını, ay Dədə Şəmşir!
ata fəryadını, ay Dədə Şəmşir!
Kəlbəcər, İstisu ağladı həzin,
Ağdaban kəndində qara geydilər.
Ölmüşlər qızını öldürüb sənin,
“Bir evdar qadın da ölüb” – dedilər.
Sözü etinasız, soyuq dedilər,
amma özlərinə layiq dedilər.
İzi itirdilər, ay Dədə Şəmşir!
qızı itirdilər, ay Dədə Şəmşir!
Danır fəlakəti gözüylə görən,
susur güllə atan, ay Dədə Şəmşir!
Bərabər tutulur ölən, öldürən,
ağlayan, ağladan, ay Dədə Şəmşir!

Tanrı səbir versin yas yiyəsinə,
qorudun paklığı, ay Dədə Şəmşir!
Şairin, aşığın ailəsinə
hanı başsağlığı, ay Dədə Şəmşir?!

Kəlbəcər tərəflər qanlı bazardı,
millət karıxıbdı, ay Dədə Şəmşir!
Erməni qonşular mərdimazardı,
“dost” düşmən çıxıbdı, ay Dədə Şəmşir!

Süfrələr başında çörək yemişdim,
indi inləyirəm, ay Dədə Şəmşir!
Bir zaman Qazaxda “kirvə” demişdim,
tövbə eyləyirəm, ay Dədə Şəmşir.

Sənə çatmayacaq bu səs, bu səda,
ruhun ki duyacaq, ay Dədə Şəmşir.
Sazın uzunluqda qəbrin sussa da,
sazın susmayacaq, ay Dədə Şəmşir!

GƏNCƏ ÜSYANI

Tarix qisas aldı tarixçilərdən,
yaşadı yaddaşda Gəncə üsyani.
Öldük, içimizdə ölmədi vətən,
torpaqda və daşda Gəncə üsyani.

Gəncə şəhər deyil, Gəncəbasardı,
əriş-argacıyam mən o yolların.
Kürəyi– zirehli dəmir hasardı
Gəncədə doğulan mərd oğulların.

Kişilər gülləyə hədəf oldular,
qadınlar qaldırdı tabutu yerdən.
Yeridi üstünə “Qızıl ordu”lar,
O “Atəş!” deyirdi,
bu dedi: “Vətən!”.

Millətə şöhrətədi qadın hünəri,
bir canın sözünü neçə can deyir.
Gəncə qapıları gedəndən bəri,
Gəncədə hər qapı bir üsyan deyir.

Vətən oddan keçib, alovdan keçib,
dönmə, Vətən oğlu, bu yoldan, and iç!
İstiqlal eşqilə millət and içib,
and içən millətə, Nəriman, and iç!

Mən sənə heyranam, Gəncə torpağı,
karvanın kəhrizdi, dağdı, çinardı.
Asın eyvanlardan üçrəng bayrağı,
GƏNCƏ ÜSYANINDAN
bir yadigardı.

Noyabr 1992

DAŞ ÜRƏKLƏR GÖRDÜM, ÖLÜ BAXIŞLAR

Bir qələm dostumu apardı dünya,
daş ürəklər gördüm, ölü baxışlar.
Adımı yazmadı başsağlığına,
“unutdu” başları sağ olmamışlar.

NAXÇIVANLI GƏNCLƏRƏ

*Bakı aeroportunda Naxçıvana
uçuş reysini saxlamışdılar.*

Müəllif

Yadımdadı o səhər,
qırğın günündən qabaq, –
təyyarə meydanında
qız,
 gəlin,
 oğul,
 uşaq!
Ac,
 susuz,
 soyuq,
 külək!
– Xəstələr uçsun gərək!
 Qocalar uçsun gərək!
Millətin ağbirçəyi...
ixtiyarı, gəlini
 uzatmışdı əlini.
Kömək umurdu millət –
 divar kimi hörülən
Bisütun sinələrdən.
Yumruqlar qalxdı göyə, –
elə bildim qəfildən
min-min göyərçin uçdu
içəriyə
 eşikdən.
Çiyinlərə sancıldı

elə bildim hər bilək, –
parçaları sökülən
bayraqların sapıtək.
O “dəli” yerişləri,
o qarışıq səsləri, –
ən gözəl musiqiydi,
ən gözəl rəsm əsəri.
Haqqı tələb eləmək,
Həqiqəti diləmək,
silkələmək, ələmək! –
budur əsl həqiqət.
Yalandı xahiş-filan.
Ya müti ol,
ya insan.
Nə gözəl görünürdü,
İlahi, o baxışlar,
o iyirmiyaşlılar,
sərt üzlər, qara gözlər,
dik başlar, iti səslər,
bükülməz əzələlər,
əyilməz o boy, bədən.
Azadlıq, suverenlik
keçirdi ürəyimdən.
Analar, sizə əhsən!
Şəhidlər nəsil-nəsil
süd əmir döşünüzdən.

Yanvar 1990

PEYĞƏMBƏR ƏL TUTDU

*“Adanada yeddiaylıq hamilə
bir azəri qadınına təcavüz edib
zorla başqa erkəklərə satdıqları
üçün üç kişi yaxalandı...”*

**Türkiyənin “Milliyyət” qəzeti.
22 nisan 1993**

O qız-qardaş deyib imdad istədi,
imdad istəyənə el kömək olur.
Bacım, gör taleyin harda həsdədi,
nə susmaq mümkündür, nə dinmək olur.

Şuşada həsrətəm Cıdır düzünə,
təhqir olunmağım mənə bəs oldu.
Lənət erməninin təcavüzünə,
türkün hərəkəti dözülməz oldu.

Dünən bir həpəndə dedim bu dərdi,
Qadına nə millət?! –
güldü bəxtəvər.
Yəqin arvadını yola verərdi,
bu əldən o ələ ötürsəydilər.
Oğullar tufanlı yol keçibdilər,
oğullar yaradır bu gün tarixi.
Torpağa, namusa and içibdilər,
qanla yazılarda türkün tarixi!

Çəkilin, millətin göz qabağından,
millət dar ağacı meydanındadı.
Sizin ayağınız türk torpağında,
gözünüz erməni dükanındadı!

Aprel 1993

AZƏRBAYCAN

Sən əbədi bir ocaqsan, Azərbaycan!
Yaşadıqca yanacaqsan, Azərbaycan!
Beşiyin bir ana qoynu,
Doğma, isti bir qucaqsan, Azərbaycan!
Ruhum mənim, laylam mənim, Azərbaycan!
Bu dünyada dünyam mənim, Azərbaycan!

Bu dağ mənim, o dağ mənim vətənimdi,
Tüstülənən ocaq mənim vətənimdi.
Sərhəd-sərhəd bölübdülər,
Bölünməyən torpaq mənim vətənimdi.
Sən mənimsən, mən də sən, Azərbaycan!
Övladıyığ bir vətənin, Azərbaycan!

Zaman! Səs ver, bu günlərin harayına,
Xan Arazın, Ana Kürün harayına.
Biz çatmasaq, kim çatacaq
Qaçqınların, köçkünlərin harayına?!
Sən arxasan, sən dayaqsan, Azərbaycan!
“Qalx!” – deyəndə qalxacaqsan, Azərbaycan!

Gəmilərin göy Xəzərdə üzər keçər,
Şahinlərin səmalarda süzər keçər.
Körpülərin, binaların
paytaxtımı yollar boyu bəzər keçər.
Keçmək olmaz amma səndən, Azərbaycan!
İşıq alır dünya səndən, Azərbaycan!

Bir nəğməsən, oxuyuram bu torpaqda,
“Can!” – dedikcə can duyuram bu torpaqda–
Ey ilhamlı səhərlərim,
Sən ki varsan, mən də varam bu torpaqda.
Yellənəcək bayrağımız, Azərbaycan!..
Müqəddəsdi torpağımız, Azərbaycan!..

7 fevral 2009-cu il

İSTİQLAL YOLU

Yaralandı, tapşırıldı torpağa,
həlak oldu əsgər bu haqq önündə.
Susuz necə diz çökürsə bulağa,
diz çökmüşdü o da bayraq önündə.

Qoy əbədi behişt olsun ona yer,
yolda yola, dağda dağa tapındım.
Yaşa səni, Ana Torpaq, Ana Yer, –
mən üçrəngli o bayrağa tapındım.

Öz-özümə beləcə and içirdim, –
Şair, bir də o əsgəri sal yada.
Mən “İstiqlal” küçəsindən keçirdim,
Şəhid getdi o, istiqlal yolunda.

ÜMİDİNİ İTİRMƏ

Topların atəşindən
yanır kənd, yanır şəhər.
Tüstü bulud-buluddu,
qoymur açılsın səhər.
Kənddə nə at qalıbdı,
nə at belində yəhər.
Qaçan qaçana deyir:
evdən heç nə götürmə.
Ev sənindi, yer sənin,
ümidini itirmə.

Bəşər baş açə bilmir
erməni davasından.
İnsanı evdən qovur,
quşları yuvasından.
Başına gələnləri
daha dilə gətirmə.
Vaxtını itirmisən,
ümidini itirmə.

“Vətən” gəzir vətənsiz
sənin, mənim evimdə.
Canım qara yerdədi,

ağ kəfənim evimdə.
Gedib, Allah!
qalmayıb
ev deyənim evimdə.
Çiçək bitən torpaqda
qara tikan bitirmə.
Səbirli ol, elqızı,
ümidini itirmə.

Bir əsgər xaindisə,
bir ordu əldən gedir.
Dildə vətən dedikcə
vətən vətəndən gedir.
Sən kimə ümidlisən,
el sənə ümid edir, –
Vətən oğlu, silah tut, –
sən baxıb köks ötürmə.
Köksünü ver qabağa,
ümidini itirmə.

Qoy toplara qarışsın,
gurlasın mərimi səsım.
Qana-qandı şüarım,
gəldikcə son nəfəsım.
Sənsən indi cəbhədə
mənim əsgər əvəzım.
Arxalan ulusuna,
qoru, dini itirmə.
Ümid eləyir vətən,
ümidini itirmə.

SALYANDA ƏLİBƏY HÜSEYNZADƏ KÜÇƏSİ

*Dilimin ucundadır
Həqiqətin böyüyü.
Nə qoydular deyəyim,
nə kəsdilər dilimi.*

Ə.Hüseynzadə

Diliyin ucunda qaldı həqiqət,
gəldik Kür çayına, sahilə sənsiz.
Bir həqiqət kimi döndün, nəhayət,
qatar gəlib çatdı mənzilə sənsiz.

Dünən baş meydanda uçdu bir heykəl,
söndü “günəş kimi” işıq saçanlar.
Düşünən başları kəsdilər əvvəl
millətin başına oyun açanlar.

Salam, asfalt küçə,
salam, daş səki,
kim deyir – keçdiyim adicə yoldur.
O qədər dandılar, gizlətdilər ki,
açıq yazanda da inanmaq olmur.

Yad adlar oxuduq küçələr boyu,
Hansını göstərim, çoxdu görənlər.
Bizdə "Beynəlmiləl" ənənə qoydu
millətin gözüne kül üfürənlər.

Leninin şagirdi bir gürcü "dahi",
fərmanlar verirdi öz qullarına.
Gədalar məhkəmə qurdu, İlahi,
dahi Azərbaycan oğullarına.

Südün altı qaldı, üzü yığıldı,
buna sevindik də nadanlar kimi.
Oğullar uçduqca, millət yığıldı
dirəkləri uçan eyvanlar kimi.

Kür axır, durulur, dəyişir həyat,
səsin eldən gəlir, adın Muğandan.
Bir evdə doğuldun — Salyanda, ustad,
bir küçə ev oldun burda sonradan.

Bir vaxt adımıza bu ad ləkəydi,
yamanca kəsdirdik düzü
əyriyə.

Ağlımız, beynimiz müstəmləkəydi,
şüarlar yazırdıq "xoşbəxtik" deyə.

BİRLİK

Gedək... mən də çıxıram, –
şəhərdə nümayiş var,
küçələrdə izdiham.
Zaman dəyişib, zaman:
ayağa qalxıb daha
ayaqlar altda qalan,
“səadətə” səs verən,
yetmiş il mütiliyə,
süslüyə öyrədilən,
evdə bir cür danışib,
kursüdə bir cür deyən;
haqlı ikən söz alıb
haqqını istəməyən,
seçdiyi deputatın
üzünü tanımayan.
Zaman dəyişib, zaman:
Büro üzvlərinin
portreti əlində,
şüarlar sinəsində,
azadlıq qəfəsində
yüz milyon tutuquşu!–
Stalin quruluşu!

Dünən plan doldurub
öhdəçilik götürən,
susan, ya köks ötürən,
tələb edir, haqqı var.
Süfrələr açdıq, yetər,
sağlıqlar dedik, yetər.
Salam, tələbə gənclər!
Şərimizdə təzə söz,
təzə ruh, təzə nəfəs.
Bu, xalqın birliyidi,—
birlik sınar, əyilməz.

1989

BƏDBƏXTDİR VƏTƏN

Atır əl-qolunu şair kürsüdən:

“Mən xalqın oğluyam,
eşitsin vətən.

Mənəm yer üzündə yerə havadar,
hardasa insana güllə atırlar,—
burda yaralanan mənəm, inanın!..
nəbzini mən tutum gərək dünyanın”.

İnana bilmirəm,

həqiqət deyil,
həmrəylik bu deyil, bu minnət deyil.
Qışqırmaz, ufuldar yara alanlar,
onun ağrısı da ağrımaz olar.

Silah paylasalar, bəlkə də, sabah,
sonuncu cərgədə gedib duracaq.
“Bron” istəyəcək o, hökumətdən,
ona inanırsa, bədbəxtidir vətən.

DİLƏNƏNLƏR

Nə gəzirsən arsız-arsız
cənab sahə müvəkkili,–
Qəbir üstə mən qoymuşam
göz tikdiyin o əklili.

Qəbristana yolum düşür,
kədərliyəm nə zamandı.
Üzdə sakit görünsəm də,
ürəyim çox nigarandı.

Qadın keçir, dilənçidi,
o zəlilə, naxoşa bax.
Çiynindəki boz örpəyə,
ayağında qaloşa bax.

O əl açır sənə, mənə,
gör nə deyir, zavallıdı.
Harda ölü basdırsalar,
orda əli uzalıdı.

O dilənir, o yalvarır:
Babək fərman verən dildə.
Böyük Sabir asta-asta
ağladıb güldürən dildə
Vurğun şeir yazan dildə.

Ozanlardan gələn dildə
“Hoydu, dəlilərim, hoydu!”–
Qoç Koroğlu dinən dildə.
Nənələrdən qalan dildə,

anan layla çalan dildə,
dövlət himni olan dildə!

Necə sığır qeyrətinə,
cənab sahə müvəkkili, –
Dil deyirsən, ana dili!
Qoyma keçsin bu yollardan
fəxri adlar alanları,
vəzifədə olanları,
natiqləri, nazirləri.
“Millət”, “Millət” əzbərləyən
şairləri, nasirləri.
“Müxbir üzvü” olmaq üçün
imza yığan dilçiləri.
Dilinizdə dilənirlər,
cənab millət elçiləri!

Yox, öyrəndim, bacarmazsan, –
sən də, sahə müvəkkili,
pul yığırsan altdan-altdan.
Səndən kömək ummaq hədəf!
hərə bir cür dilənirmiş:
vəzifəni dilənənlər,
fəxri adı, elmi adı
dilənənlər –
yuxarıdan sənə qədər.
Cibimdəki bir manatdı.
Gəl, dilənçi, buyur görək,
mən dilənim sonra görək.

QANLI KİTAB

*Hərbi hospitalda yaralı cəbhəçi
Elxan Mirzəyev danışdı ki, həlak olan
bir əsgərin qoltuq cibindən qana bula-
şmış "Fikir eləmə" kitabım çıxıbdı, başqa
sənədi yox idi. "Fikir eləmə"dən sonra
vərgül qoyub, "Fikir eləmə, Vətən"
yazıbmuş.*

Müəllif

Qan ağlayan şeirlərim,
kitab sinəm batdı qana.
Qarışdı bir şair qanı
bir əsgərin al qanına.
Mən bilsəydim, –
dəmirdən üz çəkdirərdim o kitaba,
misdən, tuncdan tökdürərdim misraları,
ya poladdan kəsdirərdim vərəqləri,
təki namərd bir güllədən
saxlayaydı o əsgəri.
Yarasına tənzip kimi
vərəqləri sarıyaydım,
ağrıyanda ağrıyaydım.

Sözlərimi bu sinədən o sinəyə
tökə-tökə,
“Fikir eləmə” oxusa da,
gizli fikir çəkə-çəkə
mən kitaba yazdığımı
o torpağa yazdı fəqət:
tufənginin darağıyla,
bu Azadlıq sorağıyla.
İkilikdə bir səngəri
qorudu bu məmləkətin
bir şairi

bir əsgəri.

Hansı sözüm, hansı şerim
istəyindən xəbər verib? –
Döyüslərdə qoluna güc,
ürəyinə təpər verib?!
Görüşümə gələsiymiş bəlkə elə, –
təzə cəbhə şeri ilə?!
Mən görmədim o əsgəri,
sən o yeri göstər mənə.
Vətəndəki o vətəni, –
o səngəri göstər mənə.
Qoy zəvvarın qəbul olsun ziyarəti,
o zəvvardı.
Mənim Kəbəm, ziyarətim
o məzardı.

ELƏ DURMA

Uzunsaçlım,
“qaçqınım”,
“köçkünüm”, elə durma.
Boynuyoğunlar baxır,
durna boynunu burma.

Səni gözlətdirirsə
qəbul otaqlarında, –
icra hakimi quldu,
polis rəisi gəda!

Ünvanın ermənidə –
evin, bağın, kilidin.
Qapının açarını
götürüb gətirdiyin.

Qurulu bir ev verib,
bir ad aldın: “Didərgin”.
Burda Bakı sənindi,
orda Füzuli sənin.

Burda bazar bahadı,
hələ çörək növbəsi.
Bazar alverçisidi,
siyasət alverçisi.

İnsaf elə, zülümkar,
bəs deyilmi əzabı,—
səngər-səngər qaçanı
qovdurma qapı-qapı.

Qoru ləyaqətini,
uzunsaçlı sənindi.
Özü dünya gözəli,
adı “qaçqın” sənindi.

Nə Bosniya qaçqını,
nə İraq, nə Fələstin.
Erməninin əlindən
üstünə qaçıb sən.

Arzum, Laləm, Zeynəbim,
Nəsibəm... elə durma.
Sənə qurban qələmim,
vəzifəm, elə durma.

Səni gərək dinləyən,
səni söylədən olsun.
Ər itirdin, ər bacım,
tapdığın vətən olsun.

QIZ QALASI

“Qız qalası” həqiqətdi,
əfsanə yox!
Bu əfsanə xəyanətdi,
əksinə yox!
Azərbaycan torpağında,
ola bilməz dillər töksün,
ya diz çöksün
ata qızı qabağında.
Öz qızına, balasına,
doğma ciyərparasına
“Sevgilim ol”, “arvadım ol” desin ata.
Bu ləkədi həm ataya, həm övlada.
Bu ləkədi mənim üçün,
sənin üçün, onun üçün, –
bəşər üçün.
Namərd özü ləkəliidi bu şər üçün.
Düşmənin söz ləkəsidi, ədavətdi.
Amma adı əfsanədi,
rəvayətdi.
Onun adı,
Qız qaladı! –
Bu torpağın qızlığıdı,
bakirədi!

Dəyə bilməz düşmən əli, nəkarədi!
Mən şairəm –
bu millətin oğlu mənəm.
Mən atayam –
qız atası, haqlı mənəm.

Yansın düşmən, haqsız odur,
yalan odur!
Qız qalası saxlayıb öz qızlığını,
durur yenə,
qalan odur.

1973

LAÇINDA SÖNMƏSƏ YANAN MEŞƏLƏR

Sənə canım qurban, ay Azərbaycan,
Avropa nə bilir, sən nə haydasan.
Harayı çatmayıb Kürün, Arazın,
Avropa uzaqdı Azərbaycana.
Ədası Londona sığmayan qızın,
özü zorla sığıb geydiyi dona.

Açıb sərgisini yol üstə rəssam,
çalğıcı meydanda meydan sulayır.
Ondan Qarabağı mən xəbər alsam,
yəqin gülümsəyib o baş bulayar.

Son moda göstərir Parisdən ekran,
Teççer qız donunda gəlir məclisə.
Deyir duasını papa İohan,–
Romadan hökm edir dünyaya kilsə.

Ağlayan körpələr yenə güləcək,
şəhidlər qəbrinə and içib ərլər.
Yanıb Avropa da külə dönəcək,
Laçında sönməsə yanan meşələr.

Budapeşt, iyun 1992

ÖLDÜRÜRLƏR YAXŞILARI

Qızılgülü
bir güldana qoymuşdular
cır gül ilə.
Soldu bir gün
o gül də gül xiffətilə.
Ürək açdı, göz oxşadı, ətir yaydı
ürəksizlər, kor olmuşlar dünyasına.
Soyuq canlar, Allah, Allah, necə qıydı
Qızılgülü cır güllərin sırasına?!

Sonra gördüm, nə deyirmiş bu “qayğılar”? –
içimizdə qoruyurlar naşıları.
Qızılgülü cır gül ilə solduranlar –
nadanlara qata-qata öldürürlər yaxşıları.

HƏLƏ AND İÇİR

Almas İldırımın adına küçə! –
keçirəm, ildırım içimdən keçir.
Bu necə millətdi, İlahi, necə?
ocağı söndürüb, külə and içir.

Natıq əl-qolunu yellədir yenə,
hər sözü “mərmidi”, “güllədi” yenə.
Lenin Sarayında əl gedir yenə,
hakim fərman verib, kölə and içir.

Özgəni doyurub ac qaldı vətən,
meydana axışır ölkə yenidən.
Əsrin əvvəlində inqilab edən
əsrin axırıldı... hələ and içir.

DƏVƏ, SUSMA

Dəvə, sənin dəvə yükün ağır oldu,
açılmadı orda düyün,
ağır oldu.
Yazıq, bəlkə, uca boyun,
böyüklüyün ağır oldu?!
Ovsarını bağladılar
bir eşşəyin quyruğuna,
tapşırdılar – müntəzir ol buyruğuna.
Yəni bir az üzüyola,
bir az lal ol,
əhli-hal ol.
Ya əllərdə bir alət ol,
yəni bir az,
bir az eşşəkxasiyyət ol.
O, qalxanda diz çökdüyün,
baş əydiyin,
yerə yatıb bel бүkdüyün,
dayananda dayandığın,
oyananda oyandığın,
danışmamış eşitdiyin,
cənnətdiysin, behiştədiyin
qoca Sarvan!

Çıxdı heçə-puçə Sarvan.
Bir halallıq istəyir o
indi ölüm ayağında.
O baş əyir, o diz çökür
gəlib sənə qabağında.
O bilmədi qədirini, qiymətini.
O bilmədi – ağır olur dəvə kini.
Dəvə, indi o mütini bağışlama.
Bir eşşəyin yedəyinə verdi səni,
bağışlama.
Mən yalvarsam,
dəvə, mənə bağışlama.
Səndən vətən xahiş etsə,
o vətəni bağışlama.
Dəvə, susma.
Mən uduzdum bağışlaya-bağışlaya,
sən uduzma.
Dəvə, susma.

ŞAİR

Deyirdin, dünyadan yoxdu xəbərim,
Bakıdan yox imiş xəbərin, şair.
Toxlar tikdiyini "Aclar" sökdülər,
hardadı "İçərişəhər" in, şair?

Reklam fars dilində, alman dilində,
Mozambik dilində, yunan dilində,
Ana vətəninə ana dilində
pozuldu mübtədan, xəbərin, şair.

Ocağı yandırdıq, közü nə oldu?!
nə oldu, hər kəsin özünə oldu.
Bakını verdilər, kazino oldu,
bəs sənənin nə oldu dəyərin, şair?

Biri "Mercedes"ə hissə axtarır,
o biri çörəyi nisyə axtarır.
Kimsələr içində kimsə axtarır,
hardadı xanların, bəylərin, şair?

Aşağı axtarır, yuxarı "yoxdu",
aşağı ac gəzir, yuxarı toxdu.
Yüz de, bir şeyin ki axırı yoxdu,
nə sözün sayılır, nə şeirin, şair.

Şair doğulmağım başa bəlaymış,
gərək başlılarım başa salaymış.
Niyyət nə Məkkəymiş, nə Kərbəlaymış,
tapdılar yolunu gəlin, şair.

Azadlıq istəyib, müstəqil olduq,
gəlmələr müstəqil, biz fəqir olduq.
Müqəssir axtarma, müqəssir olluq,
qarışar axşamın, səhərin, şair.

Getdi sətiraltı yazan vaxtımız,
indi də minbərdən "Əzan" vaxtımız.
Bazarda qazanhaqazan vaxtımız,
sənin ki yoxdu bir xeyirin, şair?

Xarici maşınlar dalbadal keçir,
lallar dil açıbdı, nətiq lal keçir.
Könlümdən yeni bir İstiqlal keçir,
hardadı əzəlki hünərin, şair?!

23 yanvar 1993

SAF RUHA

Asif Atanın xatirəsi

Deyirlər ki, bərk sancıbsan məni yenə,
bir “xanımın” ad günündə coşub qanın.
Əl çalıblar əlindəki qədəhinə
yanındakı yalaq-yaltaq adamların.

Mən neyləyim, bir ömrüm var, bir həyatım,
oyna hələ havasına o qədəhin.
Sənə yaxşı qul olmağı bacarmadım,
yaxşı Ağan olardım mən çünki sənin.

VƏTƏN ŞAİRLƏR

Vətəndə hər kəsin öz vətəni var,
hər kəs közü çəkir öz qabağına.
Kimə can deyirəm, cangüdəni var, –
düşüblər kitabın üz qabığına.

O vətən çağırır, vətən hay verir,
mən vətən deyirəm, lal olub vətən.
Vətən məndən alıb ona pay verir,
pay üstə pay gəlir duru yerindən.

Yarıac, yarılüt məğrur oğullar...
ağalar, xanımlar filanxanası!
Banklar, mədrəsələr, barlar, okullar
kimin vətənidir, kimin dünyası?!

Haqqı alınandan biz haqq alırıq,
lakin can çəkirik etiraf üçün.
Qərbə petrol satıb əxlaq alırıq
vətəndə seksual inqilab üçün.

“Azadlıq” yazılan şüarı cırır,
kimsə ürəyində dözüür ağrıya.
Millət vətənində vətən axtarır,
varlı satır onu başqa varlıya.

Hakim hökm oxudu dünən Cavidə,
hökmü qəti oldu, sözləri qəliz.
Öz adını qoydu vətən Cavidə, –
vətən xain oldu, Cavid vətənsiz.

Yox, Cavid, əslində sən vətən oldun,
dönmədi dalınca gedən şairlər.
Mən indi bildim ki, sən nədən öldün,
vətənsiz ölürmüş VƏTƏN ŞAİRLƏR.

AĞ ATLIM

Ağ yel – ağ yelənli sənin ağ atın,
şimşəklər – ovcunda qantarğan olsun.
Ayağın altında – yer Cıdır düzün,
başının üstündə göy – qalxan olsun.

Ağ bulud çiynində bir ağ yapıncı,
əlində Babəkin misri qılıncı.
Bu yolun sonunda dörd yol ayrıcı,
irəli! – çağırən səs – arxan olsun.

Mənə demişdilər – daş atma quşa,
daşa tutulubdu Daşaltı, Şuşa.
Elə zirvədən uç, qoy o uçuşa
bütün qadağanlar qadağan olsun.

Qayıt ki, yolunu gözləyir anan,
bir millət danışsın sənin adından.
Ağüzlüm, ağatlım, qarasaç oğlan,
ağsaçlı şairin sadağan olsun.

20 dekabr 2001-ci il

EKRAN ÖNÜNDƏ

Pişıklərin yeməyini göstəririlər
Pişıklərə xüsusi bir hörmət ilə.
Pişıklərin xörəyini göstəririlər
Ləzzətindən danışirlər ləzzət ilə.

Qucaqlarda əzizlənir, xumarlanır
Əl-üzünü yuya-yuya cənab pişik.
Səhər-axşam sığallanır, tumarlanır,
Yedin, doydun, get yuxuya, cənab pişik.

Dünya bəlkə it-pişiyn dünyasıdı? –
Dərk etmirik burda bəlkə insan kimi.
İnsana it, itə insan qayğısıdı,
Nəfəs alır yüz bədəndə bir can kimi.

İndi gəlib qonşu çörək növbəsindən,
Ömür sürür Allah verən arzusuyla.
Acqarına zəhər yağır çöhrəsindən,
Gülümsəyir pişik olmaq arzusuyla.

Fransalı, Nyu-Yorklu ledilərin
Səsi ipək, əli zərif, gözü xumar.
İtlər kimi tumarlanar, qaçsa yəqin,
Yatsa, yəqin, pişik kimi xumarlanar.

Düşmən gəlir qıra-qıra, döyə-döyə,
Mərd oğullar həlak olur kişi kimi.
Kimsə gizli tumar çəkir erməniyə,
Kimsə gizli xumarlanır pişik kimi.

1993

ALLAH ADAMI

Yerdə, Allah adamıdı,
yalvara-yalvara qalıb.
Əyrinin işi düzəlib,
bu düzdü, avara qalıb.

Bilir Zəmanə dəyişib,
bilmir amma nə dəyişib.
Soruşur, niyə dəyişib?-
dəyişməyən hara qalıb?!

Aşağıya sözü yetmir,
yuxarıya bezib, getmir.
Deyir niyə ölüb-itmir,
niyə baxtı qara qalıb?!

2002

MƏSCİDDƏN KİLSƏYƏ GEDİR

Bir qız bir ingilis tapıb,
bu xanım o bəyə gedir.
Boynuna təzə xaç salıb,
məsciddən kilsəyə gedir.

Kürəkən ayqırın biri,
qaynana fağırın biri,
qız beli yağırın biri,
mey içəndi, meyə gedir.

Hayıf, qızların niyyəti,
götürmək olmur minnəti.
Gah özünü, gah milləti
şair söylə-söyə gedir.

* * *

"...Nəriman Həsənzadə fikir və məna şairidir, onun sağlam, büllur poeziyasının çox dərin qatlarında çağdaş Azərbaycan varlığının çox ciddi münaqişələri dilə gəlir, alovları şölə saçır, sevinc və iztirabları, ümid və qayğıları çırpınır. Buna görə bu poeziya bədii idrak əhəmiyyətinə, öyrənilməyə, araşdırılmağa tam layiqdir, bədii, estetik tərbiyə, kamilləşmə vasitəsidir, həyatı öz məfkurə güzgüsündə aynadır.

*Üz-üzə gələndə –
təmiz güzgütək
insan bir-birini göstərsin gərək.*

Yaradıcı qələmindən çıxmış böyük incəsənət əsərləri də belə bir qüvvətə malikdir, həyatın, insan mənliliyinin mənəvi proyeksiyasını aşkarlayan qüvvəyə malikdir.

Həyatda son dərəcə zəif, incə, həssas və bəzən həddindən artıq həlim, yumşaq tanıdığımız Nəriman Həsənzadə bədii yaradıcılıq aləmində kompromis tanımır. O, son dərəcə mərd və prinsipialdır, solaxay silləsini antipodun üzünə çəkən, cəsur və alçaq sözünü onun dar gözlərinin içinə deyən igiddir, məfkurə qəhrəmanıdır...".

Xəlil Rza Ulutürk

1 ocak 1986

*Qılıncda güc olur, qələmdə hikmət,
birləşsə, basılmaz bu iki qüvvət.*

Rəssam: G.Əlizadə

Yaşa, hayıfsan...

*...Məhəbbəti satın alır pul verən
Məhəbbətə can verənin əlindən*

Bir gözəl qadına heyran qalmışam,
sağ ikən ölənə həsəd çəkirdi.
Saranın adını şeirə salmışam,
oxuyub gizlində o dərd çəkirdi.

Qalan – bədbəxt imiş,
ölən – bəxtəvər...
özü öz oduna qalandı yazıq.
Yerində deyibdi Aşıq Ələsgər:
“Ölən də yazıqdı, qalan da yazıq”.

Təzədən qılıncı daşa da çaxsan,
onu nə oyadar, nə də tərpədən.
Sən yaşa dünyada,
yaşa, hayıfsan,
bir günün sağlığı yüz şərə dəyər.

Mən sənə nə deyim, canlı şeirsən,
gülüşün çoxuna xoş olub, yəqin.
Məhəbbət əsiri, eşq əsirisən,
qabağına çıxan daş olub, yəqin.

Məhəbbət qaranquş yuvası qurur,
o da ilham kimi qısqandı, gülüm.
Məhəbbət – ürəkdən ürəyə yoldur,
ürək də ürəyə möhtacdı, gülüm.

1993

QIZLARDAN OĞLANLARA

Oğlanlar, qızlara hörmət eyləyin,
hörmət eləməyə adət eləyin.
Aldadıb atmayın, günahdı qızlar,
sabahkı ən əziz anadı qızlar.

Səsində həya var, gözündə ovsun,
evdə dilavərdir, çöldə lal olur.
Gözünüz qızların gözündə olsun, –
o gözdə daimi bir sual olur.

Qızlar anadılar, oğlanlar ata,
kim deyir, bu işi bir əyən olmur?!
Qızların qız baxtı gözəl olsa da,
gəlinlik baxtları müəyyən olmur.

Fikirə öyrəşir, qəmə qatdaşır,
qəlbində yaşadır sirrini təkçə.
Öz ata evində qızlar yaddaşır,
yad oğlan evinə meyl elədikcə.

Qəlbini sevdiyi oğlana deyir,
ancaq rəfiqəsi soruşsa, danar.
Özgə anasına qız ana deyir,
özgə atasına qız olan qızlar.

Qızlar aldanandı, siz aldatmayın,
aldanıb yananın qanı buz qalar.
Qolları üstündə gedib yatmayın,
yazıqdı, əbədi yuxusuz qalar.

Görüşə getməyin ürək sevməsə,
sözümü, a qızlar, ucuz tutmayın.
Ürəkdən çəkirik, nə çəkiriksə,
bunu da həyatda siz unutmayın.

GÜL İLƏ

Sənə baxırdım, sənə...
bir dəstə gül qoydular
bu dəm stol üstünə.
Od aldı yandı könlüm.
Gül ilə ayırdılar
indi də bizi, gülüm.

1970

MÜBARƏK

Tül örpəyin mübarək!
bəyaz donun mübarək!
Medalyonun mübarək!
Boyunbağın, saatın,
gülüşün, zarafatın,
sənin bütün həyatın
mübarəkdi, mübarək.
Mübarək olsun, gülüm,
sən olan dünya gərək!

HƏYAT

Niyə haqsız olur bunca təbiət,
niyə ürəyinə o dəyir sənin?
Kimsə –
camalını görməyə həsrət,
kimsə – görüşünə gəlməyir sənin.

QƏRİBLİK

Sən yatırdın... yuxudaydın hələ sən,
kim qıyardı gedib vaxtsız oyada.
Yer kürəmiz fırlanmırdı, deyəsən,
zaman bir az ləngiyirdi dünyada.

Qanadımı mən üstünə gərirdim,
alışırdım gizli-gizli bu oda.
Mən ilk dəfə qəribliyi görürdüm,
səndən ayrı,
amma sənin yanında.

BELƏCƏ UZAN

Qoluma baş qoyub beləcə uzan,
oyansın içimdə yatan duyğular.
Belə xanım-xatın, belə mehriban
nənəni təzədən dünyaya qaytar.

O bəlkə hardasa indi oyanır,
bəlkə ruhlarınız görüşür belə?
İçimdən bayıra günəş boylanır,
yer altdan yer üstə nur düşür belə.

Qaytar itənləri sən biranlığa,
İlahi baxışa, duyğuya əhsən.
(Qadında gördüyün ərkyanalığa
qəbahət söyləmə, duya bilməsən).

İnsana səadət verir o varlıq,
sirli təbiəttək acır qoynunu.
Nədir yer üzündə əminamanlıq? –
bir qadın qoynunda gördüm mən onu.

DÜŞÜB

Günəşli, ulduzlu, aylı yer kürəm!
Üzündə işıq var, üzümə düşüb.
Hayana baxıram, səni görürəm,
gözlərin eynəkdi, gözümə düşüb.

Yerdə göyərərsən, yerə atsalar,
suda içilərsən, suya qatsalar.
Dalınca yüyürüb sənə çatsalar,
kimdisə, o mənim izimə düşüb.

Solmayan gül gördüm – yanaqlarındı,
ovcumda təsbeh var – barmaqlarındı.
Bir beşik tapmışam – qucaqlarındı,
ilk dəfə öz haqqım özümə düşüb.

5 may 1992-ci il

ARTISTLƏR

Görüşmüşdük ikimiz,
ələ düşmüşdü məqam.
Tamaşaya baxırdıq
teatrda o axşam.

Oturmuşduq ikimiz
bir sırada dal-qabaq.
Guya sən məndən ayrı,
guya mən səndən uzaq.

Beləcə başlamışdı
sakit,
səssiz-səmirsiz
bizim öz tamaşamız
tamaşadan xəbərsiz.

Mənə də pay düşürdü
alqışlardan, sənə də.
Biz – zalda oynayırdıq,
artistlərsə səhnədə.

İşıqda oynayırdı
amma səhnədəkilər.
Biz – işıqlar sönəndən,
bir də yanana qədər.

Səhnədə qəhrəmanın
qəsdı xəyanət idi.
Bizim tamaşamızın
janrı – məhəbbət idi.

Dünya qəmsiz-kədərsiz!
Artistləri biz idik
teatrın o axşam,
teatrdan xəbərsiz.

SƏNİN NƏVAZİŞİN

Oxşa saçlarımı, səpil ruhuma,
Sənə yaxın olum, dünyadan uzaq.
Qaldır dabanını,
sarıl boynuma,
qoy sükut danışsın, ikimiz susaq.
Sənə yaxın olum, dünyadan uzaq.

Beləcə sevinim qolların üstə,
özün oyat məni, silkələ məni.
Əyləndir bu axşam
xoşüzlə məni,
vermə öz əlindən bir ələ məni.
Tale əzizləsin qoy hələ məni.

Dözümüm azalır hərdən elə bil,
düşüb əriyirəm təzə qar kimi.
Sənin nəvazişin mənasız deyil, –
O çatır dadıma xilaskar kimi.

Bəzən bir həyasız girir araya,
özü gündə gəzir,
mækri kölgədə.
Nə səsim, nə ünüm yetir haraya,
bir həyat işığı sənsən, bəlkə də!

Əllərin şəfadır məlhəmi ilə,
nə deyim, ovsun var, bəlkə, canında.
Dünyanın ən böyük loğmanı belə
müalicə etsə,

heçdi yanında.

Kimsə dodaq büzüb hardasa səssiz,
deməsin, ay haray,

burda da qəm var!

Nə qədər gülüncdü nəzəriyyəniz,
mən dünya görmüşəm, öz təcrübəm var.

Döyüş meydanıdı qədimdən həyat,
bəzən yaralayır,

mən də insanam.

Təbibsiz-dərmansız sən məni sağalt,
Əyləndir xoşüzlə məni bu axşam.
Sənə yaxın olum, dünyadan uzaq,
qoy sükut danışsın, ikimiz susaq.

SƏHƏR HƏSRƏTİ

Səhər gələcəkdi dünyaya yenə,
qızıl şölələrlə öpüşəcəyəm.
Səhərki günəşlə,
səhərki sənə, sənə,
səhərki dünyamla görüşəcəyəm.

Yenə ordan-burdan danışacayıq,
əvvəldən-axırdan danışacayıq.
Filan müəllimdən, filan şairdən
bir az da beynəlxalq hadisələrdən,
pişikdən... sevgidən...
otdan... sonra biz
əsil söhbət üstə gələndə... o söz.

Danış – deyəcəksən, mən susacağam,
danış – deyəcəyəm, sən susacaqsan.
Sənin əllərimdən mən tutacağam,
mənim əllərimdən sən tutacaqsan.
Gün qabaqdan düşsə, güləcəyik biz,
üzün gizləsən də, tez yanacaqdı.
Gün arxadan düşsə,
bizim kölgəmiz
qoşa cığır kimi uzanacaqdı.

Bir yer gəzəcəyik hər yerdən uzaq,
Ürək бүрүнəcək sevincə, qəmə.
Yenə qolundakı saata baxmaq
yadından çıxacaq...
mənim xeyrimə.

YANINA GƏLMİŞƏM

Yanına gəlmişəm, təzədən küsək,
təzədən barışaq, görək olurmu?
Saat gör neçədi, bir az tələsək,
gedək, yaşıl söyüd görək dururmu?

Yağışlar islatsın, qaçaq əl-ələ,
sevin gülüşünə bal qata-qata.
Gəlmişəm qayıdaq on il əvvələ,
saçına dən düşüb, qaralsın o da.

Yenə mən danışım, mənə qulaq as,
şirin sözlərimlə cılvələ, bəzən,
Bir az kökəlibsən, arıqla bir az,
bir az dəyişibsən,
dəyiş təzədən.

Qaşların tarıma çəkilib yenə,
gir mənim qoluma, yenə çaş bir az.
Gözüm gözlərinə dikilib yenə,
bir az yadlaşıbsan,
doğmalaş bir az.

Sən mənim sözümdən incimə, küsmə,
illəri həsrətlə yaşayıb ürək.
Yanına gəlmişəm... evə tələsmə,
gedək, yaşıl söyüd dururmu görək.

DEYİRLƏR, TANIŞ OL...

Elə dayanırsan, elə baxırsan,
elə bil qarşında quru bir daşam.
İpək saçlarını öpüb oxşayan
elə bil hardasa mən olmamışam.

Səni dostlarımla, tanışlarımla,
mən tanış edərdim nə vaxtsa bir-bir.
İndi özgüləri yad ehtiramla
deyirlər tanış ol...

Nə qəribədir?

Yuxuda görərdin nə vaxtsa hər dəm,
yolumu gözlərdin yollardan uzaq.
Mən sənin yuxundan çıxıb gəlmişəm,
bu da bir yuxudu, gəl tanış olaq.

Qoluna girərdim... bu yadındadı,
gedərdik... yolumuz, arzumuz şərik.
Qolum qollarıyın lap yanındaı,
toxunsa, biz indi üzr istəyərək.

Hayanda oldumsa səhər, ya axşam,
aradın sən məni, gördün sən məni.
İndi gözləriyin qabağındayam,
hayanda durum ki,
görəsən məni?

SƏNİN SÖHBƏTİN

Gizli aləmi var bu təbiətin,
məncə, açılmayıb düşünlər hələ.
Dünən bir məclisdə düşdü söhbətin,
sənin bir tələbə yoldaşın ilə.

Gizli sirrimizi açmadım, inan,
Könlümü versəm də hissə, duyğuya.
Guya tanıyıram səni uzaqdan,
bir az eşitmişəm haqqında... guya.

Soruşdum: necədi gülüşü, səsi?
Gördüm bambaşqadı qəsdi-qərəzi,
Gözünü görübdü, adi deyibdi,
ordakı ovsunu o görməyibdi.

Dedi, bir partada oturursunuz,
fəqət xəbərsizdi səndən o duzsuz.
Mən qulaq asdıqca danışdı yenə,
kimsə düz deyibdi,
 ədalətə bax!

Düzü, aramızda hörmət xətrinə,
cavab qaytarmadım, amma heç nahaq.
Belədi həyatda qəribəliklər,
bir dünya qərq olur bəzən bir selə.
Duyğusuz yanında can qoymaq – hədər,
itir, adiləşir gözəllik belə...

MƏNİM SƏADƏTİM

Qarşımda ən zərif çılpaq bir bədən,
dünya mavi dəniz, o ağ bir ada.
Nə nurdan seçilir, nə abidədən,
odur yaradan da, yaradılan da.

Yox, yox, Cakondanın varmı bənzəri,
başqa bir aləmdi bu surət, bu səs.
Dünyanın ən gözəl sənət əsəri
dünya sərgisinə qoyula bilməz.

Şirin təbəssümü dodağındadı,
hüsnün gözəlliyi necə əzizdi.
Səadət gözümlün qabağındadı,
mənim səadətim
məsafəsizdi.

ETİRAF

Gərək biz sonradan görüşməyəydik,
nə açıq, nə pünhan...

görüşməyəydik.

Quruyub daş kimi qaldım yerimdə,
qəfildən soyudu sinəmdə ürək.
Mənim xəyalımda, təsəvvürümdə
əvvəl necəydinsə, qalaydın gərək.

Təzədən mən necə dönüm geriyə?
Nə qədər uzaqdı sən dediyin gün.
Başqa bir qadının axı əriyəm,
Yoxdu ixtiyarım bu görüş üçün.

İndi başqalaşmış fikrim, niyyətim,
dünya da başqadı indi elə bil.
Həyata, insana münasibətim
daha dəyişibdi, sən görən deyil.

Təzədən o hissi oyada bilsən,
qaytar o illərə təzədən məni.
Qayıt, yalvarıram, qayıda bilsən,
Mənim xatirimə unut sən məni.

Əvvəlki həvəslə döyünür ürək,
indi bir həqiqət kəşf etdim, inan.
Sevməyi kişidən öyrənmək gərək,
əsil sədaqəti – ancaq qadından.

1978

QADINA MƏKTUB

Sizin qızınızla görüşürük biz,
gedirik gah yolla, gah kənar izlə.
Bunu mən bilirəm, siz bilmirsiniz, –
o gəlir sizin öz icazənizlə.

Tələbə yoldaşı, rəfiqəsi var,
iş də çox olur, bəzən dərsi də.
Mənəm,
qızınızın, necə deyərlər, –
“tələbə yoldaşı”, “rəfiqəsi” də.

Mən başa düşürəm, siz anasınız,
ürəyə sığışmır adi həyəcan.
O, evə dönüncə nigaransınız,
evdə olanda da mənəm nigarın.

Bir ömrün mənzili uzun, ya qısa...
məhəbbət, doğmalığ –
hansı qədimdi?!
O sizin adicə qızınızdısa,
o mənim yeganə səadətimdi.

Siz də heyransınız, mən də bir qıza,
kimin qapısından o girməliidi.
Dünya elədi ki,
biri tapırsa,
biri... təbiidi, itirməliidi.

Duruluq rəmzidi sizin qızınız,
gözündən oxunur qəlbi, istəyi.
Sizin bu sevdada uduzmağınız,
sizin borcunuzdu, mənim qismətim.

Sizin adınıza hörmət, ehtiram,
qadın qarşısında baş əyib aləm.
Mən də baş əyirəm, vidalaşıram, –
qızınız gələcək, mən getməliyəm.

1978

DÜZ DEYİR KÖNÜL

Elə bil mən səndən uzaqlaşıram,
qulaq as, gör sənə nə deyir könül.
Yaş ötür, mən amma uşaqlaşıram,
bir ana qucağı istəyir könül.

Sinəmə sığışmır bəzən təlaşım,
Sən de, necə susum, necə danışım?!
Susmaq istəyirəm, din deyir yaşıım,
dınmək istəyirəm, sus deyir könül.

Namərd aramıza girmək istədi,
unudub hörməti, eşqi, izzəti.
Mən yaşaram dedim, könül yox, dedi,
Mən yalan demişəm, düz deyir könül.

MƏNİM SEVİNCİM

Sən getdin həsrətin qaldı canımda,
sonradan mat qaldım, düzü, bir şeyə.
Sən qeyri-adiydin mənim yanımda,
getdin elə bil ki, adiləşməyə.

Sənə yalvarırdım burda bayaqdan,
eşikdə qışıydı, otaqda bahar.
Sən də gedib evdə yalvaracaqsan,
gecikdiyin üçün– bağışlasınlar.

Səni bağışlamaq...
dünyaya bir bax,
o qəlbi, o ruhu gərək duyasan.
Axı səndən gərək üzr istəyəсэн,
Lazımsa, sən gərək bağışlayasan.

Bir qəlbin ən əziz şahzadəsiydin,
Qulluq gözləyirdim hüsurunda mən.
Gedib evinizdə sən ona yəqin
bir qulluq göstərib çay süzəcəksən.

LƏYAQƏT

Nə qədər ağırdı səndən ayrılıb,
başqa bir iqlimə səfər eləmək.
Sonra da hardasa könlünü alıb,
bir qəlb ağrısıyla, “darıxma” demək.

Ayrılıq qəm verir, görüş səadət,
qəmi də sən verdin səadət kimi.
Yaraşır insana, mənə, ey afət,
qəm də bir mənəvi ləyaqət kimi.

Üşüdüür ruhumu nəfəsi qışın,
bəzən bir paxılın buz baxışı da.
Bəzən bir həyasız geri qalmışın
təkidlə özünə çağırışı da.

Sirli, maraqlıdı bu dünya, gülüm,
mənim ömrümdə də qışım-yazım var.
Bəzən bu dünyaya min təşəkkürüm,
bəzən bu dünyaya etirazım var.

O sənin hüsnünə yaraşlıq verir, –
mənim ürəyimə od salmaq üçün.
Gülü də tikanla qarışıq verir, –
Hüsnə, xasiyyətə mat qalmaq üçün.

Susuram yanında gör nə zamandı,
ayrılıq dəmində şikayətə bax.
Yanında qalmağım guya asandı,
sən mənə səbir ver, ay ana torpaq!

ƏLÇATMAZ

Sən ondan ötəri tilsim olubsan,
əriyib, canında bir cəsəd qalıb.
Sən mənə necə tez təslim olubsan,
bircə gülüşünə o həsrət qalıb.

Ən gözəl anların olubdu, yəqin,
səni yaşadıbdı o dəqiqələr,
İndi unutmuşam, – deyir dillərin,
yavaş de, hardasa eşidə bilər.

Birdən mən deyərəm, çıxar yalanın,
səndən gizləmirəm tanışdı, tanış.
Sənə yalvaranın, qurban olanın
barı bir sözünü xatırla, danış.

O məlikə bilir, ilahə bilir
əlçatmaz olubdu həyatda əlin.
Bütün əlçatmazlar bəlkə, nə bilim,
ayağa düşürmüş hardasa yəqin?!

GÖZƏLLİK

Mən sənin yanında səsəm-sorağam,
sevincim, kədərim, həsrətim, oyan!
Mən sənin yanında səndən uzağam,
sənlə olduğumu hiss edim, oyan!

Yolumu gözləyib qulağı səsdə,
döyünüb həsrətlə o qəlb, o sinə.
Başını söykəyib çiyininin üstə,
çiyinini bir kiçik "yer kürəsinə".

Ah, necə əl vurub toxunmaq olar,
o çiyinin, o əlin, o qolun üstə?!
İpək süfrə kimi sərilib saçlar,
mən "kürə" dediyim stolun üstə.

İlk dəfə seyr etdim o yuxunu mən,
nağıl görməmişdim həyatda belə.
Yuxunun gözəllik olduğunu mən
gördüm o gözlərdə
öz gözlərimlə.

Getdin ürəyimi salıb tufana,
səadət həyatda başqa rəng deyil.
Mənim sevincimi apardın ona,
Bəlkə də, ona heç bu gərək deyil.
Səadət həyatda başqa rəng deyil.

DÜNYA İŞIQDI

Mənim köməyim ol, mən dara düşsəm,
baxma uzaqlardan, gəl dindir məni.
Hardasa, nabeləd yollara düşsəm,
özün qarşıma çıx, sevindir məni.

Bəzən hıçqırığım ucalır göyə,
insanam, mənim də ağrım-acım var.
Mənim sən verdiyin bir təsəlliyyə,
Sən dediyin sözə ehtiyacım var.

Adam var, neyləyim, vicdanı dardı,
onun insafına qalsaydı əgər,
mənim ürəyimi çoxdan qırardı,
adımı hər yerdən çıxartdırardı,
istəyinə çatsın təki birtəhər.

Sən eşit bunları, sıxılma fəqət,
arabir sevincim qəm qarışıqdı.
Yüz təqib eləsin qoy məni zülmət,
sən varsan dünyada,
dünya işıqdı.

KÖNLÜM

Sən gedəndə öz-özünə
yanar mənim ocaq könlüm.
Sən gələndə susub ağlar
bu anasız uşaq könlüm.

Ömürdən macal istəyir,
nə dövlət, nə var istəyir.
Əlindən sığal istəyir
əllərdə oyuncaq könlüm.

Bir söz desəm, qorxuludu, –
ara vuran eloğludu.
Mənim gözüüm yuxuludu,
səni görüb oyaq könlüm.

GƏL, "MƏNİM YAŞIDIM"

Sevməyən kəslərin ürəyi darmış,
min il də köhnəlməz bu duyğu, bu hiss.
Mən indi bildim ki, Kərəm yanarmış,
çöllərə düşərmiş Məcnun Leylisiz.

Bizim taleyimiz, yaşıımız ayrı,
boyda-buxunda da tamam ayrıyıq.
Mən bir az payızı,
sənsə baharı, –
hərəmiz bir fəsli xatırladıırıq.

Dünya – sənətkardı, tarix – sərgisi,
hansı surətinə biz əvəziyik.
Birimiz kitabın ilk səhifəsi,
birimiz sonuncu səhifəsiyik.

Hər insan qəlbində hiss var, duyğu var,
o qəlbə, o hissə yaxın düşməsək;
dünyanın qanunauyğunluğu var,
pozular o, məncə,
biz görüşməsək.

Səni arzulardı yaşadan ancaq,
məni xatirələr... hardasa bir səs.
Mən "dünən" deyirəm, sən hələ "sabah",
burda da ayrıyıq... danmağa dəyməz.

Mən səhvlər etmişəm, belədir insan,
gərək mən düzəldim,
çətindi yol-iz.

Sən səhvlər etməyə hazırlaşırsan,
qəsdən yox, əlbəttə, bəlkə, xəbərsiz?

Sənin marağın çox, mənim təcrübəm,
sən hey soruşursan, mən hey deyirəm.
Sən hey-rət etdiyin şeylər var hələ,
mən susub sakitcə gülümsəyirəm.

Bir ürək sənindi, bir ürək mənim,
bəzən söz uzanır, aşib-daşıırıq.
Keçmiş sənin olur, gələcək mənim,
bax, burda elə bil
yaşıdlaşırıq.

Gəl, "mənim yaşıdım", bu gizli mənə,
səni hey çağırır, səsləyir hər gün.
Mən "qoca dünyayam",
unutma, dünya
günün çıxmağını gözləyir hər gün.

1978

GÖRÜŞDƏN QABAQ

Ağ çiçəklər səpilməşdi üstə çəmənini,
elə bildim buludlardan torpaq süd əmmiş.
Gülüşünə qərq olubmuş bu dünya sənin,
mən bu səsdən bu dünyada xəbərsizəmmiş.
Ürəyimin ən müqəddəs hissləri sənsən,
necə əziz gülüşlərin, doğma səsin var.
Məncə, hansı rəssamınsa əsəri sənsən,
sən yeganə

şəkilsən ki, öz nəfəsin var.

Budaqları başım üstə yellər əyirdi,
yerlər, göylər sevincimə göz qoyurdular.
Günəş sənin xatirinə gülümsəyirdi,
quşlar sənin xatirinə

oxuyurdular.

Dünya bir az nağıl idi,

bir az həqiqət,

Məhəbbətə səsləyirdi bu mənə məni.
Belə gözəl, belə qəşəng, belə qiyamət
Nə dünyanı
mən görmüşdüm, nə dünya məni.

TƏBİƏTİN ƏSƏRİ

Allah, Allah, necə saf,
necə gözəl, necə pak! –
Necə yaxın görürəm
gözəlliyi mən, Allah!
İylə – çəmən ətridi,
dağ suyudu – iç, yaşa!
Oxunmamış kitabdı,
baxılmamış tamaşa.
İlahi, bu varlığın
yox özündən xəbəri.
Məndən şeir istəyir
təbiətin əsəri.

OYAQDI

Heç bilmirəm – necə deyim, nə deyim, –
mən çaşmışam, inciyən sən, küsən sən.
Bu görüşdən xəbərsizdi ürəyim,
elə bil ki, nə mən mənəm, nə sən sən.

Sən dediyin mən deyiləm, bədəndi,
ötəridi duyğusu da, hissi də.
Ürək yoxsa, o bilmirəm nədəndi,
birləşdirib, ayıracaq bizi də.

Bu dünyada
bir dünyam var, narahat,
mən özüm də narahatam, nə vaxtdı.
Qolum üstə sən yatırsan bu saat,
ürəyimdə başqası var, oyaqdı.

LÖVHƏ

Bir gözəl keçirdi örpək başında,
səadət çıxmışdı yolumun üstə.
Özü uşaq idi –
 lap gənc yaşında,
uşaq ağlayırdı qolunun üstə.
Nə ana gülüşü, nə təbəssümü
 uşağa çatmırdı,
 hey ağlayırdı.
Ana körpəsinə sürtür üzünü,
körpə anasını qucaqlayırdı.

DÜNYA KİMİSƏN

Bilmirəm, kim sənin xətrinə dəyib,
dəyişib gördüyüm o üz, o surət.
Sənin gözlərində qəm çiçəkləyib,
mənəm ürəyimdə o qəmə hörmət.

Sən elə incəsən, sən elə həssas,
fikirin oxunur daim gözündən.
Gülüş azaldırdı yaşını bir az,
qəm yaşlı göstərir səni özündən.

Qar düşür, gün düşür dərəyə-düzə,
ana təbiətin hökmünə əhsən!
Gülüş də yaraşır, qəm də bir üzə,
gecəli-gündüzlü dünya kimisən.

TƏSƏLLİ

Uçdun təyyarəylə bir yay səhəri,
bəlkə, uçmaq üçün sən doğulmusan.
Yer də göylər idi səndən ötəri,
Yerdə də uçurdun sən ki hər zaman!

Baxdım mən arxanca bir xiffət ilə,
dedim – göyə çıxan səadətimdi.
Yerdə də arxanca baxmışam elə,
səni sevən gündən bu adətimdi.

Kiçilib ulduztək sən göydə itdin,
yox, doğdun təzədən ulduz içində.
Nə fərqi – yerdə də sən ulduz idin; –
amma seçilirdin yüz qız içində.

Bitdin öz yerində sərv ağacıtək, –
bir ötən buluda meylini salıb.
Gör harda başından açılıb örpək,
Göylərdə –
yeganə təsəllim qalıb.

QADIN

Kimsə qarğayıbdı elə bil mənə,
gərək gecələrim yuxusuz olsun.
Gərək mən kiminsə qalam qeydinə,
sonra da
yanmağım özümə qalsın.

Mənim küsməyim var, barışmağım var,
nə küsdüyüm bilər, nə barışdığım.
Mənim təkbaşına danışmağım var,
sonra
sizin olar tək danışdığım.

Hamının gözünə görünən gözəl,
sən onun gözünə görünmədin tək.
Susdun öz içində hamıdan əvvəl,
gecdi...
susmayaydın o zaman gərək.

Anan belə susdu sənə bir zaman,
susdu, belə susdu nənən bir zaman.
Elə bildilər ki, ülfəti yoxdu,
qəlbi var, qəlbində nifrəti yoxdu.

Bizim ağbirçəkli gözəl nənələr,
bizim safürəkli gözəl nənələr, –
dünyada yurd salıb ev olanlarım,
dünya
evlərində olmayanlarım.

Susduqca hər dəfə dünyadan itdin,
kim isə haqqını aldı əlindən.

İlk dəfə,
bəlkə də, sən onda bildin,
nəymiş yanındakı soyuq bir bədən.

Qapısı bağlandı eşqin, həvəsin,
odlar ürəyində söndü şam kimi.
Qadına

isti bir kişi nəfəsi,
yüz vardan, dövlətdən artıq deyilmi?

Qaldın qız yaşında... əlində uşaq,
arada sirr oldu bu umu-küsü.
Yolunu gözlədin o vaxt,
eh, o vaxt,
mən sənə mat qaldım, mat qaldım, düzü.
Sən susmaq öyrətdin yenə... təəssüf!

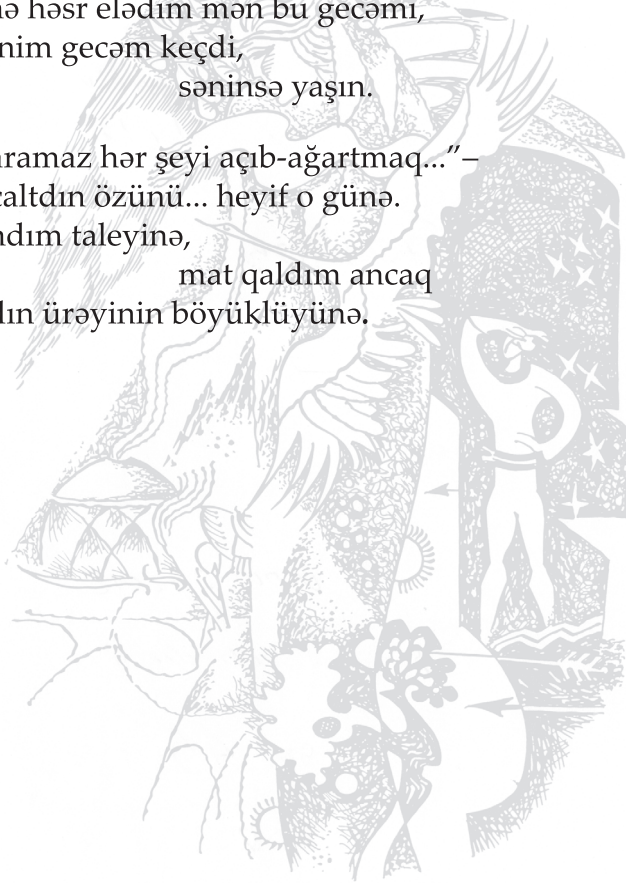
“Nə ər, nə ailə... heç fərqi yoxdu,
qadın ürəyinin yarası çoxdu.
Kişilər yalandı, dünyada yalnız
tək qadın eşqi var... o da mənasız...”
Sən elə danışma, bais sən oldun,
bahar otaqlarda payız sən oldun.
Yollar közə döndü... sən ki baxmadın,
yalnız bir söz bitdi dillərdə: “tərif”!
Bağışla, desəm ki, hansı axmağın
evində özünü çürütdün...
heyif!

Saçların nə yaman ağardı, bay-bay...
Nə qədər baxıram, gözüm alışmır.
Amma çoxlarının acığına, ha,
sənə

ağ saçlar da heç pis yaraşmır.

Susmuşam... hardasa fit verir gəmi,
hardasa gecikmiş keçir bir maşın.
Sənə həsr elədim mən bu gecəmi,
mənim gecəm keçdi,
səninlə yaşın.

“Yaramaz hər şeyi açıb-ağartmaq...” –
qocaltdın özünü... heyif o günə.
Yandım taleyinə,
mat qaldım ancaq
qadın ürəyinin böyüklüyünə.

Mündəricat

Taleyi özü ilə doğulan	
Nəriman Həsənzadə (Ön söz).....	5
<i>Mən səni sevdim ki</i>	27
Mən səni sevdim ki.....	29
Ürəyim ananı istəyir, qızım.....	30
Ay həkim.....	31
İnam.....	32
Yoxdu.....	33
Ən xoşbəxt günlərim.....	34
Yanımda sən ol.....	36
Torpağa büründü.....	38
Susan piano.....	39
Sara... Sara.. ..	40
Qoymaram.....	41
Dözmür Nəriman	43
Kaş o deyən olsun.....	44
Taleyim	45
Gözə gətirdim səni	46
"Yox oldu o güləruz..."	47
"Gözləyirəm gələn yoxdu..."	48
Səni gözləyirəm.....	49
Yaşamaq üçün	50
Gəl, əzizim	52
"Bacarsaydım, əl çalardım..."	55
"Küsülüydün, mən çıxdım..."	56
Ağrı	57
Yanımda bir qadın	59
Fəlsəfənin riyaziyyatı	60

Yanaşı getməyimiz elə səadət imiş.....	61
“Kimin sualı var?” – yazmışdım o vaxt, cavabı özümdən istəyirdilər.....	63
Yasin.....	65
Sən köçdün dünyadan	67
Daş ana	69
Mən	70
Qayıt	71
Mənə düşməyir	73
İşığa can atsam	74
Söz yarası	76
Ağlama	78
Torpaq oldu	79
Ayrılıq.....	80
Zülmətdə işıq	83
Bəxt	85
Yuxulardasan	86
Gəlin.....	87
Payız, qayınağacı	88
Laylay	90
Ağladı tellər Saramı.....	91
Daşı sevməliyik biz innən belə	92
Sənin oğlun oldu.....	93
Ömürlük geydirdi onu təbiət.....	94
Qızmaz	96
Qaraçı qızı	97
Anan qızın olsun.....	99
O qədər dedim ki	100
Sağ canımda ağrıyan yerim.....	102
Mənim nikahımı pozdu təbiət	104
Məni təbrik eləyirlər.....	105

Axtarıram	106
Necə unudum.....	107
Məhəbbət	108
Nə yaxşı.....	109
Qadinsız həyat.....	110
Taleyin son töhfəsi	111
Qadın	112
Borc	114
Oğluma	116
Səssiz.....	118
“Gəzəyən qız”	119
“Kinoda iki yer boş qaldı bu gün...”	120
Gözü yoxdu	121
Evdə arvad olmayanda	122
Xəbər ver o gözəldən.....	123
İçimdə	124
Sən yaşa	125
Kür axır	126
Əcəl gəlincə sən gəldin	127
Yoxdu əvəzin, ey könül.....	128
Mənə yalan de	129
...ya iki	130
Qoşa məzar	131
Bax.....	132
Yoxdu	133
Gülüşlər.....	134
Dünya dəyişəydi kaş	135
Dünya aldadırmış	136
Soyadıyla üz-üzə	137
Gəraylı	138
Sən necə yoxsan ki.....	139

<i>Durnalar vurulur qaqqıldaşanda</i>	143
Durnalar vurulur qaqqıldaşanda	145
Məni bayraq kimi tutun yuxarı	147
Girov	148
Nə qədər desək də, sənsən arxamız	149
“Təzə” xalq gəlir	150
Mən bir ömür sürdüm	152
Şair taleyindən yarıya bilmir	154
Mən ki tanrı şairiyəm	156
Əsrin əvvəlində xalq düşməniydi	158
“Döyüldüm dəmir kimi...”	160
Ulu söz dühası	161
Şairlər tabutda böyük görünür	165
Getdi	167
Var	168
Dedilər danışma, sus!	170
Sənə “qul” deyəni qul kimi öldür	173
Yerin var Şəhidlər xiyabanında	174
“Burjua şairi”	175
Şeyxim	178
Millət öz-özünə güldü, nəhayət	180
Mənim taleyimi yazan ayırdı	181
Mənim tarixim	182
Arxada uçurum, qabaqda zaman	183
Qalx	185
Ürək eşitsin	187
“Bir şeir oxudum... mənim şerimi”	188
Deyirlər, “Dəyişmişəm”	189
Şəlalə qaya	191
Dilbər	192
Mən tələsdim	194

Mən qaçdım insandan.....	195
Ehtiyat.....	196
Müşfiqin oğlu	197
Əsa götürmə	198
Tarixin gör hansı mərhələsində	200
Periklin faciəsi	202
İtkin düşənlərin yeri bilinmir.....	205
<i>Ayrılmayan ayrılara salam var...</i>	209
Tikanlı məftillər.....	211
Təbriz.....	212
Şəhriyar	214
Keçdim Arazı.....	215
Salam, Azərbaycan	219
Oxu məni.....	221
Ac dolannam burda nahar vaxtımı	223
Qardaş	224
Sürücü	225
Mən su gətirdim.....	226
Salam var.....	228
Tutubdu.....	229
Gördüm	230
Deyin	231
Bari.....	233
Vətən qalır yadigar	234
Hasar.....	236
Sərhəd və ürək	237
Söyüd.....	238
Tehranda Azərbaycan səfirliyi, üçrəngli bayrağımız	240
Çadralı qızlar	242
Əzizim	244

Səs ver Bakıya, Təbriz	246
Azəroğlu.....	248
Çöl hacıleyləyə verilməliydı.....	250
Saatlıda körpü var	252
Şair Əli Tudə ilə eyvanda söhbət.....	253
İstiqlal laylası.....	255
“İran şahı”na məktub.....	257
Çadra	259
Nifrətin hardadı	261
Söhrab.....	262
Bəhmən.....	263
Zavallı	264
İstəyirəm	266
Hani deyirəm.....	268
Tehran xəstəxanası.....	269
İsfahan Culfası.....	271
<i>Bütün millətlərə, beynəlxalq təşkilatlara.....</i>	<i>275</i>
“İkiaylıq bir çağa həsrət qaldı qucağa...”	277
Qara xəbər, ağ yalan.....	279
Qalxacaq ayağa bu yaslılarım	283
Sən oğul de torpağa.....	285
Azadlıqdı məramımız	287
Vətən bizimdi	289
Hüseyn Cavid.....	290
“Bəşəriyyətə xidmət!...”	292
Tank yeridi	293
Almaz	296
Yanır	298
Şəhidlər xiyabanı	299
Azərbaycan harayı.....	303
Bağanis ayrım.....	306

Prometey	307
Dədə Şəmşir	308
Gəncə üsyanı	310
Daş ürəklər gördüm, ölü baxışlar	312
Naxçıvanlı gənclərə	313
Peyğəmbər əl tutdu	315
Azərbaycan	317
İstiqlal yolu	319
Ümidini itirmə	320
Salyanda Əlibəy Hüseynzadə küçəsi	322
Birlik	324
Bədbəxtdir vətən	326
Dilənənlər	327
Qanlı kitab	329
Elə durma	331
Qız qalası	333
Laşında sönməsə yanan meşələr	335
Öldürürlər yaxşılar	336
Hələ and içir	337
Dəvə, susma	338
Şair	340
Saf ruha	342
Vətən şairlər	343
Ağ atlım	345
Ekran önündə	346
Allah adamı	347
Məsciddən kilsəyə gedir	348
<i>Yaşa hayıfsan</i>	351
Yaşa, hayıfsan	353
Qızlardan oğlanlara	354
Gül ilə	356

Mübarək	357
Həyat	358
Qəriblik.....	359
Beləcə uzan	360
Düşüb	361
Artistlər	362
Sənin nəvazişin.....	364
Səhər həsrəti	366
Yanına gəlmişəm.....	367
Deyirlər, tanış ol.....	368
Sənin söhbətin	369
Mənim səadətim	370
Etiraf	371
Qadına məktub	372
Düz deyir könül	374
Mənim sevincim.....	375
Ləyaqət	376
Əlçatmaz	377
Gözəllik	378
Dünya işıqdı	379
Könlüm.....	380
Gəl, "mənim yaşıdım"	381
Görüşdən qabaq.....	383
Təbiətin əsəri	384
Oyaqdı	385
Lövhə	386
Dünya kimisən	387
Təsəlli.....	388
Qadın	389

Nəriman Həsənzadə

Seçilmiş əsərləri

I cild

Bakı, "Aspoliqraf", 2022

Tərtibçi

Gülxani Pənah

filologiya üzrə elmlər doktoru, dosent

Rəssamlar

Gündüz Əlizadə

Ədalət Həsən

Dizaynerlər

Səbinə Məmmədova

Təhmasib Mehdiyev

Korrektor

Günəl Məmmədova

Çapa imzalanmışdır: 07.07.2022.

Format 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap vərəqi 25,0

Sifariş 21. Tiraj 500.

**"Aspoliqraf LTD" MMC-nin mətbəəsində
çap olunmuşdur.**

Bakı, AZ1052, F. Xoyski küç.,151

e-mail: aspoligraf.ltd@gmail.com

Tel.: (+994 12) 567-81-28/29

*Allahım, əqrəblər nə yaman gedir,
Gözüm baxa-baxa bir zaman gedir.
Bizi görüşdükdü, bizi ayırdı,
Dünyada əbədi imtahan gedir.*

Nəzi

